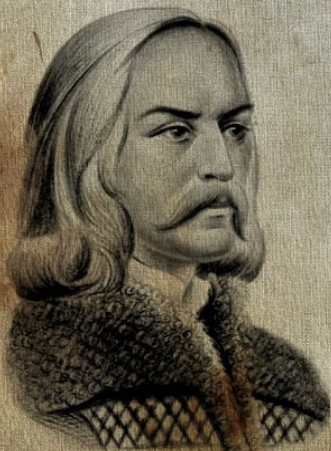

Grigore Ureche

Letopisețul
Țării Moldovei
de când s-au descălecat țara

Letopisețul Țării Moldovei, de când s- au descălecat țara

și de cursul anilor și de viața domnilor carea
scrie
de la Dragoș vodă până la Aron vodă

de [Grigore Ureche](#)

Mulți scriitorii au nevoie de a scris rândul și povestea țărilor, de a lăsat izvod pă urmă, și bune și réle, să rămâie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură, despre céle réle să să ferească și să să socotească, iar duple céle bune să urmăze și să să învețe și să să îndireptéze. Și pentru acéia, unii de la alți chizmindu și însemnând și pre scurtu scriind, adecă și răposatul Gligorie Uréche ce au fost vornic mare, cu multa nevoieță cetind cărțile și izvoadele și ale noastre și cele striine, au aflat cap și începătura moșilor, de unde au izvorât în țară și s-au înmulțit și s-au lățit, ca să nu să înnéce a toate țările anii trecuți și să nu să știe ce s-au lucrat, să sa asemene fierălor și dobitoacelor celor mute și fără minte. Pre acéia urmând și chizmând, măcar că să află și de alții semnate lucrurile țărâi Moldovii, apucatu-s-au și dumnealui de au scris începătura și adaosul, mai apoi și scădérea care să véde că au venit în zilele noastre, după cum au fost întâiu țării și pământului nostru Moldovei. Că cum să tâmplă de sângu de adaoge povoiul apei și iarăș de sângu scade și să împuținează, așa s-au adaos și Moldova, carea mai apoi de alte țări s-au descălecat, de s-au de sângu lățit și fără zăbavă au îndireptatu. Acéstea cercând cu nevoieță vornicul Uréche, scrie de zice că "nu numai létopisețul nostru, ce și cărți streine au cercat,

ca să putem afla adevărul, ca să nu mă aflu scriitoriu de cuvinte deșarte, ce de dreptate, că létopisețul nostru cel moldovenescu așa de pre scurt scie, că nici de viața domnilor, carii au fost toată cârma, nu alége necum lucrurile denlăuntru să aleagă și pre scurt scriind și însemnând de la început până la domniia lui Pătru vodă Șchiopul și s-au stinsu, că de aciia înainte n-au mai scris nimenea până la Aron vodă. Nici este a să mira, că scriitorii noștri n-au avut de unde strânge cărți, că scriitorii dentăiu n-au aflat scrisori, ca de niște oameni neașăzați și nemérnici, mai mult proști decât să știe carte. Ce și ei ce au scris, mai mult den basne și den povești ce au auzit unul de la altul. Iar scrisorile striinilor mai pe largu și de agiunsu scriu, carii au fost fierbinți și râvnitori, nu numai a sale să scie ce și céle striine să însemnéze. Și de acolo multe luund și lipindu de ale noastre, potrivindu vrémea și anii, de au scris acest létopiseț, carile de pre în multe locuri de nu să va fi și nemerit, gândescu că cela ce va fi înțeleptu nu va vinui, că de nu poate de multe ori omul să spuie așa pre cale tot pre rându, cela ce véde cu ochii săi și multe zmintéște, de au spune mai mult, au mai puțin, dară lucruri vechi și de demult, de s-au răsuflat atâta vréme de ani ? Ci eu, pe cum am aflat, așa am arătat."

După acéia și eu care sunt între cei păcătoși,

Simeon Dascal apucatu-m-am și eu pre urma a tuturora a scrie acéste povești, ce într-înse spune cursul anilor și viața domnilor, văzindu și cunoscând că scriitorii cei mai de demult care au fost înșămând acéste lucruri ce au trecut și s-au sfârșit și pre urma lor alții nu vor să se apuce; văzând noi aceasta că să părăsește această înșămnaie, socotit-am ca să nu lăsăm acestu lucru nesăvârșit și să nu să înșămneze înainte, carele mai nainte de alții au fost început pre rând însemnatu, până la domnia lui Vasilie vodă, ca să nu ne zică cronicarii altora limbi c-am murit și noi cu scriitorii cei dinceput, sau că doară suntem neînvățat. Ci cu ajutoriul lui Dumnezeu, întâi m-am apucat a scrie ce au pizmit și ce au însemnat alții. Pentru acéia, gândindu și socotind de la inimă ca să pociu afla cu adevărat acest lucru, să fie deplin, adunat-am izvoade pre rând de i-am împreunat. Și citind izvoade pre rând, aflat-am și acest izvod, carele l-au scris Uréche vornicul și deaca l-am citit, l-am socotit că este scris adevăr, însă mai mult din cărțile streinilor decât din izvoadele noastre, că numai cât tinde poveștile mai largu și de agiuns și mai deschis, iar semnele sau tocmélele și lucruri câte s-au făcut în țară, nu le arată toate, că poate fi că n-au știut de toate cronicariul cel leșesc să le scrie. Iar létopisețul nostru nu tinde poveștile, ce scrie mai pre scurt, însă le însemneaze toate pre rând. Măcar că

vornicul Uréche au scris mai sus că létopisățul cel moldovenesc scrie până la domniia lui Petru vodă Şchiopul și décii s-au stâns, iar eu, adunând izvoade de limba noastră, aflat-am izvod denceput, cam pre scurtă vréme și toate pre rând însămnând, până la domniia lui Vasilie vodă. Pentru acéia, deaca am văzut că lipsesc poveștile și cursul anilor din létopisețul cel leșesc, am lipit dintre-ale noastre izvoade, carele am aflat că-s adevăr și am adus poveștile la létopisățul cel leșesc, carea la locul său, carele toate mai nainte să vor arăta, careși la locurile sale și toate pre rând chizmind și însămnând, am izvodit din toate izvoadele într-un loc și am făcut unul disăvârșit, de care lucru cu mare nevoie am silit să nu rămâie nimic nesămnat.

Prédosloviia descălicării a Țării Moldovei dinceputul ei. Carea este însemnată de Uréche vornicul din létopisețul cel latinescu izvodită

Vor unii Moldovei să-i zică că au chiebat-o Sșitia sau Schithia pre limba slovenească. Ce Sșitia coprinde loc mult, nu numai al nostru, ce închide și Ardealul și Țara Muntenească și câmpii preste Nistru, de coprinde o parte mare și de Țara Leșască. Chiebatu-o-au unii și Flachia, ce scriu létopisețile latinești, pre numele hatmanului râmlenescu ce l-au chemat Flacus, carile au bătut războiu cu sșitii pre acéste locuri și schimbându-să și schimosindu-să numele, din Flachia i-au zis Vlahiia. Ce noi acésta nume nu-l priimim, nici-l putem da țărâi noastre Moldovei, ci Țării Muntenești, că ei nu vor să dispață, să facă doao țări, ci scriu că au fostu tot un loc și o țară și noi aflăm că Moldova s-au discălicat mai pe urmă, iar munténii mai dintăi, măcară că s-au tras de la un izvod, munténii întâi, moldovénii mai pre urmă, de păstorii nemerit, că umblându păstorii de la Ardeal, ce să chieamă Maramoroș, în munți cu dobitoacile, au dat de o hiară ce să chieamă buor și după multă goană ce o au gonit-o prin munți cu dulăi, o au scos la șesul apei Moldovei. Acolea fiindu și hiara obosită, au ucis-o la locul

unde să chiamă acum Buorénii, daca s-au discălicat sat. Și hierul țării sau pecetea cap de buor să însemnează. Și cățea cu care au gonit fiara acéia au crăpat, pre carea o au chiebat-o Molda, iară apei de pre numele cățelii Moldii, i-au zis Molda, sau cumu-i zic unii, Moldova. Ajjidirea și țării, dipre numele apei i-au pus numele Moldova.

Scriu alte istorii pentru țara noastră a Moldovei, cum au stătat pustie 600 de ai, trecând împărăția slăvitului și putérnicului Traian împărat, carele să cunoscu sémnele puterii lui pe unde au tras Troian peste multe țări și preste această țară, trecându oștile lui peste câmpi și preste ape. Atâția ai s-au aflat pustie, pân' în vrémea ce au vrut milostivul Dumnedzău a nu lăsarea acestu pământ făr' de oameni. Ce cu voia sfinții sale, îndemnându-să o samă de ficiori de domni den domniile ce au fost pre acéle vremi la Râm și cu oamenii lor den Maramurăș, viind preste munții ungurești și preste munții țărâi Moldovei, vânându heri sălbatece pân' au ieșit la apa ce-i dzice Moldoa, gonind un dzimbru, carele l-au și dobânditu la un sat ce să chiamă Buorenii, pre aceia apă. Ș-au pus acei ape numele Moldova, pre numele unii țânci ce s-au înecatu într-acea apă, ce o au chemat pre țâncă Molda și pre numele ei să dzice acmu și țărâi Moldova, pân' astăzi.

leșindu la loc frumos și deșchis, socotindu cu toții că-i loc bun de hrană și plăcându-le tuturor, s-au întorsu înapoi iarăși în Maramurăș ș-au scos oamenii lor toți într-această țară.

Pentru limba noastră moldovenească

Așijderea și limba noastră din multe limbi este adunată și ne este amestecat graiul nostru cu al vecinilor de prinprejur, măcară că de la Rîm ne tragem, și cu ale lor cuvinte ni-s amestecate. Cum spune și la prédosloviia létopisețului celui moldovenescu de toate pre rânduri: ce fiindu țara mai de apoi ca la o slobozie, de prinprejur venindu și discălicându, din limbile lor s-au amestecat a noastră: de la râmléni, céle ce zicem latină, pâine, ei zic panis, carne, ei zic caro, găină, ei zicu galena, muieria, mulier, fămeia, femina, părinte pater al nostru, noster, și altile multe din limba latinească că de ne-am socoti pre amăruntul, toate cuvintele le-am înțeleage. Așijderea și de la frânci, noi zicem cal, ei zic caval, de la greci straste, ei zic stafas, de la léși prag, ei zic prog, de la turci, m-am căsătorit, de la sârbi cracatiță și altile multe ca acéstea din toate limbile, carile nu le putem să le însemnăm toate. Și pentru aceasta să cunoaște că cum nu-i discălicată țara de oameni așăzați, așa nici legile, nici tocmeala țării pre obicée bune nu-s legate, ci

toată dreptatea au lăsat pre acel mai mare, ca să o judece și ce i-au părut lui, ori bine, ori rău, acéia au fost lége, de unde au luat și voie așa mare și vârf. Deci cumu-i voia domnului, le caută să le placă tuturor, ori cu folos, ori cu paguba țării, care obicéi până astăzi trăiește.

De răsipirea țărâi dentâi

Află-să această țară să fie fostu lăcuit și alții într-însa mai nainte de noi, de unde cetățile țării să cunoscă că-i lucru frâncescu, de au lăcuit oștile Râmului și au iernatu de multe ori, bătându-să uneori cu șitiții sau tătarii, uniori cu Bosna și cu Rumele și la perși trecându. Ce fiindu în calea răotăților și stropșindu oștile, care de multe ori să făcea războaie pré acesta loc, cum încă sémnile arată, carile le vedem multe pretitindirile: movili mari și mici și șanțuri pre Nistru, pre Prut, prin codri, n-au mai putut suferi, ce s-au răsipit și s-au pustiiit.

(SIMION DASCĂLUL) De izvodirea moldovénilor, de unde au venit într-acéste locuri

Scrie létopisețul cel ungurescu că oarecându pre acéste locuri au fostu lăcuind tătarii. Mai plodindu-să și înmulțindu-să și lățindu-să, s-au tinsu de au trecut și preste munte, la Ardeal. Și

împingându pe unguri din ocinile sale, n-au mai putut suferi, ce singur Laslău craiul unguurescu, cari-i zic filosof, s-au sculat de s-au dus la Împăratul Râmului, de ş-au cerşut oaste întru ajutoriu împrotiva vrăjmaşilor săi. Ce împăratul Râmului alt ajutoriu nu i-au făgăduit, ce i-au dat răspunsu într-acesta chip, de i-au zis: "Eu suntu jurat, cându am stătut la împărăție, om de sabiia mea și de județul mieu să nu moară. Pentru acéia oameni răi s-au făcut în țara mea și câte temnițe am, toate suntu pline de dânșii și nu mai am ce le face, ci ți-i voi da ție, să faci izbândă cu dânșii și eu să-mi curățescu țara de dânșii. Iară în țara mea să nu-i mai aduci, că ți-iu dăruiescu ție." Și de sârgu învăță de-i strânseră pre toți la un loc de pretitinderile și i-au însemnatu pre toți, de i-au arsu împrejurul capului de leau pârjolit părul ca unor tălhari, cu un hier arsu, care semnu trăiește și până astăzi în Țara Moldovei și la Maramoroș, de să cevluiescu oamenii prejur cap. Décii Laslău craiu, daca au luat acel ajutoriu tălhărescu de la Împăratul Râmului, au silit la Țara Ungurească și decii pre cășlegile Născutului, cu toată puterea sa s-au apucat de tătari a-i bate și a-i goni, de i-au trecut munte în ceasta parte pre la Rodna, pre care cale și sémne prin stânci de piatră în doao locuri să află făcute de Laslău craiul. Și așa gonindu-i prin munți, scos-au și pre acești tătari, carii au fostu lăcuitori la Moldova, de i-au trecut apa

Sirétiului. Acolea Laslău craiu ce să chiamă leșăște Stanislav, stându în țarmurile apei, au strigatu ungurêște: "Sirétem, sirétem", ce să zice rumânêște, place-mi, place-mi, sau cum ai zice pre limba noastră: "Așa-mi place, așa". Mai apoi, daca s-au discălicat țară, după cuvântul craiului, ce au zis, sirétem, au pus nume apei Sirétiul. Și după multă goană ce au gonit pre tătari i-au gonit și i-au trecut preste Nistru, la Crâmu, unde și până astăzi trăiescu, de acolo s-au întorsu Laslău crai îndărătu cu mare laudă și biruință. Și sosindu la scaunul său în zioa de lăsatul secului, cerșutu-ș-au blagoslovenie de la vlădicii săi, să-l lase trei zile să se veselească cu doamnă-sa și cu boierii săi. Și așa l-au blagoslovit, de au lăsat sec marți, cu toată curtea sa, care obicei să ține la légea lor și până astăzi, de lasă sec marți.

Ce această povéste a lui Laslău crai ce spune că au gonit pre cești tătari nu a-o scos Uréchie vornicul, din létopisățul cel leșesc, ci eu Simeon Dascalul o amu izvodit din létopisățul cel unguresc, care poveste o am socotit pre sémne ce arată, că poate fi adevărată.

De discălicatul Maramoroșului

Laslău craiul ungurescu după izbândă cu

noroc ce au făcut, de răsiți pre cei tătari și să așeză la scaunul său, sfătuitu-s-au cu boierii săi, ce vor face cu acei tálhari ce-i adusă într-ajutoriu de la împăratul Râmului, cu carii mare izbândă făcusă, de răsipise putérea acelor tătari; că să le dea loc și ocine în țară, nu suferiia cei de loc și de moșie, ungurii, văzându-i că sunt niște oameni răi și ucigași, socotindu că de să vor plodi și să vor înmulți, ei să vor întări și cândai să nu li să prilejască vreo price cu dânșii, să nu pață mai rău decât cu tătarii, mai apoi să nu le fie a piierde și crăiia. Ce le-au ales loc pustii și sălbatec, îngărdit cu munți pinprejur, între Țara Leșască și între Țara Ungurească, unde să chiamă acum Maramoroșul. Acolo i-au dus de le-au împărțit hotară și ocine și locuri de sate și târguri și i-au nemișit pre toți, adecă slugi crăiești, unde și până astăzi trăiescu la Maramoroș.

Pentru discălicatul țării al doilea rând

După răsipa țării dintăi, cum spune mai sus că s-au pus tiit de nevoia oștilor lui Flac hatmanul râmlenescu (sau cum spune létopisețul cel ungurescŭ de Laslău craiul ungurescŭ, cându au răsipit tătarii dintracéste locuri, de au rămas locul pustiu) 1 mai apoi, după multă vréme, cum spune mai sus, cându păstorii din munți ungurești pogorându după

vânat au nemerit la apa Moldovei, locuri desfătate cu câmpi deșchiși, cu ape curătoare, cu păduri dese, și îndrăgind locul, au tras pre ai săi de la Maramoroș și pre alții au îndemnat, de au discălicat întâi supt munte, mai apoi adăogându-să și crescându înainte, nu numai apa Moldovei, ce nici Sirétiul nu i-au hotărât, ce s-au întinsu până la Nistru și până la mare. Nici războaie mai făcea ca să-și apere țara și pământul său de cătră știți și gotthi și di cătră alți vecini și limbi ce era pinprejur. Ce avându purtătoriu domnii lor carii rădicasă dentru sine, în Țara Leșască de multe ori au intrat și multă pradă și izbândă au făcut, din câmpi tătarii i-au scos. (Că după multă răsipă ce i-au fost gonit pre tătari oarecând di pre acéste locuri Laslău craiul ungurescu, iarăși au fost început a să tinde la câmpi).

Așjidirea și munténilor nu numai nevoie și groază le făciia, ce și domniile schimba și pre cine vrea ei, primii ; pre ardéleni nu-i lăsa să se odihnească, ci pururea le făcea nevoie și cetăți câteva le luasă și le lipiia cătră Țara Moldovei, carile toate mai înainte la locurile sale să vor arăta. Mai apoi și turcii carii să vedea că ca o negură toată lumea acoperea, războaie, minunate au făcut, de multe ori i-au și biruit, mai apoi de o au și supus supt giugul lor, de multe ori i-au asudat, rocoșindu-se și nu fără multă

moarte și pagubă în oameni, până o așăza.

(SIMION DASCĂLUL)

Predoslovie a létopisețului moldovenescu ce într-însa spune că este făcută țara den doao limbi, de rumâni și de ruși, de care lucru să cunoaște că și pân' astăzi este țara giurămate de ruși și giurămate de rumâni

Ce această poveste nu să află înșămnată de Uréche vornicul, iar eu n-am vrut să las nici această să nu pomenescă, socotind că cum am adus aminte de altele, ca să nu rămâie nici aceasta neînșămnată.

Scrie la létopisețul cel moldovenescu, la predoslovie, de zice că deaca au ucis acei vânători acel buor, întorcându-se înapoi, văzând locuri desfătate, au luat pre câmpii într-o parte și au nemerit la locul unde acum târgul Sucévei. Acolo aminosindu-le fum de foc și fiind locul despre apă, cu pădure mănuntă, au pogorât pre mirodeniia fumului la locul unde este acum mănăstirea Ețcanei. Acolea pre acelaș loc au găsit o priseacă cu stupi și un moșneag bătrân, de prisăcăriia stupii, de seminție au fost rus și l-au chiebat Ețco. Pre carele deaca l-au întrebat vânătorii, ce omu-i și den ce țară este, el au spus că este rus den Țara Leșască. Așijderea și

pentru loc l-au intrebat, ce loc este acesta și de ce stăpân ascultă ? Ețco au zis: este un loc pustiu și fără stăpân, de-l domnescu fierile și pasările și să tinde locul în gios, pân' în Dunăre, iar în sus pân' în Nistru, de să hotăraște cu Țara Leșască, și este loc foarte bun de hrană. Înțelegând vânătorii acest cuvânt, au sârguit la Marmorăș, de ș-au tras oamenii săi într-această parte și pre alții au îndemnat, de au descălecat întâi supt munte și s-au lățit pre Moldova în gios. Iar lațco prisecariul, deaca au înțeles de descălecarea marmorășenilor, îndată s-au dus și el în Țara Leșască, de au dus ruși mulți și i-au descălecat pre apa Sucévei în sus și pre Sirétiu despre Botoșiani. Și așa de sârgu s-au lățit rumânii în gios și rușii în sus.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Și s-au plinit toate locurile într-această țară de oameni, den munte pân' în Nistru și în gios pân' unde dă Dunărea în Vidov și pân' în Cetaatea Albă și Chilia și Renii și Nistrul în sus până mai sus de Cernăuți, unde să împreună cu hotarul Țării Leșești și pre Ceremuș.

(SIMION DASCĂLUL)

Așijderea și târgul Baia scrie că l-au descălecat niște sasi ce au fost olari; așijderea

și Suceava scrie că o au descălecat niște
cojocari ungurești, ce să chiamă pre limba lor
suci, iar Suceava pre limba ungurească să
chiamă Cojocărie. Așa într-acesta chip să află
să fie fost discălicarea țării Moldovei.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Aflatu-s-au într-această țara și cetăți făcute
mai de demult de ianovedzi: cetaatea în târgul
Sucévii și cetaatea la Hotin și Cetatea Albă și
Cetaatea Chilii și Cetaatea Neamțului și
Cetatea Noaă, Romanul, ce i s-au surpat
pământul și-au cădzut cetaatea.

Dinceputul domniilor vă leatul 6867(1359)

Într-acei păstori ce au nemeritu locul acesta,
fost-au și Dragoș, carile au venitu de la
Maramoroș, carile să vediia și mai de cinste și
mai de folos decâtu toți, pre carile cu toții l-au
pus mai mare și purtătoriu lor.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Și dacă l-au pus domnu, luară pildă de pre
capul acei hiară năsâlnice, dzimbrul, ce scriem
mai sus că l-au vânat și pusără de au făcut
peciate țărâi Moldovei, de trăiește pân într-

aceste vremi în mânuile cui alege Dumnedzău a hire domnu țărâi, de trăiește pân' astădzi, de să pune pre cărți, ce poroncêște domnul de tocméle și de aședzări lăcuiitorilor și de ascultat căroră vor să facă strâmbătăți între lăcuiitori, iar celora ce nu ascultă, de certare mare...

Și dacă au domnitu doi ani, au muritu.

Și-ntr-acea începătură a fost domniia ca o căpitănie 3.

Pre acesta semnu dintăiași dată ce să arătă domniia fără trai, să putea cunoaște că nu va fi așezarea bună între domniia Moldovei, ce cum fu pre scurtu viața domnului dintăi, așa și domnii ce vor fi înainte, adésea să vor schimba și între domniia Moldovei multă neașezare va fi.

Pre urma lui Dragoș vodă, au stătit la domnie fiiu-său, Sas vodă și au ținut domniia 4 ani și au murit.

După moartea lui Sas vodă, au ținut domniia fiiu-său, Lațco vodă 8 ani.

Pre urma lui Lațco vodă au domnit Bogdan vodă 6 ani. După domniia lui Bogdan vodă au domnit Pătru vodă, ficiorul lui Mușatu, 16 ani.

După dânsul au domnitu frati-său, Roman

vodă, trei ani.

(AXINTE URICARIUL)

Samodârjețul, stăpânitoriu țărâi de la plaiuri și până la mare. Și acesta au făcut târgul Romanul pre numele lui, precum mărturiséște la uricul lui, carile să află la mănăstirea Pobrata.

Iară pre urma lui Roman vodă au stătit la domnie Ștefan vodă, carile au avutu doi ficiori, Ștefan și Pătru, și au domnitu 7 ani. Iară ce să va fi lucratu în zilile acestor domni, nu să află scris nimica, câtu au domnitu ei 46 de ani. Cunoaști-se că au fostu neașezați și de curându, de n-au avut cine scie, nici vecinii, carii nimica n-au lăsatu neînsemnatu, n-au știut de dânșii să scie.

De însemnarea anilor

Însemnarea anilor a scriitorilor noștri nu să tocméște cu a streinilor, că létopisețul nostru scie că au fostu vă leatul 6867 (1359), cându au stătit domn Dragoș vodă, iară létopisețul streinilor scie că au fost 6867 în zilile acestui Ștefan vodă ce scriem mai sus. Iară ce să va fi trecut înapoi nu să află însemnat de streini, cunoaști-să că cum nu să află de scriitorii noștri însemnat viața domnilor și lucrurile lor, așa și

vă leatul, cândai să nu fie smintitu, iară de au și însemnatu, nu au știut ce au scris. Iar létopiseșul leșescu putem cunoaște că poate fi mai adevăratu, că fiindu oameni așezați mai de demultu și cronicarii lor neavându alte trebi, ce numai vă leatul păziia și niște lucruri mari ca acéstea păziia și socotiia, să nu rămâie ceva neînsemnat, pentru ca să nu le zică vecinii lor di prinprejur că au fostu adormiți sau neînvățați și nestrăbătuți cu istoria. Pentru acéia și pre acesta lucru putem cunoaște că ei cum au înțeleș de descălicarea țărâi noastre și de lucrurile domnilor îndată s-au apucat de au însemnatu toate pre rându și ale noastre și ale lor, pentru acéia ei scriu că au fostu vă leatul la domniia lui Ștefan vodă, 6867 (1359).

Domniia feciorilor lui Ștefan vodă

Acest ce scriem mai sus, Ștefan vodă, au avut doi ficiori, cum s-au pomenit mai sus, pre Ștefan și pe Pătru, carii după moartea tătânesău, pricindu-să pentru domnie, au fugitu Ștefan, fratile cel mai mare, la Cazimir craiul leșescu, poftindu ajutoriu împotriva frăține-sau, lui Pătru și să i să plăce cu toată țara. Iară Pătru cu ajutoriul ungurescu au apucatu țara.

Vrându Cazimir crai ca să dobândească țara și să fie pe voia lui Ștefan vodă, i-au datu oaste,

de au intrat în țară, în zioa dintăi a lui iulie. Și întâi îi mergea cu norocu, iară mai apoi i-au amăgit ai noștri, de i-au băgat la codru, fiindu copacii întinați pre lângă drum, i-au surpatu asupra lor, unde câți n-au pieritu de copaci i-au prinsu vii, pre carii mai apoi i-au răscumpăratu craiul Cazimir. Fost-au într-acești robi oameni mari: Zbigniev și Tecinschii ficiorul voievodului de Cracău, trei steaguri a trei voievozi, a Cracăului, a Sandomirului și a Liovului și noao steaguri boierești.

Létopisețul nostru de ficiorii lui Ștefan vodă ce pomenim mai sus, nimica nu scrie, ci scrie că după domniia lui Ștefan vodă, au domnit luga vodă 2 ani, după dânsul Alixandru vodă, carele să va pomeni mai gios. Iară noi n-am lăsat să nu-i însemnăm, nici de ficiorii lui Ștefan vodă, căci că poate să fie adevărat, că nu pârtenéște cronicarul Bielschi a lor săi, ce scrie poticala ce au petrecut Ștefan vodă cu ajutoriul lor, de au pierit cu toți.

După aceștia au domnit luga vodă 2 ani și l-au luat la sine Mircea vodă, domnul muntenescă. Iar ce să va fi lucrat într-acei doi ani a domniei lui nu să știe.

(AXINTE URICARIUL)

Fără cât numai ce însemnează la un létopiseț ce este izvodit de Dubău logofătul de pre létopisețul lui ... de zice că el au trimis întâi la arhiepiscopul de Ohrida și au luat blagoslovenie, de au pus mitropolit.

**(MISAIL CĂLUGĂRUL) Domniia Iugăi vodă,
carele mai întréce cu toate pre domnii cei
trecuți mai denainte**

Trimis-au la patrierșie de Ahrida ș-au luat mai întâiu blagoslovenie ș-au pus mitropolit pre Theoctist ș-au descălecat orașe pren țară, tot pre la locuri bune și le-au ales sate și le-au făcut ocoale prenpregiur și-au început a dărui ocine pren țară a voinici ce făcea vitejii la oști. Ș-au domnit 2 ai și l-au luat Mircea vodă, domnul muntenescă la sine.

**Domniia lui Alexandru vodă cel Bătrân și
Bun**

Létopisețul nostru cest moldovenesc scrie că au fost cursul anilor 6907 (1399) aprilie 25, când au stătut domnu Alexandru vodă; iar létopisețul cel leșesc scrie că au fost vă leatul 6921 (1413)

(AXINTE URICARIUL)

Dar au greșit, căci să află un uric al lui Alixandru vodă la mănăstire la Barnovschii și scrie din vă leat 6906(1398).

Acest Alixandru vodă multe lucruri bune au făcut în țară și au făcut 2 mănăstiri mari în Moldova, Bistrița și Moldovița, în doi ani a domniei sale.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Făcut-au 2 sfinte mănăstiri mari în Moldova, Bistrița și Moldovița și li-au îndzăstrat cu multe sate cu vecini și cu băleștie și cu veșminte scumpe înlontru și cu odoare.

Și deaca se vădzu luminat în cinstea domniei, în 2 ai a domniei lui, fiindu mai întreg și mai cu minte decât cei trecuți înaintea domniei lui și multu trăgând și rîvnindū spre folosul sufletului său, adus-au cu mare cheltuiala sa, den țară păgână, sfintele moștii a marelui mucenic Ioan Novii și li-au pus într-a sa svântă cetaate, ce este în orașul Sucévii, cu mare cinste și pohvală, de a ferirea domniei sale și paza scaunului său. Ce veri cerca la cărțile besérecii viața lui, carele miercurea și gioi în săptămâna rusaliilor îl slăvește toată țara noastră în Suceava, unde dzac moștiile la mitropolie.

Și cu darul ce avea de înțelepciunea de la milostivul Dumnedzău, căutându și vădzindu cinstea lumii, cum să cade a să purta în podoabele împăraților ș-a crailor ș-a domnilor, socotit-au și la această țară, măcaru că n-au fost mai căutat alții, ce au fost mai înainte domni, întâie dată au trimis la patrierșii de la răsărit de au luat blagoslovenie ș-au făcut mitropolit și iau dat scaun o sfântă mănăstire mare, mitropolie în orașul Sucévii, lângă polata domnească, cu multe sate și ocine dându-i, să fie de slujbă acei svinte mănăstiri, mitropolii, și câteva ținuturi în eparhiia ce i s-au dat, făcându-l episcop legii.

Mai făcut-au ș-al doilea episcop, după mitropolit, la svânta mănăstire ce este în oraș în Roman și i-au dat eparhiia o parte de ținuturi de suptu munte den gios. Mai făcut-au ș-al treilea episcop la o svântă mare mănăstire, la Rădăuți și eparhiia i-au dat Țara de Sus, despre Țara Leșască, ținuturile céle de sus.

Și daca au aședzat vlădicii, le-au făcut cinste mare, că le-au pus scaunele, de șed denadreața domnului, înaintea tuturor svétnicilor, aproape de scaunul domnescu.

Tocmit-au și boieri mari în svat, de chevernisala țării ș-a pământului Moldovii:

Logofăt mare, giudecătoria și alesătoria de

ocine, ispravnic pre o frunte de oameni de țară, ce sunt curteni și giudecătoriu tuturor, cine-s cu strâmbătăți în țară și luător de samă tuturor, ispravnic celor ce suntă la curtea domnească.

Vornic mare în Țara de Gios, giudecătoriu tuturor den țară, cine au strâmbătăți și globnic de morți de om și de șiugubini ce să fac la partea lui și vornic Bârladului.

Vornicul cel mare de Țara de Sus, giudecătoriu tuturor den țară, cine au strâmbătăți și globnic de morți de om și de șiugubini ce să fac la partea lui și vornic Dorohoiului.

Pârcălabul de Hotin la acea margine despre Țara Leșască și Căzăcească, giudecătoriu tuturor la acel ținut.

Hatman și pârcălab de Suceava și ispravnic pe toate oștile țărâi.

Postelnic mare, dvorbitoriu înaintea domnului și pârcălab de lași și tâlmaciu a limbi striine.

Spătariu mare și staroste de Cernăuți și cu obicéiu îmbrăcat la dzile mari cu haină scumpă domnească și dvorbitoriu cu arme domnești încinsu la spatele domnului într-acéle dzile.

Paharnic mare și pârcălab la Cotnariu și ispravnic viilor domnești de la Cotnariu și de la Hârlău și cu obiceiul să dreagă domnului la dzile mari cu păhar la masă.

Visternic mare, ispravnic pre socotéle ce să fac, să ia den țară și grijind și dând lufe slujitorilor și purtătoriu de grijă a toată cheltuiala curții și a oaspeți ce vin în țară și toate catastijile țării pre mâna lui.

Stolnicul cel mare cu obiceiul la dzile mari și la veselii domnești, îmbrăcat în haine domnești și viind înaintea bucatelor domnești, le tocméște pre masă înaintea domnului cu tipsiile și dvorbitoriu într-acéle dzile.

Comis mare, ispravnic pre povodnici și pre toți cai domnești și împodobind povodnicii în podoabe domnești și mărgătoriu înaintea povodnicilor ș-a domnului.

Medelnicériu mare, cu obiceiul îmbrăcăt în haină domnească, dvorbitoriu la masa domnului la dzile mari și taie fripturile ce să aduc în masă.

Clucer mare, ispravnic pre beciurile domnești, pre unt și pre miere și pre colacii, adecă pocloanele, ce vin de la orașă la Născut lui Hristos.

Sulger mare, ispravnic pre toate obroacele ce să dau la cuhnele domnești și la slujitorii curții, de carne și la oșpeți ce vin în țară.

Jicniceriu mare, ispravnic pre toate obroacele de pâne ce să dau la curtea domnului și la slujitorii curții și la oaspeți ce vin în țară.

Vameș mare ce țâne scările țărâi pentru vămășie; duc dulceți și cofeturi la masă domnului la dzile mari și ispravnic pre neguțători.

Șetrar mare pre corturile domnești și-n oști și-ntr-alte căli și purtătoriu de grijă tunurilor.

Ușer mare, purtătoriu de grijă tuturor solilor și tălmaci striinilor la giudeț.

Armaș mare, ispravnic și purtătoriu de grijă pentru toți ceia ce fac rău și cad la închisoarea țărâi, la temniță și pedepsitoriu acelora tuturor și cei giudecați de moarte dați în mâna lui, să-i omoare.

Aga, ispravnic pre dărăbani și pre târgu, pre lași, giudeț.

Logofăt al doilea, hotărâtoriu de ocine în toată țara.

Postelnic al doilea, în toată vremea dvorbitoriu înaintea domnului și ficior de boieriu ales.

Logofăt al treilea, cărtulari, scriitoriu bun, dvorbitoriu totdeauna lângă domnu, credincios la toate tainele domnului și cărți ori den țară, ori de la prietini de unde ar veni, toate în mâna lui mărgu și cu învățătura domnului de la dânsul iese răspunsurile și pecétea țărâi în mâna lui. Și orice giudéțe și îndreptări să facă oamenilor, fără pecétea domnului nu poate hi carie-i în mâna logofătului al treilea, credincios în toate la domnu.

Postelnici den al doilea, înainte câți va domnul să facă, deprindzindu-să la aceia cinste, iese și la altă cinste mai mare.

Spătariu al doilea și al treilea; al doilea zvorește cândă nu zvorește cel mare, și el îmbrăcat, cu spata încinsu și cu buzduganul amână la spatele domnului. Iar spătariul al treilea zvorește peste toată vremea.

Păharnicul al doilea, după dvorba păharnicului celui mare, dvorește la masă și derege păhar cu băătură la domnu.

Păharnicul al treilea, iar cândă nu derége al

doilea, derége și el la masa domnului.

Așjidiria și mitropoliia de la Suceava și episcopia de la Rădăuți și mănăstirea Neamțului și alte mănăstiri.

Așjidiria întâiaș dată au trimis de au luat blagoslovenie de la patriarșii răsăritului și au făcut mitropolit, de l-au așezat la scaun, la mitropolie în Suceava, numai anume nu scrie ce mitropolit au fost.

(AXINTE URICARIUL)

Însă la un létopiseț a lui Dubău logofătul înseamnează cum să fie trimis întâi luga vodă, carile s-au poménit mai sus, la arhiepiscopul de Ohrida, de au luat blagoslovenie și au pus mitropolit pe Theoctist, dară nu arată nici o dovadă, ci veri citi mai-nainte, la altu Alixandru vodă, de unde au luat blagoslovenie Theoctist mitropolitul.

Iar la leatul 6923 (1415) au trimis de au adus cu multă chieltuială și moaștile sfântului mucenic Ioan Novii de la Cetatea Albă, de la păgâni și le-au așezat în târgu, în Suceava, la mitropolie, cu mare cinste și cu litie, pentru paza și ferința scaunului domniei sale, carile să prăznuiește miercuri, joi, în săptămâna

rusaliilor, care ver ceti la cărțile biséricii mai pre largu pentru mucenia lui.

Cându s-au făcut săbor al optulea

În zilile acestui domnu fu săbor mare în Florenția, în Țara Italii, adunare mare de părinți, ca să poată împreuna bisérica răsăritului și cu apusului, pentru multă neîngăduință și price, pentru capetile legii, la care săbor însuși patriarhul loasaf de Țarigrad și cu împăratul Ioan Paleolog, cu mulți mitropoliți și episcopi au fostu. Și de țara noastră încă au fostu trimis pre Grigorie Țamblac. Iar de la apus, singur papa Hristofor cu gardinalii și din multe locuri arhiepiscopi și adunare mare de părinți, la leatul 6940(1432).

(AXINTE URICARIUL)

Iară la hronograf grecescu scrie că au fostu papa Evghenie și de la Moldova au fostu loasaf și vă leatul 6947 (1439), cându s-au obârșit săborul. Și așa vom putea crede cum scriu grecii, că ei cum au fostu acoloa și cum au văzut, așa au însemnatu.

Unde pre urmă bun nimica nu s-au ales, că în loc de împreunare, mai mare vrajbă și zarvă și dispărțire s-au făcut, măcară că împăratul

Paleolog, de nevoia turcilor ce-i venise la grumazi, că rămăsese numai cu numele împăratu, iară afară coprinsese turcii tot, pristănise la toate capetile legii, pre voia papii, numai să-i dea ajutoriu împotriva vrăjmașului său, ce-i și făgăduisă. Iară alții tocmai lor ce să făcusă, le-au părut că-i strâmbătate și asupreală biséricii răsăritului, că toate le lăsase pre voia lor, iară ei nimica din câte au vrut ai noștri nu au priimit. Ci atâta zavistie lucrul au ațîțat, că în loc de împreunare, nici să auză de numele papii și a biséricii apusului, socotind-o în loc de călcătoare de lége. Scriu că începătoriu și ațîțitoriu acestui lucru să fie fostu Marco episcopul de Efes, carile ca un dascal și cum zicu unii, pentru pizma grecească, cunoscându că împresoară pre ai noștri, de n-au priimitu, ci au datu véste pretitinderile ca să nu priimească niminea acel săbor, măcară că alții toți au fostu pristănitu și au fostu și priimit. Ce și acelora le da vină că au dat mîzdă. De care lucru, de era mai-nainte de acel săbor ceva neîngăduință într-acéste bisérici, era și nădėjede că să vor tocmi și vor veni la împreunare, iară după săbor, atâta oțărătură stătu într-amândoa biséricile, de nu să pot vedea cu dragoste, ce una pre alta hulêște și defaimă și una pre alta va să pogoare și să o calce. Răsăritul este începător, apusul va să să înalțe și așa una alția nu va să dea cale, cum răsăritul cu apusul n-ar fi fostu

logodna lui Hristos. Ci de acestea destulu-i, ci la ale noastre să ne întoarcem.

Pentru pacea aşăzată ce au făcut Alexandru vodă cu craiul leşesc

Alexandru vodă făcu priiteşug mare cu lăşii şi legătură tare, ca fie la ce treabă unul pre altul să ajutorească. Nici zminţea au fostu, că întâi au poftitu craiul pre Alixandru vodă ca să-i trimită ajutoriu împotriva crizacilor la prusi, nici s-au amăgit cu priiteşugul, că au trimis ajutoriu călăreţi moldovéni, carii au făcut mare izbândă. Că băţându-să cu crizacii, întâi au dat dos a fugi, de i-au înşirat, gonindu-i spre o pădure şi aciaş pedestrindu-să, au săgetatu-le cai, de le-au căutat a da dosul némţii. Şi aciaşi ai noştri s-au încălăratu şi mare moarte au făcut într-înşii. De care lucru, daca s-au întorsu ai noştri acasă, mare mulţămită au avut Alexandru vodă de la craiul. Avându décii craiul leşescu a face oaste asupra lui Jicmontu craiul ungurescu, pus-au zălog la Alixandru vodă, Sneatinul şi Colomăia şi toată Pocutia şi au luat 1 000 de ruble de argint. Şi într-acelaşi an au murit Alixandru vodă, după ce au domnit 32 de ani şi 8 luni. Şi banii au rămas la lăşi.

Domniia lui Iliiaş vodă şi a lui Ştefan vodă, ficiorii lui Alixandru vodă celui Bătrân

După moartea lui Alixandru Vodă celui Bun au stăut la domnie fiu-său cel mai mare, Iliăș vodă, carile au priimitu și pre frati-său, pre Ștefan vodă la domnie. Și legându priiteșug cu léșii, le-au întorsu Pocutia cu toate târgurile și le-au iertat și banii. Décii au intratu vrajba între frați, că Iliăș vodă vrându să omoare pre frate-său, pe Ștefan vodă, deci Ștefan vodă au fugitu la munténi.

De războaiele acestor 2 frați

Scrie létopisețul nostru cestu moldovenescu, că daca au fugit Ștefan vodă la munténi de nevoia frăține-său, de acolo luundu ajutoriu de oaste, au venitu spre țară, unde i-au ieșit înainte frate-său, Iliăș vodă, la locul ce să chiamă Lolonii. Și dându războiu, birui Ștefan vodă pe frate-său pe Iliăș vodă și-l goni din țară și apucă Ștefan vodă scaunul.

Al doilea război

Décii nu după multă vréme, de iznoavă au venit Iliășu vodă cu oaste asupra frăține-său, lui Ștefan vodă, în anii 6942 (1434), unde i-au ieșit Ștefan vodă înainte, la Dărmănești, februarie într-o zi, luni în săptămâna albă, și dându război

vitejaște, iarăși birui Ștefan vodă.

Al treilea războiu

După acéia de iznoavă, nu după multă vréme, s-au mai ispitit Iliăș vodă al treilea rându, de au mai intrat în țară cu oaste leșască, unde i-au ieșitu nainte Ștefan vodă la Podraga și lovindu-să oștile de față, iară pierdu Iliășu vodă războiul.

Al patrulea războiu

De noroc era Ștefan vodă cu frati-său Iliăș, că bine nu să curăția de dânsul, atuncia și sosiia, care au venit de iznoavă asupra lui Ștefan vodă cu oaste în anii 6943 (1435) avgust 4 zile și s-au lovit cu Ștefan vodă al patrulea rându, la Chiperești, într-o vineri. Ci norocul său cel rău iarăși nu i-au slujitu, că iarăși pierdu Iliășu vodă războiul, cum să zice și la scrisoare: "Unde nu va Dumnezeu, nu poate omul".

Al cincilea războiu

Iliășu vodă știindu-să căzut jos, nu pierdu nădédjdea, ci de iznoavă strânsă oaste și au intrat în țară la anii (6945 (1437) și s-au lovit al cincilea rându cu Ștefan vodă, într-o joi, martie 8

zile. Ce nimica n-au folosit, că norocul lui cel prostu iarăși îl lăsă la zmințeală, de pierdu războiul, de i-au căutat iarăși a să întoarce înapoi la Țara Leșască.

De împăcarea fraților

După acéia, curândă vreme, scrie că s-au împăcatu Ștefan vodă cu frati-său Iliășu și s-au împărțit cu țara, cum va spune mai jos. Și domnindu împreună șapte ani, mai apoi lui Iliășu vodă i-au scos ochii. Iară letopisețul cel leșesc de aceste războaie a ficiilor lui Alixandru vodă nimica nu scrie, ci scrie că dacă au venitu Ștefan vodă cu ajutoriul muntenescu și au împinsu pre Iliășu vodă din țară, s-au dus Iliășu la craiul leșescu, după ce au domnitu Iliăș vodă doi ani și 9 luni. Iară noi n-am vrut să lăsăm să nu poménim de războaiele acestor doi frați, căci că poate fi adevăratu, de vreme ce au fost având atâta vrajbă întru dânșii. Iară létopisețul cel leșesc scrie că dacă au gonit Ștefan vodă pre Iliășu vodă din țară, s-au dus Iliăș la craiul leșescu, la Vladislav Iaghello și au pohtitu ajutoriu, să-l aducă la domnie și să i să pléce cu toată țara. Ci fără zăbavă de la frati-său, Ștefan vodă, au venitu soli cu daruri, poftindu-l de pace și l-au aflatu la Lănciți, făgăduindu să fie plecatu și el lui crai. Pentru care lucru, măcară că Iliășu vodă au fostu țiind

o sor' a crăiasii, a Zofiei, și-i era craiul mai prietinu, fiindu-i cumnatu, ci sfatul cunoscându pre Ștefan vodă că este mai de folos țării, poftiră pe craiul să-l lase în pace și să-l jure, să le fie lor cu credință. Iară lui Iliiașu să-i dea hrană și să aibă socotință, că văzându Ștefan vodă că-i la cinste, să să teamă și să le ție jurământul. Ci lui Iliiaș nu-i sosiiia pita craiului, ci gândi iară de domnie și au vrut să intre iară în țară. Ci l-au prinsu Ian Ciola și l-au datu la pază la cetatea Sirațului și de ajunsu i-au datu hrană, și lui și doamnii lui, cu toată casa. Iară Ștefan vodă în Suceava au jurat lui crai înaintea solilor. Mai apoi ca să arate slujbă, au răsipitu o seamă de tătari, carii au fostu intrat la Podoliia să prade și la Brațlav și o samă vii i-au prinsu și i-au trimis lui crai, la Sfidriial. După acéia, cum s-au pomenitu mai sus, s-au împăcatu Iliiașu cu fratesău, Ștefan vodă și s-au împărțitu cu țara: Cetatea Albă și Chilia și Țara de Jos s-au venitu lui Ștefan vodă, iară lui Iliiașu vodă: Suceava și Hotinul cu Țara de Sus, zicându că după acéia au fostu legătură cu craiul leșescu și mai mare și daruri în toți ai au fostu trimițându Iliiașu, iară craiul i-au fostu datu Haliciul, ca să-și ție avérea.

**De niște tătari ce au prădat țara în doao
rânduri**

Scrive létopisețul nostru că în anii 6947(1438) noiembrie 28, intrat-au în țară oaste tătarască, de au prădatu și au arsu până la Botășani și au arsu și târgul Botășanii. Așjidirea la anul după această pradă, la leatul 6948(1439) dichemvrii 12 zile, iarăși au intrat tătarii în Țara de Jos, de au prădat și au arsu Vasluiul și Bârladul. Iară létopisețul leșesc de acești tătari ce scrie mai sus că au prădatu țara, nimica nu însemnează.

De orbirea lui Iliiaș vodă

Domnindu țara Iliiașu vodă împreună cu frati-său, Ștefan vodă, apoi cându au fostu în anii 6952 (1444) mai, înaintea rusaliilor, află vréme Ștefan vodă ca să să curățească de frati-său Iliiașu și să ție toată țara însuși; l-au prinsu și i-au scos ochii, după ce au domnitu țara amândoi șapte ani. Și décii au domnitu singur Ștefan vodă nu multă vréme, numai 5 ani.

Domniia lui Roman vodă, ficiorul lui Iliiaș vodă

Roman vodă, ficiorul lui Iliiaș vodă, neputându răbda atâta nedumnezeire a unchi-său, s-au vorovitu cu o samă din curtea domnească și au prinsu pre unchi-său, pre Ștefan vodă, și i-au tăiatu capul și s-au apucatu Roman de domnie, leatul 6956 (1448) Décii

Roman vodă neputându să-și îngăduiască cu văru-său, cu Pătru, ficiorul lui Ștefan vodă, pentru domnie, că cerca Roman să omoară pe Pătru, de i-au căutat a fugi lui Pătru vodă la unguri.

De domniia lui Pătru vodă

Acestu Pătru vodă daca au pribegitu în Țara Ungurească de nevoia văru-său, lui Roman vodă, la leatul 6957(1449), n-au făcut zăbavă multă, ci au datu cetatea Chilia ungurilor și curândă vréme ajutoritu de Ian Huniad țitoriul Țării Ungurești, au venitu cu oaste și au împinsu pe Roman vodă din țară, după ce au domnitu Roman un an. Și s-au apucatu Pătru Vodă de domnie.

De moartea lui Roman vodă

Iară Roman vodă fiindu seminție dispre mumă craiului leșescu lui Cazimir, au năzuitu la dânsul și făcând jalbă, au sfătuitu craiul să-i tocmască, au cu tărie să-l puie la domnie, mai apoi au socotitu că de-i vor și împăca cu Pătru vodă, să domnească țara împriună, cândai mai apoi vreunul de dânșii să nu pață mai rău de cum au pățitu Iliășu vodă cu frati-său Ștefan vodă, ci au ales sfatu să-l puie cu tărie la

domnie. Și au scos craiul șleahta rusască și de la Premișlia, de la Liiov, de la Belzu, de la Helmu și de la Podolia și mătușa lui Roman încă mersese acolo, căriia i-au datu craiul Colomiia să ție și au purces craiul cu oastea de au venitu până la Liiov. Ci mai apoi, daca au oblicitu că Roman au muritu otrăvit de Pătru vodă, văru-său, s-au lăsatu de acel gându și au trimis la Pătru vodă soli, să-i facă jurământu și să-i dea pre Mihai, ficiorul lui Jicmontu, carile fugise de la craiul, întâi la cneazul Mazoviei, apoi la prusi și la Șlonsca, mai apoi prin Țara Ungurească au venitu în Moldova. La acestea au răspunsu Pătru vodă solilor că jurământul să facă este gata, iară pre Mihai să-l dea nu i să cade, pre acela ce au năzuitu la dânsul, ca să nu-și piarză credința, iară din țară îl va goni. Și după acéia s-au dus Mihai la tătari și multă pagubă au făcut leșilor. Acestu Pătru vodă, după ce au datu cetatea Chilia ungurilor, au domnitu și el numai un an și au muritu.

De un Ștefan vodă și de Ciubăr vodă

Scrie létopisețul cel leșesc că după moartea lui Petru vodă au domnit un Ștefan un an și au murit. După acestu Ștefan vodă au domnitu Ciubăr. Iar létopisețul cel moldovenescu de acest Ștefan vodă nimica nu scrie, făr câtu spune că după moartea lui Pătru vodă au

domnitu Ciubăr vodă doao luni. Domniia lui Alexandru vodă tij ficior lui Iliiaș vodă, vă leat 6956 (1448)

...

**De domniia lui Bogdan vodă și de viața lui,
ce războaie au făcut cu tată-său, cu
Alixandru vodă, vă leatul 6962 (1454) avgust
22**

Domnind Alixandru vodă țara, venit-au cu oaste fiiu-său, Bogdan vodă. Însă așa zic că n-au fostu Bogdan vodă ficior cu cununie, ci copil lui Alixandru vodă. Și s-au lovitu cu tată-său, Alixandru vodă, la Tămășani, aproape de târgul Romanului, avgust 22 dni. Și după multă nevoință birui Bogdan vodă pe tată-său, pre Alixandru-vodă, și multă moarte s-au făcut în oastea lui Alixandru vodă. Și într-acei războiu au pieritu oameni de frunte, Onciul logofătul și Costea Andronic și alții mulți, după ce au domnitu Alixandru vodă 4 ani.

(AXINTE URICARIUL)

Află-se scris la un létopiseț sârbescu de Azarie călugărul precum în zilele acestui domnu, Alixandru vodă, s-au hirotonit preaosfințitul mitropolitul chir Theoctist de

Nicodim din Țara Sirbască, prin zilele bun credinciosului cneazul Gheorghie dispot.

Cronicariul leșesc

Așa scrie și cronicariul lor, de zice că Bogdan vodă au venitu cu oaste asupra lui Alixandru vodă, cum s-au pomenitu mai sus și I-au gonitu în Țara Leșască, după ce au domnit patru ani.

Décii Alixandru vodă, daca au fugitu în Țara Leșască cu doamnăsa și cu coconii săi, au poftitu de la craiul ajutoriu și au trimis craiul pré Sinenschii cu Țara Rusască și au împinsu pre Bogdan vodă și au apucatu Hotinul și Neamțul și Suceava și au așezat pre Alixandru vodă la scaun. Iară Bogdan vodă, fără zăbavă, adunându oameni de pretitinderile, au scos pre Alixandru vodă din scaun și iar au apucat Bogdan vodă scaunul. Iară Alixandru vodă au năzuitu iară spre léși și au făcut jalbă de iznoavă pre Bogdan vodă.

Iară craiul au făcut sfat, ce va face cu această țară mișcătoare și neașăzată. Sfătuia unii, de zicea să scoată domnii și să puie județiile sale și să o împarță, să o facă ținuturi. Iară alții era împrotivă, de zicea că mai bine este a să apăra de turci de după părétile altuia decâtu de după

al său. Și așa aléseră pre Odrivoz și pre Conețpolschii cu oaste, pentru pofta a o samă de moldovéni, să ducă pre Alixandru vodă la scaun, carile au scos voievozia rusască și au avut și de moldovéni gloate mari. Și daca au intratu în Moldova cu trei oști: moldovénii cu domnu său Alixandru vodă, cu un polcu de podoléni era Buceațschii, iară pre altă oaste Conețpolschi, care oaste au trecut Nistrul la Hotin supt cetate, că era cetatea pre mâna oamenilor lui Alixandru vodă. Iară Bogdan vodă au fostu atuncea la Lipoveți.

Léșii, dacă au înțeleș de dânsul, au vrut să treacă Prutul, ca să-i dea război, ci Bogdan vodă n-au vrut să le dea război, socotindu să-i bage la strimtori și zăbovindu-i, să-i flămânzească. Așa i-au purtatu din loc în loc până la apa Bârladului, iară el ținea pădurile. Și trimitea cu înșelăciune soli, cumu-i este voia să să plăce lui crai și să facă pace, făgăduindu-i șapte mii de galbeni să-i dea pre anu și încă și alte daruri multe făgăduia, numai craiul să-l apere de turci. Crezându léșii acela cuvântu, au lăsat să fie pre îngăduința lui și s-au întorsu pre acasă. Iară Bogdan vodă să ascuția, ca să-i poată undeva vâna, ci simțindu acéstea oamenii lui Alixandru vodă, le-au spus să nu să încrează, ci să să păzească. Ce léșii fiindu de înșălăciune coprinși, nu băga în samă, până n-

au fugitu un diiac al lui Bogdan vodă la oastea leșască, de leau spus. Atuncea boierii lui Alexandru vodă sfătuia ca să încunjure pădurea și să hălăduiască de meșterșugul lui Bogdan vodă; că în pădure supusese oaste. Ci lășii fiindu dârji, n-au vrut să asculte, ci au intratu să treacă pădurea și au trimis înainte carăle cu pârcălabul de Hotin și cu dânsul toți moldovenii și podolénii.

Războiul lui Bogdan vodă cu lășii

Deci cându au fostu în mijlocul pădurii, făcutu au năvală oastea lui Bogdan vodă la carăle lășilor. Ci apărându-să lășii, de-abia au scăpatu cu multă pagubă și pierire. Décii, vrându să intre și céialaltă oaste leșască, atuncea s-au ivitu toată oastea lui Bogdan vodă cu multe steaguri și buciume, fără călărime, multă pedestrime. Acéstea văzându lășii, s-au tocmitu de războiu și au băgatu în mijloc pe Alixandru vodă. Și s-au tâmplatu acestu războiu, a șasea zi după pacea ce făcusă, la Crasna. Și s-au bătut mai nainte de apusul soarelui până ce au înoptat, pierindu de îmbe părțile, până au năvălit și gloatile de pedestri, carii au făcut mare moarte în lăși, tăindu cu coasile vinile cailor. Unde hatmanii leșești vrându să îmbărbăteze pre ai săi, ș-au pus și ei capetile, ales Piotru Odrivozu și Nicolae Porava

și Buciașchii. Și biruia Bogdan vodă, de n-ar fi datu ajutoriu moldovénii lui Alixandru vodă, carii trecusă pădurea cu podolénii, pre carii trimisése cu carăle. Și aceia s-au învârtejitu la războiu, de au datu inimă celor pieitori și au împinsu pre oastea lui Bogdan vodă, de au început a fugi și au umplut pădurile. Și așa cu vitejiia iară a moldovénilor au întorsu izbânda la léși, cei ce pierdusă războiul. Mulți aleși au pierit întru acel războiu: Nesvoiovschii, Biasovschii, Davidovschii și alții mulți ca aceștia.

Deci Alixandru vodă cunoscându că nu să va putea așeza la scaun, că pre vrăjmașul său, pre Bogdan vodă, măcară că înfrânsése cu acea dată, iară nici o pagubă nu-i făcusă, că Bogdan vodă și cu oamenii săi cumuș era învățați a ținea pădurile, măcară că să rășchirasă din război prin păduri, de iznoavă s-au strânsu și s-au tăbărâtu, socotindu să nu piarză nădejdea, ci di iznoavă să lovească pre léși, că-i știa că suntu slăbiți de tot ajutoriul.

Înțelegându acéstea léșii dimpreună cu Alixandru vodă și văzândusă slăbiți de totu ajutoriul, măcară că înfrânsése cu deodată pre Bogdan vodă, ci al doilea rându nu era nădejde, că nimica lui Bogdan vodă nu-i stricasă, că din oastea lui puțini pierisă, iară de la léși mai cu totul pierisă, văzându că nu le slujaște norocul,

nu s-au apucatu de scaun, nici au aşteptatu al doilea rându războiul, temându-să să nu-i lovască Bogdan vodă fără de veste cu oaste tocmită şi cândai să nu paţă mai rău decâtu întâi, să piiae şi câţi au mai rămas, bulucindu-să dimpreună cu Alixandru vodă, cu toţii s-au tras degrabu spre Ţara Leşască. Iară Bogdan vodă văzându-să curăţitu de vrăjmaşii săi, s-au aşezatu la scaun.

Ci de acéste războaie ale lui Alixandru vodă cu ale lui Bogdan vodă la une létopiseşe de ale noastre nimica nu scrie, că pre Bogdan vodă îl scrie ficior lui Alexandru vodă şi au rămas pre urma lui la domnie.

Iară întru unele izvoade de ale noastre scrie de războaiele lor, ca şi cronicariul leşescu, însă mai pre scurtu. Pentru acéia oare cum au fostu, că tot să tocmescu că izbânda au fostu a lui Bogdan vodă, că au rămas la domnie şi au domnitu doi ani.

(AXINTE URICARIUL)

Scrie la un létopiseşu vechiu sârbăscu de Azarie călugărul izvodit, precum în zilile acestui Bogdan vodă s-au început a da dajde turcilor şi pentru acéia ne-au numit bogdani până astăzi. Acestu Bogdan vodă este tată lui Ştefan vodă

cel Bun.

Domniia lui Pătru vodă, pre carile l-au poreclit Aron

Vă leatul 6963 (1454), după doi ani a domniei lui Bogdan vodă, scrie létopisețul cel moldovenescu c-au venitu fără de véste Pătru vodă ce l-au poreclitu Aron și au aflatu pre Bogdan vodă la satul Răusénii, din jos de târgul Sucévii și l-au lovitu, vineri în răvărsatul zorilor, octomvrie. Și acolo i-au tăiatu capul lui Bogdan vodă. Décii au stătut la domnie Aron vodă.

Războiul lui Alexandru vodă cu al lui Pătru vodă la Movile

În domniia lui Pătru vodă Aron, scrie létopisețul cel mol dovenescu că în anii 6963 (1455), în luna lui mai, au venit Alexandru vodă, tatăl lui Bogdan vodă, cu oaste asupra lui Pătru vodă Aron și ș-au datu războiu la Movile. Ci norocul cel prostu al lui Alixandru vodă nici aicea nu-l lăsă să izbândească, că dându războiu vitejaște dispre amândoașo părțile, birui Pătru vodă pre Alixandru vodă. Văzându Alixandru vodă că pierdu războiul, fugi la Citatea Albă și acolo s-au săvârșit. Iară Pătru vodă Aron au domnit doi ani.

De cest războiu a lui Pătru vodă cu a lui Alixandru vodă cronicariul cel leșescu nimic nu arată.

Acestu Pătru vodă au izvodit întâi și au început a da dajdea turcilor.

(AXINTE URICARIUL)

Iară alții zicu că de la Bogdan vodă s-au început, precum s-au pomenitu mai sus, la domniia lui. Domniia lui Ștefan vodă, ce-i zic cel Bun, ficiorul lui Bogdan vodă și de multe războaie minunate ce au făcut. Cându s-au domnitu, fost-au cursul anilor 6965 (1457) aprilie 12, joi

Acest domn, Ștefan vodă, după doi ani a domnii lui Pătru vodă Aron, rădicatu-s-au de la Țara Muntenească cu multă mulțime de oaste muntenească și din țară adunați și au intrat în țară. Și silind spre scaunul Sucévii, i-au ieșitu înainte Pătru vodă Aron pe Sirétiu, la Doljăști, la tină, și s-au lovit în zioa de joi mari, aprilie 12, și înfrânse Ștefan vodă pe Aron. Ci Aron vodă nu să lăsă cu atâta, ci de iznoavă s-au bulucitu și al doilea rându; să lovi la Orbic și iară birui Ștefan vodă. Și-l prinse pe Pătru vodă Aron și-i tăie capul, de-și răsplăti moartea tătâne-său, lui Bogdan vodă.

Cându s-au strânsu țara la Direptate

Deciia Ștefan vodă strâns-au boierii țării și mari și mici și altă curte mărunță dimpreună cu mitropolitul Theoctistu și cu mulți călugări, la locul ce să chiamă Direptatea și i-au intreatu pre toți: este-le cu voie tuturor să le fie domnu ? Ei cu toții au strigat într-un glas: "În mulți ani de la Dumnezeu sa domnești". Și decii cu toții l-au rădicatu domnu și l-au pomăzuitu spre domnie mitropolitul Theoctistu. Și de acolea luo Ștefan vodă steagul țării Moldovei și să duse la scaunul Sucévii. Decii Ștefan vodă gătindu-să de mai mari lucruri să facă, nu cerca să așaze țara, ci de războiu să gătiia, că au împărțitu oștii sale steaguri și au pus hotnogi și căpitani, carile toate cu noroc i-au venit.

Cându au prădatu Ștefan vodă Țara Săcuiască

Scrie létopisețul cel moldovenescu că fiindu Ștefan vodă om războinic și de-a pururea trăgându-l inima spre vărsare de sânge, nu peste vréme multă, ce în al cincilea an, să sculă den domniia sa, în anii 6969 (1461) rădicându-să cu toată putérea sa și s-au dus la Ardeal, de au prădatu Țara Săcuiască. Nici au avut cine să-i iasă împotrivă, ce după multă pradă ce au

făcut, cu pace s-au întorsu napoi, fără de nici o zmințeală. Ci de această poveste cronicariul cel leșesc nimica nu scrie și încă și alte sémne multe sunt și nu însemnează nimica de însile. Iară létopisețul nostru, măcară că scrie cam pre scurt, însă le însemnează toate. În al șaselea an a domnii lui Ștefan vodă, în anii 6970 (1462) iulie 22, lovără pre Ștefan vodă cu o pușcă în gleznă la cetatea Chilieii.

Iară în al șaptelea an a domnii sale, în anii 6971 (1463), iulie 5, luatu-s-au doamnă de mare rudă, pre Evdochiia de la Chiev, sora lui Simeon împăratul. Iară cronicariul cel leșescu scrie că au fostu Evdochiia fată lui Simeon împăratul, iară nu soră.

Cându au luat Ștefan vodă Chilia și Cetatea Alba de la păgâni

Vă leatul 6973 (1465) meseța ghenarie 23, adunându Ștefan vodă multa oaste de țară, vrându să răscumpere cetățile carile le luase păgânii de la alți domni, pogorât-au cu toată puterea sa spre cetatea Chilieii. Și sosindu la cetate miercuri spre joi, la miazănoapte, au încunjurat cetatea. Însă joi nu s-au apucat de harțu, iară vineri dins-de-dimineăță au început a bate cetatea și așa toată zioa s-au hărțuit până în seară. Iară sâmbătă să închinără cei din

cetate și întră Ștefan vodă în cetatea Chilieii. Și acolo petrecându trei zile veselindu-să, lăudându pre Dumnezeu, îmblânzia oamenii în cetate. Décia și la Cetatea Albă au tras și multă năvală făcându, dobândi și Cetatea Albă. Și așa amândoa cetățile cu multă moarte și pierire de ai săi le dobândi, carile întărindu-le cu bucate și cu slujitori, au lăsat pre Isaiia și pre Buhtea pârcălabi, ca să le grijască, iară el s-au întorsu la scaunul său la Suceava.

Iară în al zécilea an a domnii sale, în anii 6974 (1466) iulie 10, au început a zidi mănăstirea Putna, spre slava lui Dumnezeu și a Preacuratii Maicii Fecioarii Mariei.

Războiul ce au făcut Ștefan vodă cu Mateiaș crai ungurescu la Bae

Mateiașu, craiul ungurescu, bizuindu-să puterii sale și meșterșugului său cu carile pre mulți din vecinii săi i-au surpat și i-au supus, carile de multe ori războaie făcea cu turcii și cu noroc izbândia, neavându nici o pricină direaptă asupra lui Ștefan vodă, ci numai ca să-l supuie, să fie suptu ascultarea lui, ca să-i fie cuvântul deplin, de care lucru de multe ori să lăuda Mateiași crai, că câte izbânde face Ștefan vodă, cu puterea lui le face și de suptu ascultarea lui face izbândă și vrându de ce să făliia să arate

cum este adevăratu, au trimis sol ca să i să
îchine Ștefan vodă, ce Ștefan vodă n-au
priimitu. Mai apoi văzându Matéiașu craiul
volniciia lui Ștefan vodă că nu o poate supune,
strângându multă oaste a sa și luundu ajutoriu
și de la alții, au purces în anii 6975 (1466) și au
tras spre Moldova. Și zicea că cu cale merge,
ca să ducă la scaun la Moldova pe Pătru vodă.
Și trecându muntele, au trecut la Trotuș,
noiembrie. De acolo luund drumul, au sosit la
Roman, noiembrie 29 și acolo s-au odihnitu
până a șaptea zi, prădând și jecuind. Iar a opta
zi, dichevrie 7, au arsu târgul Romanului și
dēcii au luat drumul spre Suceava, prădându și
arzând și siliia la scaunul Sucévii. Mai apoi,
socotind ca să nu rămâie vreun unghiu nepipăit
de dânsul, au lăsat drumul Sucévii, unde-l
aștepta Ștefan vodă, și la Bae și-au întorsu
calea și au sosit la Bae, luni, dichevrie 14 zile
și acolo, cum nu vrea avea nici o grijă de nici o
parte, lăsându-ș oastea fără de nici o grijă, nici
pază, ci la băuturi și la prăzi. Unde avându
Ștefan vodă știre și prinzându limbă, marți
noaptea, dichevrie 15, au aprinsu târgul
asupra lor, cându ei era fără de nici o grijă. Și
fiindu și béți și negățiți de război, i-au lovitu
Ștefan vodă cu oaste tocmită în răvărsatul
zorilor, de multă moarte și pierire au făcut într-
înșii. Că ei nefiind tocmiți de război, nimica de
arme nu s-au apucatu, ci de fugă, nici urma să

ia carii scăpa, că fiind noaptea, de nu știa încăt vor mérge, în toate părțile rătăciia, de-i vâna țaranii în zăvoaie, prin munți, unde vreo 12.000 pieriți s-au aflatu. Mai apoi și însuși craiul, rănit de săgeată foarte rău, de-abia au hălăduitu pre poteci, de au ieșitu la Ardeal.

Așa norocéște Dumnezeu pre cei mândri și falnici, ca să arate lucrurile omenești câtu sunt de fragede și neadevărate, că Dumnezeu nu în mulți, ce în puțini arată putérea sa, ca niminea să nu nădăjduiască în putérea sa, ce întru Dumnezeu să-i fie nădejdea, nici fără cale războiu să facă, căroră li-i Dumnezeu împotrivă.

Pre acéia vreme având Ștefan vodă priiteșug cu léșii, au trimis din dobânda sa și craiului leșescu, pen solii săi.

Iară Mateiașu crai, daca au scăpatu, de iznoavă gătisă oaste, ca să vie asupra lui Ștefan vodă, ce viindu-i alte greutăți dispre Țara Ceșască, s-au întors la ceși cu oastea sa.

Într-acéia și craiul leșescu oblicindu că va să margă Mateiașu craiul asupra lui Ștefan vodă, au trimis soli, zicându că-i va da ajutoriu, de-i va trebui, împotriva lui Mateiașu, și i-ar fi datu, de nu s-ar fi părăsitu Mateiașu crai de acel gându. Pre acéia vréme, noiembrie în 25, s-au pristăvitu Evdochia, doamna lui Ștefan vodă.

De prădarea săcuilor

Scrive létopiseşul cestu moldovenescu că într-aceiaş an, după războiul lui Ştefan vodă ce făcusă la Bae cu Mateiaşu craiul, s-au rădicatu Ştefan vodă cu toată puterea sa, vrându să-şi răscumpere strâmbătatea sa ce-i făcusă ungerii, cându venise la Bae, s-au dus şi el la Ardeal, de multă pradă şi robie şi ardere au făcut în Ţara Săcuiască, neavându cine-i sta împotrivă şi cu pace s-au întorsu, fără nici o zminţală.

Ci de această poveste ce spune că au prădat Ştefan vodă Ţara Săcuiască, cronicariul cel leşescu nimica nu scrie.

Cându s-au împăcatu Ştefan vodă cu Matiaşu crai ungurescu

Décii, după puţină vréme, au încetatu vrajba între craiul ungurescu şi între Ştefan vodă, că văzându ei că vrăjmaşul lor şi a toată creştinătatea, turcul, le stă în spate şi volniciei tuturor întinde mreşile sale, ca să-i coprinză şi arătându-să priietinu cu multe cuvinte de înşălăciune şi cătră unul şi cătră altul, ca să-i poată zădărî cap de price şi să înceapă zarvă, gândindu-să că într-acele amestecături i să vor închina lui, pentru să le dea ajutoriu şi mai apoi

îi va pleca și suptu jugul său, văzându această înșălăciune, Mateiașu craiul și cu Ștefan vodă s-au împăcatu și s-au așezatu. Și încă după pace așezată și legătură tare ce făcusa amândoi, au dăruitu Mateiașu craiul pre Ștefan vodă cu doao cetăți mari la Ardeal, anume Balta și Ciceul.

De niște tătari ce au intrat în țară să prade

Vă leato 6978(1470) rădicatu-s-au multă mulțime de oaste tătărăscă și au intratu în țară, să prade, căroră prinzându-le de veste Ștefan vodă, le-au ieșitu înainte. Și la o dumbravă ce să chiamă la Lipiți, aproape de Nistru, i-au lovit Ștefan vodă cu oastea sa, avgust 20, și dându războiu vitejaște, i-au răsipit și multă moarte și pierire au făcut într-înșii și mulți au prinsu în robie și le luo tot pleanul. De care lucru cunoscând Ștefan vodă că ajutoriul nu de aiurea i-au fost, ci numai de la Dumnezeu și de la Preacurata Maica sa, cu mare laudă și izbândă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Când au sfințit Ștefan vodă mănăstirea Putna

Deaca se întoarse Ștefan vodă de la acel război cu noroc ce izbândi pre acei tătari, spre

lauda acéia, mulțămind lui Dumnezeu, au sfințit mănăstirea Putna, carea era zidită de dânsul, septevrie 3 zile, întru lauda a Preacuratei Ficioarii Mariei, Maicii Domnului nostru Iisus Hristos. La care sfințenie multă adunare de călugări au fostu: Theoctistu mitropolitul și Tarasie episcopul dimpreună cu Iosif arhimandritul și igumenul Putnii, zicu că au fostu la liturghie arhiepiscopi și episcopi și preoți și diiaconi 64 la jirtăvnic.

Cându a intrat zavistiia între Ștefan vodă și între Radul vodă și de arderea Brăilii

Vă léato 6978 (1470), într-acéia vréme intră zavistiia între Ștefan vodă și între Radul vodă, domnul muntenesc, pre obicéiul firei omenești de ce are, de acéia poftéște mai mult, de nu-i ajunse lui Ștefan vodă ale sale să le ție și să le sprijinească, ci de lăcomie, ce nu era al lui, încă vrea să coprinză. Strâns-au țara și slujitorii săi și au intratu în Țara Muntenească, de au prădatu marginea, februarie 27 dni și au arsu Brăila în săptămâna albă, marți.

De tăierea capetilor a niște boieri, 6979 (1471) ghenuarie 16 zile.

Tăie Ștefan vodă pre Isaiia vornicul și pre

Negrilă păharnicul și pre Alexa stolnicul în târgul Vasluiului.

Războiul de la Soci, cându s-au bătut Ștefan vodă cu Radul vodă domnul muntenescu, 6979 (1471) martie 7 dni

Radul vodă, văzându atâta pradă în țara sa, ce-i făcuse Ștefan vodă, nu vru să lase să nu cêrce strâmbătatea sa. Ce pururea se întâmplă, cela ce va să-și întoarcă bătaia, de doao ori îl bat, că strângându oastea sa și vecinească, au venitu asupra lui Ștefan vodă. Iară el ca un leu gata spre vânatu, de sârgu s-au pornit și la Soci le-au ieșit înainte și dându războiu vitejaște, martie 7 zile, nu mai puțin de vitejiia moldovenilor, carii era gata au să moară, au să izbândească, decât de meșterșugul lui Ștefan vodă, Radul vodă pierdu războiul cu multă pagubă de ai săi, că pre toți i-au tăiatu și toate steagurile Radului vodă le-au luat și pre mulți viteji i-au prinsu vii și pre toți i-au tăiatu, numai ce au lăsatu vii 2 boieri de acei mari, pre Stan logofătul și pre Mircea comisul.

De un cutremur

Într-acelaș an, avgustu 29, fu cutremur mare de pământu peste toată țara, în vrémea ce au sezutu domnul la masă, la prânzu. Vă leato

6980 (1472) au adus Ștefan vodă pre Maria din Mangop, de o au luat luiș doamnă.

Al doilea războiu al lui Ștefan vodă cu al Radului vodă la Izvorul Apei, leatul 6981 (1472) noiembrie 8

Ștefan vodă, fiindu aprinsă inima lui de lucrurile vitejești, îi părea că un an ce n-au avut treabă de războiu, că are multă scădere, socotindu că și inimile voinicilor în războaie trăindu să ascut și truda și osteneala cu carea să diprinsése este a doao vitejie, strânsă de iznoavă oaste și luo pre Basarabă Laiotă, ca să-l ducă la Țara Muntenească, să-l puie domnu.

Iani socotéște că suptu un copaciu bun câți să adăpostesc, sau câtă laudă își adaoge nu numai purtătoriu ce și țara, cându năvăliia la dânsul și la țară și domnii cei streini, să-i ducă la domnie și cu ajutoriu lor era cu nădėje că vor izbândi.

Și intrându Ștefan vodă în Țara Muntenească, să gătiia de războiu Radului vodă. Ci văzându Radul vodă că nu-i va putea sta împotrivă, în 18 ale lui noiembrie au dat dosul cu oastea sa și s-au dus la scaunul său, la Dâmboviță.

Aicea să socotim

Că iată că létopisețul cel leșesc nu spune că s-au bătut trei zile războiul, déciia să fie dat dosul Radul vodă, ci spune că daca au văzut că nu le va putea sta împotrivă lui Ștefan vodă, au fugitu la cetate. Iară létopisețul nostru scrie că daca au sositu Ștefan vodă la margine, noiembrie 8 zile, au împărțitu steagurile oștii sale pre Milcov. Și décii s-au împreunatu cu Radul vodă, joi într-aceastași lună, 18 zile, la locul ce să chiamă Cursul Apei. Și dându războiu vitejaște de îmbe părțile, s-au bătut acolo până în sară, așijderea și vineri și sâmbătă toată zioa până în sară. Iară noaptea spre duminecă au lăsatu Radul vodă toate ale sale în tabără și au fugitu cu toată oastea sa la scaunul său, la Dâmbovița. Iară Ștefan vodă s-au pornitu după dânsul cu toată oastea sa. Și într-această lună 23 au încunjurat Cetatea Dâmbovița și într-acéia noapte au fugit Radul vodă din cetate, lăsă pre doamnă-sa Mariia și pre fiica sa Voichița și tot ce au avut și s-au dus la turci. Iară Ștefan vodă, miercuri 24 ale aceștii luni au dobânditu Cetatea Dâmbovița și au intratu într-însa și au luat pre doamna Radului vodă și pre fiică-sa Voichița și o au luat-o luiși doamnă și toată avuțiia lui și toate veșmintele lui céle scumpe și visteriile și toate steagurile lui. Și acolo s-au veselit trei zile și décii s-au

întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, dându laudă lui Dumnezeu. Iară pre Basarabă vodă l-au lăsatu domnu în Țara Muntenească și au domnit o lună.

Iară Radul vodă au năzuitu la turci, ca să-și poată scoate ajutoriu de la împăratul turcilor și să-și răscumpere domniia cu puterea lui.

Iară Ștefan vodă, daca au sosit la scaunul său, la Suceava, au trimis la craiul leșescu sol, vestindu-i de războiu cu noroc ce au făcut împotriva Radului vodă, fălindu-să că și cetatea și scaunul Dâmbovița cu toată avuțiia i-au luat dimpreună și doamna și fiică-sa. Și au trimis și la craiul din dobânda sa, nu pentru că doară iau fostu datoriu să-i trimiță, cum zic unii că au fostu supus léșilor, ci pentru să-l aibă prieten la nevoie și la treabă ca acéia, de-i va veni asupră, cum s-au și tâmplatu că atuncea i-au venitu véste cum Radul vodă au intratu în Țara Muntenească cu oastea turcească. Și aciași au trimis și alți soli, de au poftitu oaste într-ajutor împotriva Radului vodă.

Războiul Radului vodă cu al lui Basarab vodă

Radul vodă daca au luat u ajutoriu de la turci, au intrat în Țara Muntenească cu 15.000 de

turci, fără alți lefecii ce adunase și au datu războiu lui Basarab vodă, joi, dichevrie 23 și l-au răzbitu pre însul și pre toată oastea lui. Carile văzându-să împresuratu de vrăjmașii săi, au năzuitu iarăși la Moldova, la stăpânul său, Ștefan vodă.

Iară turcii s-au pornitu pre urma lui Basarabă vodă și au venitu până la Bârlad, de au stătu ca un zidu, vineri dechemvrie 24. Și așa au slobozitu năvrapii săi, de au prădatu toată țara. Și decii s-au întorsu pri în Țara Muntenească și s-au dus înapoi.

Iară craiul leșescu au trimis pre Dombec caștelanul de Belz și pre Sohodolschii ca să-i poată împăca, măcară până la o vreme, cu Radul vodă, ci s-au trăgănatu vrémea până într-altu an. Și au învățatu craiul, de va tribui oaste de grabu, să rădici Buciașchi toată șleahta Podoliei, să margă întru ajutoriu lui Ștefan vodă. 64. Cându au luat Ștefan vodă cetatea Teleajănul și cându s-au bătut cu Țăpăluș și cu ungurii, mai apoi și cu Basarabă, leat 6982 (1473) octomvrie 1

Au luat Ștefan vodă cetatea Teleajănului și au tăiatu capetile pârclabilor și muierile lor le-au robitu și mulți țigani au luat și cetatea au arso. Într-acéiași lună, în 5 zile, fu războiu în Țara Muntenească cu ungurii și cu Țăpăluși și cu

ajutoriu lui Dumnezeu au biruitu Ștefan vodă și au bătut pre unguri, Într-acéiași lună, în 20 de zile, au răzbitu și pre Băsărabă.

Războiul lui Ștefan vodă cându s-au bătut la Podul Înaltu cu turcii, 6983 (1475)

Într-acéia vréme, Mehmet împăratul turcescu armândū 120.000 de oastea sa și oastea tătărască și muntenească, să margă cu Radul vodă, au trimis asupra lui Ștefan vodă. Iară Ștefan vodă avându oastea sa, 40.000 și 2.000 de léși ce-i venise într-ajutoriu cu Buciașchii de la craiul Cazimir și 5.000 de unguri, ce-i dobândise de la Mateiașu craiul ungurescu, le-au ieșit înaintea turcilor din sus de Vasluiu, la Podul Înalt, pre carii i-au biruitu Ștefan vodă, nu așa cu vitejiia, cum cu meșterșugul. Că întâi au fostu învățatu de au pârjolitu iarba pretitindinea, de au slăbitu caii turcilor cei gingași. Décii ajutorindu putérea cea dumnezeiască, cum să vrea tocmi voia lui Dumnezeu cu a oamenilor, așa i-au coprinsu pre turci negura, de nu să vedea unul cu altul. Și Ștefan vodă tocmisă puțini oameni preste lunca Bârladului, ca să-i amăgească cu buciune și cu trâmbițe, dându semnu de războiu, atuncea oastea turcească întorcându-să la glasul buciunelor și împiedicându-i și apa și lunca și negura acopierindu-lu-i, tăindu lunca și sfărămându, ca

să treacă la glasul bucinilor.

Iară dindărăt Ștefan vodă cu oastea tocmită i-au lovit gioi, ghenarie 10 dzile, unde nici era loc de a-și tocmirea oastea, nici de a să îndrepta, ci așa ei în de sine tăindu-să, mulți pieiră, mulți prinși de pedestrime au fost. Ce și pre aceia, pre toți i-au tăiatu, unde apoi mâgle de cei morți au strânsu și mulți pași și sangeaxți au pierit. Și pre ficiorul lui Isac pașa, după ce l-au prinsu viu, l-au slobozit. Și pușcile le-au dobânditu și steaguri mai mult de o sută au luat.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Dacă i-au bătut pre turci, ei de la Podul Înaltău au luat pen păduri și-au ieșit unde purcede apa Smilii în ținutul Tutovii. Acolo în légea lor au dat laudă lui Dumnedzău că au scăpat și-au ieșit la lume. Iar Ștefan vodă pornitu-s-au după dânșii cu ai săi moldoveni și cu 2.000 de oaste leșască, ce i-au fostă într-ajutoriu și i-au gonit pre turci pân' i-au trecut Seretiul la Ionășăști, unde să pomenéște și astăzi Vadul Turcilor.

Și acolo, deasupra Seretiului, la movila cea mare a Tecuciului, odihnind 3 dzile, i-au venit véste de la starostii de Crăciuna, ce-i dzic acmu Putna, cum Radul vodă vine cu oști asupra lui Ștefan vodă, fără veste. Și întristându-să, Ștefan

vodă, cu cine avea, cu ai săi, au răpedzit la ostași, de-i strângea de sângü. Într-aceia au sosit și Șendrea hatmanul, cumnatul lui Ștefan vodă, cu o samă de oști ce au fost rămas înapoi; îndată și Coste păharnicul cu altă samă de oaste ce au fost gonit pre turci, de i-au fost trecut Seretiul, au sosit. Și avându bucurie Ștefan vodă de ai săi, cum să aflară pegiur dânsul la loc de grije, îndată repedzi pe Șendre hatmanul înaintea oștii muntenești cu puținei slujitori, ca-n chip de strajă. Și dând pe oastea muntenească, mulți pre puțini, fură biruiți de oastea Radului vodă și acolo pierit-au și Șendrea hatmanul, mai gios de Râmnic, unde s-au pomenit multă vréme Movila Șendrii. Și l-au dus, de l-au îngropat în sat în Dolhăști, lângă tată-său.

Înțelegându Ștefan vodă cum că adevărat Radul vodă domnul muntenescü și cu oastea sa îi vine asupra, ghenarie 13 au trecut Seretiul și mai sus de Râmnic le-au fostü războiul. Și dând războiu vitejește despre amândoaă părțile, multă pagubă s-au făcut și cu vrérea lui Dumnedzäu fu izbânda la Ștefan vodă, că pierdură munténii războiul. Dat-au Ștefan vodă oștii sale voie să prade în trei dzile, cât vor putea, în Țara Românească și prädându, adus-au multă dobândă ostașii.

Și zăbävindü Ștefan vodă acolo, pân' a să

strânge oștile toate, aducând și pre mulți den boierii Țării Românești și alte capete, oameni de frunte, acolo au pus pre ai săi boieri și oameni de cinste, de au vorovit ș-au tocmit, de au despărțit den Milcovul cel Mare o parte de părău, ce vine pre lângă Odobești și tréce de dă într-apa Putnii. Și pân' astăzi este hotarul țării Moldovei și a Țării Românești acel părău ce să desparte den Milcovul cel Mare. Iar mainte au fost având țările amândouă pricină, că Țara Românească vrea să fie hotarul său pân' într-apa Trotușului, iar moldovenii nu-i lăsa, pân' au vrut Dumnedzău de s-au tocmit așa. Ș-au luat Ștefan vodă cetaatea Crăciuna cu țănut cu tot, ce să chiamă țănutul Putnii și l-au lipit de Moldova ș-au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea și pre Ivan.

Și într-acéia laudă și bucurie au ziditu bisérica în târgu în Vaslui, dându laudă lui Dumnezeu de biruință ce a făcut. Și décii s-au întorsu la scaunul său, la Suceava, cu mare pohvală și biruință, de la însuși Dumnezeu de sus, ieșindu-i înainte mitropolitul și cu toți preoții, aducându sfânta Evanghelie și cinstita cruce în mâinile sale, ca înaintea unui împăratu și biruitoriu de limbi păgâne, de l-au blagoslovitu. Atuncea mare bucurie au fostu tuturor domnilor și crailor de prinprejur de biruință ce au făcut Ștefan vodă.

(MISAIL CĂLUGĂRUL) Întorsul lui Ștefan vodă cu oștile

Mărgându Ștefan vodă cu oștile pre apa Bârladului în sus, atuncea plăcându-i locul între Bârlad și între apa Vasluiului și într-aceia laudă și bucurie de izbândă cu năroc ce au biruit pre turci și pre munténi, au început a zidi bisérica sveti Ioan Predioice, în târgü în Vasluiu, dând laudă lui Dumnedzău de biruință ce au făcut, și pre urmă case domnești, cum să cunoscü și pân' într-acéște vremi. Și odihnindü Ștefan vodă acolo cu oștile sale și râvnindü cu nevoință a să zidi bisérecă și alte lucruri ce arată că au făcut mai pre urmă.

Mai apoi întorcându-să ajutoriul craiului leșescu acasă cu multă dobândă, au trimis Ștefan vodă de i-au dus 36 de steaguri, arătându vitejia ce au făcut și i-au mulțămitu de ajutoriu.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Într-acéia vreme odihnindü Ștefan vodă la Vasluiu, i-au venit olăcari de sângü de la Soroca, cum Lobodă și Nalivaico hatmanii căzăcești au intratü în țară și pradă. Décii Ștefan vodă neputând suferi pre neprieteni a-i

lăsarea să strice țara, ce îndată cu ai săi, cu câți era, i-au căutat a mERGE, unde s-au și tâmpinat cu acea oaste căzăcească pe Răutu, la Grumădzești. Fiindă cazacii în pradă rășchirați și lovindu-i noaptea fără veste, fură biruiți cazacii. Atuncia și Lobodă hatmanul căzăcescǔ fu prinsu de oastea lui Ștefan vodă.

Și gonindu-i spre Nistru, Nalivaico hatmanul și cu o samă de cazaci au dat să treacă Nistrul și mulți s-au înecat și un polcovnic al său vestit, Jora, acolo s-au înecat și alți mulți. Și astăzi este de pomenit acel loc de-i dzic Vadul Jorăi.

De acolo s-au întorsu Ștefan vodă și-au descălecat târgul Iașii și în lauda lui Dumnedzău au început a zidi besereca marelui mucenic și ciudotvoreț Necolai.

Și decii s-au întorsu la scaunul său, la Suceavă, cu mare pohvală și biruință de la sânгур Dumnedzău de sus, ieșindu-i înainte mitropolitul cu toți preuții, aducându Svânta Evanghelie și cinstita cruce în mânule sale, ca înaintea unui împărat și biruitor de limbi păgâne, de l-au blagoslovit. Atuncea mare bucurie au fostă tuturor domnilor și crailor de prenpregiuru de biruință ce au făcut Ștefan vodă. Și daca s-au aședzat la scaunul său, la Suceavă, în lauda lui Dumnedzău au început a zidi o înfrumusătată mănăstire, sveti Dimitrie, ce este

înaintea curții domnești.

Și s-au încununat cu doamna Voichița, fata Radului vodă. Iar pre maică-sa cu mare cinste o au trimis la domnu său, la Radul vodă, în Țara Românească.

Războiul lui Ștefan vodă, cându s-au bătut cu Mehmet beg împăratul turcescu și cu munténii la Valea Albă

Vă leato 6984 (1476), văzându împăratul Mehmet beg câtă pagubă au avut în oastea sa de la Ștefan vodă, gândi însuș cu capul său să margă, să stropșască Țara Moldovei și să-și ia cetățile înapoi, Chilia și Cetatea Albă, carile fusésă mai nainte pre mâna lor.

Acolo Ștefan vodă multu au nevoitu să nu-l lase să treacă Dunărea, ci n-au putut, că tătarii de o parte, turcii de altă parte, cu oastea fără număr ce venise, ci au dat cale turcilor și s-au apucat de tătari și pre lesne bătându-i, i-au gonitu până la Nistru. Vrea da războiu și turcilor, ci văzându atâta tărie cu împăratul și mulțime de oaste, cu pedestrime și cu puști și încă-l sfătuia boierii ca să dea la loc strâmtu, ca de nu vor birui, să apere și să n-aibă zmințeală.

Deci Ștefan vodă văzându așa, s-au întorsu,

de s-au dat spre munți, unde ș-au ales loc de războiu la strâmtoare, la Valea Albă, unde să chiiamă acuma Războienii, di pre acel războiu ce au avut moldovenii cu împăratul turcescu. Și pedestrindu-să oastea, ca să nu nădăjduiască în fugă, ci întru arme și au datu războiu, iulie 26. Și multă vrème trăindu războiul neales de îmbe părțile osteniți și turcii tot adăogându-să cu oaste proaspătă și moldovenii obosiți și neviindu-le ajutoriu de nici o parte, au picat, nu fiește cum, ci până la moarte să apăra, nici biruiți dintru arme, ci stropșiți de mulțimea turcească, au rămas dobânda la turci. Și atâta de ai noștri au pierit, cât au înălbit poiana de trupurile de a celor pieriți, până au fostu războiul. Și mulți din boierii cei mari au picatu și vitėjii cei buni au pieritu și fu scârbă mare a toată țara și tuturor domnilor și crailor di prinprejur, daca auziră că au căzut moldovenii suptu mâna păgânilor.

Într-acel războiu au căzut Ștefan vodă de pre cal jos, și Dumnezeu l-au feritu, și nu s-au vătămat. Iară turcii s-au întorsu spre Suceava și au arsu târgul. Și décii s-au întorsu înapoi prădându și arzându țara. Mai apoi, după ieșirea neprietinilor și a vrăjmașilor din tară, daca au strânsu Ștefan vodă trupurile morșilor, movilă de cei morși au făcatu și pre urmă ș-au ziditu deasupra oasilor o biserică, unde trăiește

și astăzi întru pomenirea sufletelor.

Scrive létopisețul nostru că după poticala lui Ștefan vodă, ce au pierdut războiul, de sânge au strânsu oastea ce au putut degrabă și s-au dus după turci și i-au ajunsu trecându Dunărea, la vreme de mas și lovindu-i fără veste, i-au spieriat de au căutat a fugi, lăsându pleanul și tot ce au prădatu. Iară Ștefan vodă le-au apucatu pleanul tot și s-au întorsu înapoi cu izbânda.

Scrive la létopisețul nostru că la acest războiu ce au fost la Valea Albă, au fostu și Basarabă vodă cu munténii, venit întru ajutoriul împăratului turcescu, pre carile toți domnii de prinprejur îl cuvânta de rău, zicându că n-au fostu într-ajutor crucii și creștinătății, ce păgânilor și dușmanilor.

Iară la létopisețul cel leșesc, de izbânda lui Ștefan vodă, ce au scos pleanul și prada la Dunăre de la turci și de Basarabă vodă cu munténii, nimica nu scrie. Și încă și alte sémne multe nimica nu le însemnează, carile nice unile n-am vrut să le lăsăm, ci toate care la locul său le-am tocmit.

Răspunsul altor sémne

Vă leato 6985 (1476) noiembrie, pristăvitu-s-au Theoctist mitropolitul de Suceava, carile au ținut scaunul 25 de ani și au stătut altul, Gheorghie mitropolitul. Într-acelaș an, dicheembrie 19, pristăvitu-s-au doamna Maria ce era de la Mangop.

Vă leato 6987 (1479) iunie 22 au început Ștefan vodă a zidi cetatea Chilieii și o au sfârșit-o într-acelaș an, iulie 16.

Într-același an și într-aceiaș lună, iulie 25, pristăvitu-s-au Bogdan vodă, ficiorul lui Ștefan vodă.

Într-acelaș an, avgust 18, pristăvitu-s-au Cneajna.

Vă leato 6988 (1480) pristăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Ștefan vodă.

Războiul de la Râmnic, când s-au bătut Ștefan vodă cu Țăpăluși vodă, vă leatul 6989 (1481), iulie 8

Fu războiu în Țara Muntenească, de s-au bătut Țăpăluși vodă cu Ștefan vodă la Râmnicu și au biruit Ștefan vodă cu mila lui Dumnezeu și cu ruga Preacistii și a tuturor sfinților și cu ajutoriul sfântului și a marelui mucenic al lui

Hristos Procopie, fură biruiți munténii și mulțime de înși fără număr au pierit și toate steagurile lor au luat și mulți boieri au picat. Și pre Țepăluși vodă încă l-au prinsu viu și i-au tăiatu capul. Și de la Ștefan vodă încă a picat om de frunte Șandrea hatmanul și l-au adus de l-au îngropat în Dolhești, lângă tată-său. Iară Ștefan vodă au pus munténilor domnu pre Vladul vodă Călugărul, carile mai apoi au făcut vicleșug asupra lui Ștefan vodă, pentru căci dedeasă ajutoriu turcilor, cându au mersu de au luat cetățile și au prădat țara. Iată Ștefan vodă, după războiu cu noroc ce au făcut, cu mare pohfală și laudă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Zic să să fie arătat lui Ștefan vodă sfântul mucenicu Procopie, umblându deasupra războiului călare și într-armatu ca un viteazu, fiindu într-ajutoriu lui Ștefan vodă și dându vâlhvă oștii lui. Ci este de a-l și créderea acestu cuvântu, că daca s-au întorsu Ștefan vodă cu toată oastea sa, cu mare pohfală, ca un biruitoriu, la scaunul său, la Suceava, au zidit biserică pre numele sfântului mucenicu Procopie, la satu la Badeuți, unde trăiește și până astăzi.

De Țăpăluși vodă nu scriu toți într-un chip, unii zic că au prinsu Ștefan vodă pre Radul vodă, carile au fostu ațițătoriu cel mare asupra

creștinilor și i-au fost ajutat și brașovenii. Tăindu pre turci și luundu Țara Muntenească, au lăsatu pre Țăpăluși în locul său. Ci oricum au fostu, că tot să tocmescu că au fostu izbânda lui Ștefan vodă.

Minunatu lucru: după poticală dintăi și după pierzarea oștii dintăi, ceta ce nu avea voinici de oaste, ci strângea păstorii din munți și argații, de-i într-arma, acmu iară să rădica deasupra biruitorilor dintăi, daca au pierdut țara, acmu domni altora le da și țara lăția.

Vă leato 6990 (1482) martie 10 au luat Ștefan vodă citatea Crăciuna cu tot ținutul ce sa chiamă ținutul Putnii și l-au lipit de Moldova și au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea și pre Ivan.

Vă leato 6991 (1483) au început Ștefan vodă a zidi cetatea de la târgul Romanului, ce să chiamă Smeredova.

Vă leato 6992 (1484) Ștefan vodă într-o noapte au prădatu și au arsu toată Țara Muntenească.

Când au luat Baiazit împăratul turcescu Chilia și Cetatea Albă, leat 6992 (1484)

Biazit împăratul turcescu cu mare oaste au

intrat în țară și au bătut Chilia și Citatea Albă, însă nu singur cu puterea sa, ce și Vladul vodă Călugărul, domnul muntenesc, cu munténii, încă au mers într-ajutoriu împăratului, cum s-au poménitu mai sus că au făcut vicleșug asupra stăpânului său, lui Ștefan vodă, de au dat ajutoriu turcilor. Și miercuri, în patrusprăzece zile iulie, au luat cetatea Chilia, în zilele lui Ivașco și Maxim pârcălabii.

Așjidirea într-acelaș an, miercuri, avgust 5 zile, au luat și Cetatea Albă, în zilile lui Gherman și Ion pârcălabii. Și ar fi vrut apuca și alte cetăți, că Ștefan vodă la gol n-au îndrăznitu să iasă, ci numai la strimtori nevoia dé le făcea zmintea. Ci și turcii văzându ajutoriu ce venise de la Țara Leșască lui Ștefan vodă, sau însuși craiul, cum scriu unii, că au tras de la rusi și de la Litva țara toată, de să strânsése oamenii de treabă mai mulți de 20.000 de oameni și trecându Nistrul craiul cu dâșii suptu Haliciu, au venitu la Colomăia, de ș-au pus tabăra, 6993 (1484) septevrie 1.

Acolea au venit și Ștefan vodă, de s-au împreunat cu craiul, și toate ce au avut mai de treabă au vorovitu. Mai apoi l-au și ospătat pre Ștefan vodă și 3.000 de oameni i-au dat, cu carii s-au întorsu Ștefan vodă la Moldova. Împreunându décii oastea cea streină cu a sa,

pre multe locuri au smintit pre turci, de le-au căutat a ieși din țară. Așa Ștefan vodă au curățitu vrăjmașii din țară. Iar cetățile carile le-au luat turcii, Chilia și Cetatea Albă, n-au putut să le dobândească, că ei mai nainte de ce au ieșitu, le-au grijitu cu oameni, cu puști și cu bucate de ajunsu și au rămas pre mâna turcilor, până în zioa de astăzi.

Ce până a să sfătui Ștefan vodă cu craiul leșesc, unde să adunasă la Colomiia, iar din jos venise Hroiot cu turcii până la Suceava și au arsu târgul, septevrie 19, luni și marți. Și decia s-au întorsu înapoi, prădându și arzându țara.

Și după acéia, octovrie 19, s-au pristăvit loasaf arhimandritul carile au fostu întâi igumen în mănăstirea Putnei.

Războiul cându s-au bătut Ștefan vodă cu Malcociu și cu turcii la Catlabuga

Mai apoi, într-același an, Ștefan vodă, daca au scos vrăjmașii săi din țară și daca au răcitu vremea și caii turcilor au slăbitu, au lovit pre Malcociu la Catlabuga, noiembrie 16, de au topit toată oastea turcească. Într-aceasta bucurie, daca s-au întorsu Ștefan vodă, au zidit bisérica pre numele sfântului Nicolae în târgul lașiloru.

Războiul când s-au bătut Ștefan vodă cu Hroirot pre Sirét la Schiiei, 6994 (1486) martie

6

Într-acesta an venit-au Hroirot cu oaste de la ungur asupra lui Ștefan vodă, căruia i-au ieșitu Ștefan vodă înainte cu oaste pre Sirétiu la Șchéi și dându războiu vitejaște despre amândoa părțile, într-o luni, martie 6 zile, pierdu Hroirot războiul și oastea, mai apoi și capul, însă cu mare primejdie lui Ștefan vodă, că s-au pornit cu calul jos, puțin de n-au încăput în mâinile vrăjmașului său. Mai apoi Hroirot fiindu prins viu de Ștefan vodă, i-au tăiatu capul.

Vă leato 6995 (1487), într-acestu an au discălicatu Ștefan vodă târgul Hârlăul, de au ziditu și bisérica cea domnească de piatră și curțile acele domnești cu ziduri cu tot, carile stau și astăzi.

Vă leato 6998 (1490), au murit Mateiașu craiul ungurescu, carile mare nume de vitejie au lăsatu pre urmă, că nu numai cu némții și cu vecinii săi războiu cu noroc făcea, ce și cu turcii multe trebi au avut și de multe ori i-au biruit, iară pre urma lui au stătut crai Vladislav.

Într-acesta an au murit și Ioan, fecior împăratului de Mosc, nepot lui Ștefan vodă.

(AXINTE URICARIUL)

Vă leato 6999 (1491). Într-acesta an să știi cetitoriule că au zidit Ștefan vodă biserică lui sfeti Nicolae din târgul Iașii; de nu crezi, caută la vă leatul ce scrie deasupra ușii bisericii, iară nu cum scrie înapoi.

Vă leatul 7003 (1495) Ștefan vodă au zidit sfânta episcopie în târgu în Huși, hramul sfinților apostoli Petru și Pavel, și curți domnești, carile suntu surpate, numai beciurile stau până astăzi.

Vă leato 7004 (1496) iulie 25 dni cetvertoc, răposat-au Alixandru vodă, ficiorul lui Ștefan vodă și l-au îngropatu în mănăstirea Bistriții, lângă strămoșul său, Alexandru vodă.

Războiul lui Ștefan vodă, când au bătut pre Albrehtu craiul leșescu la Codrul Cozminului, leat 7005 (1497)

Albert craiul leșescu fiindu ales de țară craiu pre urma lui Cazimir, tătâne-său, ce ținusă cu Ștefan vodă priiteșugul, iară Albertu craiul uitându priiteșugul tătâne-său ce avea cu Ștefan Vodă și nu făcea oaste împotriva păgânilor, carii în toate părțile fulgera și tuna cu trăsnetul armelor sale, vărsând sângele

creștinilor și stropșindu volniciia tuturora, înmulțindu légea lui Moamet cea spurcată, ci gândi ca să-și arate vitejiia asupra Moldovei, socotindu că pre lesne o va supune, știindu că de multe ori să ajutoriia Moldova de la craii leșăști, ca de la niște vecini de aproape, spre toți vrăjmașii. Și strângându craiul oastea, au scos cuvântu cum va să margă la turci, să ia și să dezbată Cetatea Albă și Chilia, care cetăți luase de la Ștefan vodă Baiazitu împăratul turcescu. Și încă adăogiia, de spieriia pre ai săi, cum turcii amestecați cu moldovénii vor să treacă la Podoliia și le-au datu știre ca toți să încalice și să să împreune cu dânsul la Liov. Și au trimis soli la Ștefan vodă, de i-au datu știre să să gătească să margă cu dânsul, să bată Chilia și Cetatea Albă și să-i găteaze steție de hrană de oaste. De care lucru au părut bine lui Ștefan vodă și cu bucurie mare au priimit pre soli, căci au făcut oaste împotriva vrăjmașului său. Numai ce au zis că va veni acolo la loc cu oastea sa, supt Chilia.

Cunoscându sfétnicii lui crai, ales episcopii, gândul că va să facă oaste împotriva lui Ștefan Vodă, multu i-au adus aminte să nu facă asupra dreptății, să nu să întoarcă mâniia lui Dumnezeu spre el. Ci el gândul său nu l-au lăsat, ci încă au fostu zicând: „Voao vă este lucrul bisérica să păziți, iară nu de războaie să

grijiți, că gândul meu voi nu-l știți, numai eu singur. Că de ași pricepe că haina dipre mine știe gândul meu, în foc o aș băga-o". Deci mulți din boierii leșăști socotia că face într-adinsu ca să piarză oastea toată, cum au ieșit mai apoi la dânsul și zicătoarea : "În zilele lui Olbriht, șleahta au pierit".

Într-acéia Ștefan Vodă prinzându véste de la unguri, cum Olbrihtu va să vie asupra lui cu oaste, că nici ungurii nu era bucuroși ca să cază domniia Moldovei pre mâna léșilor, măcară că Laslău crai ungurescu (ce să chiamă leșăște Vladislav) era frate lui Olbrihtu craiului leșescu (ce să chiamă unгурéște Albertu). Înțelegându aceasta Ștefan vodă trimis-au la craiul leșescu cu solie pre credincioșii săi, pre Tăutul logofătul și pre Isac vistiernicul, ca să poată dintr-însul cunoaște ceva, ce-i este voia să facă. Ci nimica nu au cunoscut, că craiul cumu-și umbla cu înșălăciune, ascunzându cuvântul, pre soli cu bucurie i-au priimitu și darurile ce-i trimisése Ștefan Vodă cu mare mulțămită și cu dragoste le-au priimitu și le-au luat și solilor iarăși acéla răspunsu le-au dat : cum este mărgătoriu la turci. Mai apoi și solii săi de iznoavă i-au trimis la Ștefan Vodă, ca să întărească cuvântul, iar el au întorsu oastea spre Pocutiia. Înțelegându Ștefan Vodă cum craiul să apropie cu oaste spre Pocutiia și să trage spre margine, de

iznoavă au poftorit solia, de au trimis înaintea craiului pre Tăutul logofătul și pre Isac vistearnicul cu multe daruri și l-au timpinatu de céia parte de Nistru și i-au închinatu darurile. Și iarăși cu dragoste le-au luatu. Și décii au trecut apa Nistrului pré la Mihălcéni, în ceasta parte, cu toată oastea sa și au venitu la Coțmani. Acolea ș-au discopierit toată vicleniia și faptile sale céle ascunse, că au prinsu pre Tăutul logofătul și pre Isac vistearnicul, de i-au fericatu în obezi și i-au trimis de i-au închis tocma la Liov.

Înțelegându acéstea Ștefan Vodă den iscoadile ce pururea trimitea, să știe încătro méрге craiul cu oastea leșască, cum crai l-au viclenitu și vine asupra lui și au trecut și Nistrul cu 80.000 de oaste pre scrisoare, fără altă adunare, de sânгу au trimis în toate părțile în țară, să să strângă la târgul Romanului. Iară Albertu au șázutu șapte zile la Coțmani. Ce până a să strânge oastea lui Ștefan vodă și până a veni ajutoriul, că și Laslău craiul ungurescu, fratile lui Albertu, încă i-au trimis 12.000 de oameni de oaste și cu dânșii pre Birtoc voievodul Ardealului, ce era cus cru lui Ștefan vodă, și de la Radul vodă încă i-au venitu ajutoriu oaste muntenească, ci până a să strânge oastea toată launloc, Albert crai au purces cu oastea de la Coțmani și au lovit la

Șipinți. Văzându Ștefan vodă că-l împresoară vrăjmașii săi, au tocmitu strajă și o au trimis-o împotriva léșilor, ca să ție vadul Prutului, la târgu la Cernăuți. Iară Ștefan vodă în 27 de zile a lui avgust, duminică, au ieșitu din Suceava spre târgul Romanului și cu toată oastea sa. Și într-aceia zi îi aduseră lui de la strajă 6 léși și așa pe trei léși i-au trimis la împăratul turcescu, iară pre aceialalți au zis de i-au spânzurat. Décii craiul leșescu au venitu cu toată putérea sa la cetatea Sucévii, duminică, septemvrie 24 de zile. Iară în 26, marți, de cătră sară, au început a bate cetatea și au bătut pregiur dânsa trei săptămâni și zioa și noaptea și nimica n-au folositu, nădăjduindu că să va închina țara, pentru ce li să supărasede cu Ștefan vodă pentru atâta războaie fără odihnă și fără măsură ce făcea, de să bătea cu toți. Ci socotia țara că de nu li-i îndemână cu al său, mai multă neîngăduință le va fi cu streinii și încă văzându atâta pradă și răsipă ci făciia oastea leșescă, de umbra prin păduri, de afla prăzi și jafuri, siliia cu toții di să strângiia la târgu la Roman, unde era beleagul.

Așa țara strângându-să, iară din cetate cât putiia să apăra și ce răsiipiia léșii zioa cu pușcile, noaptea astupa gaurile și le întăriia, de le era munca lor înzadar, iară pre afară, unde afla léși rășchirați dreptu hrana, îi lega și îi tăia,

de nu era volnici nici într-o parte să iasă. Mai multu strica loru-și decâtu celor închiși, că în toate zile li să adăogia lipsa flămânziciunii. Décii fiind léșii coprinși de atâta nevoie, începură a grăi rău de craiul său, întâi cu taină, iară mai apoi în gura mare îl vinuia c-au venit fără cale, de i-au adus ca să-i piarză pre toți și socotia toate sémnile câte să făcuse réle, că au fostu lor de arătare ca să fie conceniia lor. Că întâi în țara lor, într-un pârâu de nemica, i s-au înneccatu craiului un pohodnic și cându au ieșitu din Liovu, boii carii purta ierbăria de vântu mare s-au răsipitu, de nu-i putia să-i strângă. Așijderea un țăran nebunise de cap, au fostu strigându în gura mare: "Duceți-vă spre pierirea voastră, că nu veți mai veni". Și pre un șleahlici l-au dătunatu suptu cortu și doisprăzèce cai ai lui, mai apoi și pre un preot al lor, slujind liturghie, au scăpatu cuminicătura lor jos. Și alte sémne réle s-au arătatu, de-i prorocia toți că va fi sfârșitul lor rău și amar, cum s-au și tâmplatu. Că văzându craiul atâta cuvinte réle de dânsul de la oastea sa, să temu ca să nu-l părăsască și să fugă, să cază în mânule vrăjmașilor săi, să ajunsă cu solii frăține-său, lui Vladislav craiul ungurescu, ca să-i împace, că sosisă și ajutoriul ungurescu la Ștefan vodă. Și așa Bârtoc voievodul Ardealului, carile venisă cu ajutoriul ungurescu la Ștefan vodă, au trimis solii săi la Albertu craiul, ca să-i spuie că va veni însuși

pentru pace. Și pre Ștefan vodă cu multe cuvinte l-au rugatu să facă pace cu craiul leșescu. Și așa au intratu la mijlocul lor și s-au dus la craiul leșescu de i-au împăcatu într-acesta chip: craiul leșescu să să întoarcă pre urmă pre unde au și venit, să nu mai strice țara pre alt loc. Și décii pre Birtoc voievodul Ardealului bine i-au dăruitu Ștefan vodă cu mari daruri și décii s-au dus acasă-și.

Cându s-au întorsu craiul înapoi

Într-acéia Albrihtu, craiul leșescu, fiindu de inimă rea bolnavu, au datu semnu de întorsu înapoi, de care semnu era toți bucuroși să-l auză, să să întoarcă de la atâta flămânziciune la casile lor. Și în 19 zile ale lui octomvrie, joi, s-au întorsu craiul de la Suceava și s-au apucatu de cale. Ci nu s-au întorsu pre calea pre unde venise, ci pre altă cale, pre unde era țara întreagă, spre Codrul Cozminului.

Simțindu décii Ștefan vodă că craiul n-au luat urma pre unde venise, ci spre codru, îndată au trimis după dânsul de l-au pohtitu să nu ia pre acéia cale, spre codru, ci pre urmă, pre unde venise, că făcându într-alt chip, văzându țara paguba -----ce să va face de oastea leșască, nu vor răbda, ci vor vrea să-și apere ale sale, de unde toate să vor ațița de iznoavă spre vreun

lucru rău, carile va strica și pacea. Ci craiul mai bucuros fusese să meargă di dereptul, să iasă în țara sa și n-au băgatu în samă, ci ș-au păzitu calea spre Codrul Cozminului. De care lucru fiindu înhiebântatu Ștefan vodă de războiu, socotindu că are vréme de a-și răscumpărarea strâmbătatea sa dispre cela ce nu numai pacea cea véche o au călcat-o, care avusese domnii Moldovei cu craii leșăști, ce și jurământul și și pacea ce legase atuncea de curându, așezându-să să să întoarcă pe urmă pre unde și venise, décii îl ațița ajutoriul ce-i venise di pretitindirilea și oastea sa toată gata strânsă și odihnită, văzându dobânda di pre cei flămânzi și slăbiți, au trimis înainte ca să apuce calea la Codrul Cozminului, să săciuiască pădurea, să o înțineaze, ca să o poată porni asupra oștii, daca vor intra în pădure. Iară el cu toată oastea au intrat după dânșii și cu doao mii de turci. Și a patra zi i-au ajunsu în pădure, joi, octomvrie în 26 de zile, luundu ajutoriu pre Dumnezeu și cu ruga Preacistii și a sfântulu marelui mucenic Dimitrie și lovindu-i de toate părțile și oborându copacii cei înținați asupra lor, multă oaste leșască au pieritu, unii de oșteni, alții de țărani, că le coprinsese ca cu o mreajă calea, alții de copacii cei înținați. Așa pierzându pușcile, lăsându steagurile care toate le-au adunatu Ștefan vodă și ei cine cum au putut, în toate părțile s-au rășchiratu prin păduri, de au scăpat

puțini afară. Și însuși craiul cu puțini rămăsese, strângându-să s-au adunatu într-un ocol la sat la Cozminu. Și de acolo bulucindu-să au tras spre Cernăuți. Iară oastea lui Ștefan vodă cu dâșii mergându împreună, să bătiia și să tăia. Ci și acei puțini ce ieșisă din codru n-ar fi scăpatu, de nu s-ar fi încurcatu ai noștri în carăle crăiești și în carăle altor boieri, de le-au datu vrême de au ieșit.

Și acoloa veni veste lui Ștefan vodă că vine și altă oaste leșască, într-ajutoriu craiului. Atuncea au chematu pre Boldur vornicul și i-au datu lui oaste de ajunsu și au trecut Prutul împotriva acei oști, sâmbătă sara. Și duminică dimineața, octovrie 29 zile, le-au datu războiu și pre toți i-au răsipit îndată și i-au topitu cu ajutoriu lui Dumnezeu și cu norocul lui Ștefan vodă și mare moarte și tăiere s-au făcut atuncea în oastea leșască, la locul ce să chiiamă Lănțeștii satul. Și nimica n-au știut craiul de venirea acei oști, nici de pierirea lor.

Și într-acéiaș duminică, trecându craiul Prutul la Cernăuți, iarăși fu lovit de oastea lui Ștefan vodă, de i-au răsipit și i-au tăiatu, de abiiia au scăpat însuși craiul cu puțină oaste de a sa. Décii trecând craiul spre țara sa, pre multe locuri i-au lovit ai noștri, ales pre craiul, că mazurii întorcându-să să dea războiu și să

apere pre craiul și pre cei scăpați dintru acel pojar, au datu asupra lui Boldur vornicul cel mare, pre carile îl trimisese Ștefan vodă împotriva acei oști leșăști ce venia într-ajutoriu craiului și mare moarte au făcut într-înșii. Și la sat la Șipinți puțini au scăpatu din oastea de era strânsă pre lângă craiul. Décii craiul cu multă nevoie strecurându-să, au tras la Sneatin și de acolo au slobozit oastea pre acasă de câtă rămăsese, iară el s-au dus la Liovu.

Nacazanie silnim, adecă certarea celor putérnici

Dumnezeu cel dreptu, cela ce ceartă nedireptatea și înalță dreptatea, cu câtă certare pedepsese pre ceia ce calcă jurământul. Că acesta Olbrihtu nu spre păgâni, ci spre creștini vrea să facă războiul, nu da ajutoriu celuia ce nu avea odihnă de turci, ci vrea să slăbască pre cela ce să lupta cu vrăjmașii creștinilor, pre carile trebuia cu toții să-l ajutorească. Ci Dumnezeu la atâta lipsă și nevoie îl adusese pre cela ce mergea cu atâta hvală să stropșască țara și să o supuie, care întâi nici taina sa nu vrea să spuie nimăruia, ci scosese cuvântu că merge să ia Chilia și Cetatea Albă și încă adăogea de zicea că de ar ști haina sa dipre dânsul gândul lui, o ar arunca în foc. Apoi nici ai săi nu-l băga în samă, ci era în zavistiia

celor de casă și de batjocura tuturora și în toate chipurile îl hulii, așa și cinstea din zi în zi micșorându-să, de inimă rea, puțin de n-au murit.

De capetile céle de frunte ale léșilor ce s-au aflat pieriți

Aflatu-s-au la acestu războiu din capete: doi frați Tăncenschii și Miculai voievodul Ruschii pieriți și Gabriil din Moravița și Herbor, așijderea doi frați Grotovi, Huminschii și Murdileu și alți mulți, cine poate să-i pomenească pre toți. Alții au căzut la legătură, cumu-i Tuncischii, Zbigneu potcomori Cracăului, Pruhnițchi, Targovețschii și alții mulți. Pre unii ai noștri i-au fostu spânzurându câte doi de păr, că au fostu umblând pre acéle vremi păroși ca și némții și alte batjocuri multe le-au fostu făcându, de să pomenéște și astăzi răotatea lor ce au fostu pățindu.

Iară Ștefan vodă, după izbândă cu noroc ce au fost făcut la acest războiu, s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, cu mare pohfală și laudă, ca un biruitoriu și au ziditu bisérica pre numele sfântului mucenicu Dimitrie, în târgu în Suceava, care trăiește și până astăzi. Zic unii să fie arătat lui Ștefan vodă la acest războiu sfântul mucenicu Dimitrie, călare și într-armatu

ca un viteazu, fiindu-i întru ajutoriu și dând vâlvă oștii lui ci este de a și créderea, de vréme ce au zidit bisérică.

Dupre acéia au datu cuvântu Ștefan vodă a toată oastea, să să strângă la Hârlău, în zioa lui sfeti Nicolae. Și așa s-au adunatu cu toții la Hârlău într-acéia zi și acolo Ștefan vodă au făcut ospăț mare tuturor boierilor și tuturor vitéjilor săi și cu daruri scumpe i-au dăruit pre ei. Și décii i-au slobozitu cine și pre la casa sa, dându-le cuvântu ca toți să dea laudă lui Dumnezeu, pentru ce că toate puterile suntu de la Dumnezeu.

Cându au prădat Malcociu Țara leșască 7006 (1498)

Malcociu au intratu în Țara Leșască cu mulțime de turci și n-au avut cine să-i stea împotrivă, ci multă pradă de oameni au făcut și dobândă de dobitoace au făcut și au luat, și au ajunsu mai sus de Liov, 25 de popriști; s-au întorsu înapoi prădându țara și arzându. Să vedea că după acest război fără noroc, ce făcusă léșii cu Ștefan vodă, va fi pierirea lor.

Cându au prădat Ștefan vodă Țara Leșască 7006(1498) iunie 22 zile

Într-același an, Ștefan vodă vrându să-și întoarcă dispre lési strâmbătatea sa, strânsă țara și au intratu la Podoliia și la ruși, trecutau și de Liov la Canțug orașului, la apa Visloca, toate satile arzându și prădându. Ars-au orașul Premișlia, Radumnea, Prevorsca, Lanțut și cetatea Tereabul și multă bunătate dintr-însa au luatu și mulți joimiri au scos, ci pre toți i-au tăiatu și alții mai mulți au arsu în cetate. Și cetatea Buceaciul multă nevoie au pățitu și Podhaețul au arsu. Și mulți oameni, bărbați, muieri, copii, au scos în robie, mai mult de 100.000, mulți de aceia au așezatu Ștefan vodă în țara sa, deși până astăzi trăiește limba rusască în Moldova, ales pre unde i-au discălicatu, că mai a treia parte grăiescu ruséște. Iar Ștefan vodă prădându și arzându țara, s-au întorsu înapoi cu mare dobândă, fără de nici o zmințeală, au trecut Nistrul în ceasta parte la Halici și au prădatu și de aceasta parte. Și décii au venitu la scaunul său, la Suceava, cu mare bucurie și cu biruință.

Vă leato 7008 (1500) martie 11, cându au venitu oastea leșască de iznoavă în țară să prade, văzându stricăciunea ce le-au făcut Ștefan vodă

Albrihtu craiul leșescu, văzându atâta pradă și stricăciune ce i-au făcut Ștefan vodă în țara

lui, nu vru să lase, ci de iznoavă strânsă oaste și intră în țară și începu a prăda și a strica țara până la târgu la Botășani. Ștefan vodă, dacă prinse de vëste, iș strânse de sârgu oștile și cu cine avea cu ai săi, i-au ieșitu înainte acei oști leșești și i-au dat război la târgu la Botășani. Și cu vrëea lui Dumnezeu pierdură léșii războiu și fu izbânda lui Ștefan vodă și multă oaste leșască au pierit și pe mulți i-au prinsu în robie și multe cazne le făciia moldovenii léșilor.

Că au pus Ștefan vodă de au arat cu léșii pe o culme de deal la Botășani și au simănatu ghindă și s-au făcut dumbravă mare, de este până astăzi copaci mari.

Ci de această povëste nimica nu scrie cronicariul leșescu, iară la létopiseșul nostru acest moldovenescu scrie de acestu războiu al lui Ștefan vodă ce au avut cu léșii la Botășani, precum s-au poménit mai sus.

Într-acestaș an, martie, s-au pristăvit Despina doamna Radului vodă, ce era robită de Ștefan vodă, cându luasă Cetatea Dâmbovița, și cu cinste o au îngropat în mănăstirea Putna.

Cându s-au împăcat Ștefan vodă cu craiul leșescu

Vă leato 7009 (1501), Ștefan vodă, lăsându inima cea neprietenească, întorcându-să cătră datoriia creștinească, s-au împăcat cu craiul leșescu și mare legătură au făcut, nu că doară s-au temut de puterea lor, care să ispiti să și război făcută și cu turcii, de atâta ori i-au și biruit și cu alți megiași de prinprejur avându sfadă, niciodată nu s-au plecat, ci pentru să cunoască toată creștinătatea că n-au fostu dispre dânsul începătura, că n-au rădicat el armele asupra craiului, ci craiul fără cale și fără de știre au venitu asupra lui, unde și acolo s-au întorsu cu rușine, mai apoi ca să arate că mai mult poate să strice el craiului decâtu craiul lui Ștefan vodă, au intratu de i-au arsu târgurile și i-au robit podanii, nici au avut cine să-i stea împotriva, ci cu mare dobândă s-au întorsu în Țara Moldovei, că venirea craiului dobândă au adus lui Ștefan vodă, că s-au umplut toți de jafuri leșăști, de acolo au venitu Ștefan vodă și cu toți plini s-au întorsu la casile sale. Așijdirea acum la pace pre lesne stătu, ca să să cunoască că fie la ce îl vor cerca, că-i gata și la pace și la răzmirițe. Décii pace au legat într-acesta chip, ca să-i fie într-ajutoriu împotriva fiecărui vrăjmașu, iară pribégii de îmbe părțile să nu să priimească. Iară de s-ari tâmpla vreunui domnu al Moldovei să iasă de nevoia turcilor în Țara Leșască, să-l priimească și în tot chipul să puie nevointă, ca să-l așaze la

domnie, iară domnii Moldovei pururea să aibă urechi deșchise dispre turcu, să dea știrea craiului de gândurile lor. Iară judecata acelor cu strâmbătăți de la margine să să facă dispre amândoaș părțile.

De un Pătru vodă, ce i-au tăiat capul craiul leșăscu vă leato 7009 (1501)

Într-acelaș an trimis-au Ștefan vodă solii săi la craiul leșăscu, la săim, poftindu pre tocmaș și legătura ce au avut, să dea pre Pătru vodă, feciorul lui Iliășu vodă, că simțise că pre mulți din boierii leșești îi întorsese spre sine și-i îndemna să facă oaste asupra lui Ștefan vodă și să ia domniia de la dânsul și să făgăduia că să plăce țara toată, să fie suptu ascultarea lor. De care lucru multu sfătuiră în săim, că mulți era lui Pătru vodă apărători. Mai apoi socotiră să nu cumva să zădărască pre Ștefan vodă, să le fie a strica pacea, pentru ce că și ei să gătiia să facă oaste, să margă la prusi. Ci i-au tăiat capul lui Pătru vodă, înaintea solilor, la târgu la Cihov.

Acestu Pătru vodă, precum s-au pomenit mai sus că l-au gonit Ștefan vodă din țară la Țara Ungurească și i-au luat domniia, iar el au îndemnat pre Mateiașu, craiul ungurescu, de au mersu cu oaste asupra lui Ștefan vodă, ca să-l puie la domnie, unde apoi l-au bătut Ștefan

vodă la Bae, cum s-au pomenit mai sus și toată oastea i-au topitu, numai Mateiași cu pușini au scăpatu. Décii daca au muritu Matiașu craiul ungurescu, pierdu Pătru vodă nădėjea de a să mai ajutori de la craii ungurești. Văzându déciia și vrajba ce intrase între léși și între moldoveni, gândindu-să că întru acéle amestecături că va putea să-și facă și el loc la Moldova și să dobândească țara, au lăsatu ungurii și au fugitu de acolo, trecându în Țara Leșască, unde și moarte i s-au întâmplatu, cum și mai sus s-au pomenitu, că i-au tăiat capul craiul leșesc.

De moartea acestui Pătru vodă nu scriu toți într-un chip, că létopisețul cel moldovenescu scrie că daca au venitu Ștefan vodă cu oastea muntenească, s-au lovitu cu Pătru vodă la Doljăști pre Sirétiu și al doilea rându la Orbic și tot au izbânditu Ștefan vodă și au prinsu pre Pătru vodă și i-au tăiatu capul.

Iară cronicariul cel leșesc scrie că daca au biruit Ștefan vodă pre Pătru vodă, au scăpatu Pătru vodă la unguri și décii toate pre rându, precum scrie mai sus.

Ci oricum au fostu, tot să tocmescu că izbânda tot au fostu la Ștefan vodă, iară lui Pătru vodă tot să află că i-au tăiat capul.

De moartea lui Olbrihtu, craiul leșăscu, 7009(1501)

Într-acestași an și Olbrihtu, craiul leșăscu, gătindu-să cu mare oaste ca să margă asupra prusilor, ce n-au săvârșitu și au muritu. Iară pre urma lui, făcut-au țara sfat pre obicéiul lor și au rădicat pre Alixandru, fratile lui Olbrihtu, la crăie, cu carile pacea ce făcusă Ștefan vodă cu fratisău, Olbrihtu, de nu-l va vrea fi apucat moartea, cum să va arăta mai jos, multă răsipă țărâlor să vrea fi făcut.

Vă leato 7010(1502), pristăvitu-s-au Paisie arhimandritul și egumenul mănăstirii Putnei.

Într-acelaș an curându după Paisie, avgust 4 zile, s-au pristăvitu și Athanasie Bolsun, amândoi lăudați de viață bună și curată, carii în viața lor nimica n-au lipsitu ce li s-au căzut păstoriei lor, ca să nu facă.

Cându au luat Ștefan vodă Pocutiia de la leași

Ștefan vodă fiindu gata de războiu ca un leu ce nu-l poate îmblânzi niminea și el odihna altora îi păriia că-i este cu pagubă, au intratu în Țara Leșăscă cu oaste și au prădatu Pocutiia și o au și luat-o. Și zicea că acel olatu l-au luat

léşii de la moldovéni fără cale. Într-acéia craiul, după ce au făcut sfatu pentru Pocutiia ce o luase Ştefan vodă, au strânsu oaste pre bani şi au trimis-o de au intratu în ţară şi au făcut multă pagubă şi atâta s-au fostu supăratu ai lor noştri, până s-au rugatu cu toţii lui Ştefan vodă, de au ieşitu de la Pocutiia, însă mai mult de boală ce au avutu, adecă podagrie, şi cetăţile ce le luase le-au întorsu.

De moartea lui Ştefan vodă celui Bun, vă leato 7012 (1504)

Nu multă vréme, daca s-au întorsu Ştefan vodă de la Pocutiia la scaunul său, la Suceava, fiindu bolnav şi slabu de ani, ca un om ce era într-atâtea războaie şi osteneală şi neodihnă, în 47 de ani în toate părţile să bătea cu toţii şi după multe războaie cu noroc ce au făcut, cu mare laudă au muritu, marţi, iulie 2 zile.

Fost-au acestu Ştefan vodă om nu mare de statu, mânios şi de grabu vărsătoriu de sânge nevinovat; de multe ori la ospéte omorâea fără judeţu. Amintrilea era om întreg la fire, neléneşu, şi lucrul său îl ştiia a-l acopieri şi unde nu gândiiai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meşter, unde era nevoie însuşi se vârâia, ca văzându-l ai săi, să nu să îndărăpteze şi pentru acéia raru război de nu

biruia. Și unde-l biruia alții, nu pierdea nădejdea, că știindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorilor. Mai apoi, după moartea lui și ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă, de lucruri vitejești, cum să tâmplă din pom bun, roadă bună iese.

Iară pre Ștefan vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plângere în mănăstire în Putna care, era zidită de dânsul. Atâta jale era, de plângea toți ca după un părinte al său, că cunoștia toți că s-au scăpatu de mult bine și de multă apărătură. Ce după moartea lui, până astăzi îi zicu sveti Ștefan vodă, nu pentru sufletu, ce este în mâna lui Dumnezeu, că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui cele vitejești, carile niminea din domni, nici mai nainte, nici după acéia l-au ajunsu.

Fost-au mai nainte de moartea lui Ștefan vodă într-același anu iarnă grea și geroasă, câtu n-au fostu așa nici odinioară, și decii preste vară au fostu ploi gréle și povoaie de ape și multă înecare de apă s-au făcut.

Au domnitu Ștefan vodă 47 de ani și 2 luni și trei săptămâni și au făcut 44 de mănăstiri și însuși țitori preste toată țara.

Iară cându au fost aproape de sfârșitul său, chiebat-au vlădicii și toți sfétnicii săi, boierii cei

mari și alți toți câți s-au prilejitu, arătându-le cum nu vor putea ținea țara, cum o au ținut-o el, ci socotindu din toți mai puternicu pre turcu și mai înțeleptu, au datu învățătură să să închine turcilor. Și decii au stătu la domnie fiu-său, Bogdan vodă cel Grozav și Orbu.

**Povestea și tocmala altor țări, ce suntu
pinprejur, cum nu să cade să nu poménim,
fiindu-ne vecini de aproape. Întăi, cumu-i
Țara Leșască**

Țara Leșască, sau cumu-i zicu pre limba lor Polzca Zemlea, adecă țara câmpului îi zicu, pentru loc tinsu i-au pus nume așa, ci nu pentru că doară este câmpie multă, că fără câmpii Dașovului, câmpu slobod și pustiu în Țara Leșască nu să află, pentru mulțimea de oameni, ce suntu sate pretutinderilea și târguri, ci numai pentru că-i locu tinsu. Pentru acéia îi zicu Țara Leșască, pentru că mai de demultu o au fostu chiamând-o așa dipre numele lui Leh, fiului lui Elisei, nepotul lui Iavan, carile întăi acela au lăcuitu pre acélea locuri.

Țara Leșască este țară mare dispre miazănoapte, de să chiiamă Borusiia și Pomeria, iară dispre răsăritu Litva și Țara Mazoviei, dispre amiazăzi Rusiia, ce să hotăraște dispre unguri cu Munții Ungurești, iară

dispre apus Lusitaniia și Slijii și Moraviia, toate acéstea cnézii, dacă le-au supus craii lesești suptu ascultarea sa, adecă Mazoviia, Rusia, Prusiia, Litva, au făcut tot un trup, din mădulări multe, tot o țară și o judecată au.

Și némișii carei le zicu șleahtă, nu așa de crai ascultă, cum de lége, carele, le-au făcut ei, de să judecă la scaunile cetăților, cineși la ținutul său. De acolo, cine nu va să-și ție de lége, volnicu-i fieștecine să-și îndelunge légea la alt scaun mai mare, alése în doao locuri, la Liublin vara și la Petricov iarna, unde zic acelor legi tribunal. Acolo, de va avea și de crai ceva asupreală, fără nici o frică are voie să-l tragă la judecată, unde procuratorii vor răspunde pentru crai și de va avea strâmbătate, afla-va județu și direptate. Nici pre un sleahfici nu-l va putea lega cineva, nici craiul singur, până nu-l va birui cu légea. Aceia nu dau bir nimăru, nu ascultă de altul, nici în oaste este datoriu să meargă, fără numai de bunăvoie, numai cându va încălica craiul și cu voia tuturor și cu plată.

Și cându le va veni vreo nevoie de undeva, acéia este datorii lui crai, ca să dea știre la ținuturi, să să strângă la zi, care le va arăta. Și dacă să vor strânge și vor sfătui de lucrul ce le vor da știre, ei vor alége soli și vor trimite la săimu, unde să vor împreuna cu toți solii

ținuturilor, de vor sfătui de toate nevoile, ei deosebi și craiul cu sfatul său deosebi. Ce vor isprăvi peste zi, sara să vor împreuna cu sfétnicii ce le zicu sinatori și ce vor așeza până a să săvârși săimul, că stă săimul șase săptămâni, de alta nu vor sfătui, numai de ce va fi pricea întru dânșii, până la săvârșitu. Iară în zioa cea de apoi, de multe ori să tâmplă de nu vor putea lesne să tocmească zuoa, toată zioa, uneori adaogă și noaptea, mai apoi pun și aleg dintre dânșii carii vor fi cu sfat mai mare și ce le va părea lor, pre acéia stă.

La oaste nu mergu ei singuri, ci cându tribuiește oaste, ei slobod la săim bir, de iau de pre vecinii lor, cu cât potu să-și rădice treaba mare ca acéia. Numai atuncea cându vor vedea că tribuiește, și însuși craiul va mérge, însă numai până la margini, să-și apere țara, iară denafară nu suntu datori.

Léșii suntu oameni războinici, oameni învățați de carte, că pentru învățătura și a cărții și a vitejii nu li-i préget, nici de trudă, nici de chieltuială, ce încunjură țările de învață, ca să deprinză tineréțile truda și la bătrânețe înțelepciunea, de care au nevoieță mai mare.

Léșii n-au nevoieță să strângă avuție, că avuția și strânsura o dau și o răsipescu, lefecii mulți țin, după câtu le este puterea și mai mulți.

Nu este la dâșii rușine a fi datoriu, că nici unul, nici cei de frunte, nu este să nu fie datoriu și la jidovi ocinele le zălojăscu și odoarăle lor zălojăscu la niguțători și le orânduiescu altora și mulți și de totu le pierdu, hrănindu gloate după sine, că pre cel ce strânge îl numescu jidov. Stăpânilor cui slujăscu, suntu cu credință și pentru numele lui și pentru cinstea, capul își pune. Pentru ruda sa și pentru seminția, câtu de departe, stau cu dânsul până la moarte.

Au obiceiai léșii, nu ca grecii, după sfadă și după price, daca-i vor împăca, nu va ținiia pizmă, ci la nevoia lui ca dreptu un frate să va pune.

Craii nu ceia ce-s moșnéni crăiescu, ci pre carile îl aleg ei. Nici altă voie mai mare are, fără numai ce suntu boierile pre mâna lui, cui va vrea să le dea, le va da. Nici acéle date nu poate să le ia, fără numai de viclenie spre țară, de-i va lua întâi capul cu județu, până nu va muri. Pentru acéia pogorându putérea și luundu din mâna crailor, n-au voie să facă cui va vrea înaljosul și să poată ațița după pofta sa răotăți țărâi, ci pentru frâu să țin fălcile lor, că ari face multe răotăți. Și pentru acéia rădicându ei intre sine răotățile sale, din puțin au crescut țara mare și să potu apăra de toți vrăjmașii săi. Și de la alții ce au luat, n-au datu, de la némți Prusia,

de la Moscu nu puțină țară au dobânditu:
Severia și Cernihovul și alte ținuturi.

Turcii carii pre la alte țări au izbânditu și au luatu cetăți, iară la léși, de câte ori s-au ispitit, cu rușine s-au întorsu. Și la toate lucrurile suntu gata și cu puterea și cu gura gata suntu să să apere și Dumnezeu îi apără până acum, de poate zice fieștecine că suntu ca o fecioară neatinsă și nesilită. Numai tătarii îi cară în toate zilile de grumazi, că umblă la dânșii ca la sită.

Au léșii 2 arhiepiscopi și 11 episcopi și 3 episcopi la cneadzia Litvei, 4 la livoni, fără mitropolitul de Chiev și alți episcopi ce-s pre ruși, de légea grecească, 16 voievozii de scaune în Țara Leșască, 5 la Litva, 3 la prusi și alții cineși pre la scaunile sale și 61 de caștaleani, iarăși boierii de scaun, iară starostii suntu mai multe.

Țara Leșască are ape mari: Visla care tréce pe la Cracău și să pogoară pre la Varșav și la Torunea și la Gdansca dă în Marea Albă și șăici umblă multe pre dânsa. este și San apă mare, care dă în Visla, iară dispre Moscu Niprul, iară apă mare.

De Împărăția Tătărăscă și de obicéiul lor și cât loc coprinde Țara Tătărăscă

Aicea nu multu vom poméni de tătari, carei să află că suntu limbă bătrână și din ceput vitéji și până astăzi vedem că s-au ținut tot în ce au apucatu. Tartariia sau cumu-i zicu unii Țara Tătărăscă, este împărăție mare, că nu numai ceasta ce este la Crâm, ce în toate părțile să lățește și cu putere mare, de coprinde loc multu, o parte mare de Evropa și Sarmăția toată de la Asia cu Șitiia sau Sireca, ce-i zic acum Cataio. Numele ș-au luat țara de la apa ce-i zic Tartar, care cură într-acélea părți ce-i zic Magog. Iară lăcuiorii își zicu Mongul. Stă această țară spre miazănoapte. Dispre răsăritu au împărăția cea puternică a Hinneai, dispre amiazăzi India cu apa Ganghes, ce-i zice cartea noastră Fison și apa Oxus, iară dispre apus Marea Caspium și Țara Leșască, de acolo să apropie de Moscu și dispre apus cu Marea de Ghiață. Văzduhul aceștii țări este neastâmpăratu, că vara acéle tunete de groaznice suntu, cât de frică mulți mor din oameni și suntu călduri mari și aciași frigu și omeți mari și acélea vânturi suntu de mari, câtu de multe ori să tâmplă de oprescu pre om călătoriu cu calul și-l surpă jos, copacii din rădăcină oboară și multe pagube fac. Iară niciodată nu ploao, vara foarte puțin și când ploao de-abia jilăvéște pământul.

Rodéște acéia țară grâu, orezu și de altă pâine, mătase să face, imbir, scoarță dulce,

Piper, ravențu, zahar, mușcatinu, smoală, pre alocurea și aur și argintu scotu, iară vin pre puține locuri să face, că la țara Cataiia nu să face. Află-să și stinci négre de piază de facu foc cu dânsa, deaca o sapă și arde în loc de lémne pentru lipsa lémnelor; de toate dobitoacile să află multe.

Află-să scris în cărțile tătarilor că împăratul lor hrănește 10.000 de iepe albe, numai de mulsu lapte și ține 20.000 de vânători, că zicu că fără de samă să află pasări multe.

Împăratu întâiu au pus de féliul lor pre unul ce l-au chiebatu Hanul, ca să fie judecata pre dânsul și acéstu nume Han s-au chiebatu în toți hanii dipre numele acestuia, câți au urmatu pre urma lui, cum și la Eghipet Faraon, apoi Potolomeiu, la Râm Chesar. Și din sãmânța lui Hanu, toți sultanii s-au tras și au lățitu împărăția aceasta de la Țara Sinarilor până la Ochiianu, până la marea ce-i zicu Caspium. Pre urma lui au stătat loc hanu, carile au născut pre Zain hanu al treilea, împăratu ce-l poreclescu unii Batti, acesta au prădatu Rusiia, Țara Leșască, Slijiiia, Moraviia, Țara Ungurească. Al patrulea hanu, ficiorul lui Bati, Temir Cutlu, carele îi zicu Tamerlanu și să află acesta la istorie scris pentru vrăjmășiia carile toată Asiia au prădatu, de au arsu până la Eghipetu. Acesta au biruitu

pre Baiazit împăratul turcescu și l-au prinsu viu și în cătuși de aur l-au băgat și l-au băgat în cușcă, de l-au purtat prin toată Asia. Al cincilea din Temir Cutlu, fiu-său cel mai mare Temir țaru au stăut împăratu, carile zicu că au pieritu la prusi în războiu, bătându-să cu crijacia. Al șaselea, fiu-său Mahmetu țar, al șaptelea Ahmetu țariu, acesta au născutu pre Șahmetu, al optulea împăratu. Iar la țara Cataiului întâi au împărățitu Tinhis, al doilea Cui, al treilea Barhim, al patrulea Alam, al cincilea Mongu, al șaselea Cublai.

Tătarii suntu oameni războinici, suferitori la toate nevoile, nu grijăscu de avuție, ci de izbândă și de foame rabdă cu săptămâna. Și unde va să facă oaste de grabu și nu-i locu dreptu hrana să să zăbovască și de o săptămână mănâncă, ca să fie sătul, să nu flămânzască. Războiul nu este așa tare câtu-i de groaznicu, pentru năvala și gâlceava și de ar răbda multu cum li-i năvala, niminea nu le-ar sta înainte; ce din năvală mare, pre lesne dau dosul și din fugă rășchirându-să, de multe ori poftorescu războiul și cumu-i năvala cu groază a o sprijeni, așa și goana cu primejdie a-i goni, că din fugă să întorcu și izbândescu și așa lucrul ce vor să facă de grabu să apucă, că unde-i auzi numele, acolo îl și vezi.

Aceștea nu lăcuiescu în case, fără numai în orașu mare, în carile de multe féliuri de oameni lăcuiescu, niguțătorescu, agonisescu și în câmpi după pășune cu dobitoacile umblă. În loc de case poartă cotigi, ales în Țara Tătărăscă cea pustie. Că Tartariia în multe să împarte, că țara cea mică, carea stă cătră Evropa, între Nipru și între Don să închide și într-însa Crâmul este, unde le zicem la Piericopu. Iară Tartariia cea pustie în care multe oarde suntu, întâi Zagatar, ce este Știtia, între Emmaum și Cataio, cu crăiia Tangut și alte multe oarde de coprinde cumu-i Zavolha, Cazanul, nohail, tumăni, shibénii, hiianii, cosahiianii, astinhaveanii, chirhesarii, baschirdarii, molgomozorii, și altile multe suntu, carile n-am vrut să le mai scriem. Ce Zavolha și Cazanul, Vasilie cneazul Moscului le-au lipitu de împărăția lui iar nohail suntu dincolo de Volga împrejurul mării ce-i zic Caspium și apa laih și alte locuri ce-s lăcuitori mulți și pre multe locuri suntu și bogăți, de nu să țin cu prada, ca aceștii ce-i vedem noi, ce cu agonisită. Și ape multe să află și bălți nu numai păscoase și cu agonisită, ci într-unile să află atâta mărgăritariu de multu, de nu este nici de un prețu. Ci de acéstea a tătarilor destul am poménitu, ci iarăși de altile să arătăm, că multe am avea a scrie de dânșii, că de multe ori am pățit și nevoie de cătră dânșii și nu numai noi, ce toate țările câte-s pinprejurul lor, mai apoi să

nu ne arătam istorici de lucrurile altor țări.

De împărăția turcilor și de începutul lor și de adaosul lor, în ce chip s-au început și s-au înmulțitu și s-au lățitu la atâta mărire și cinste și tărie

Aicea de vom scrie și vom poméni de
începătura și adaosul turcilor și de împărăția lor,
nu vom greși, că să véde că-i fără cale ca să nu
poménim și să nu scriem, că suptu mâna lor și
suptu jugul lor suntem șerbi.

Acestu féliu de oameni ce le zicem noi turci,
carii întâi din tálhari și din oameni puțini atâta s-
au lățitu și s-au înmulțitu, că doao părți de
pământ coprinde, adecă Asiia și Africa, s-au
tinsu de au apucatu o parte mare și din a treia,
din Evropa, de suntu de Dumnezeu lăsați
certarea creștinilor și groază tuturor vecinilor de
prinprejur.

Numile acesta ce zicem noi turcu, să înțelege
om ce este cu viață sălbatică, iară jidovii ei îi
chiamă togarma, iară ei își zicu busurmani,
adecă tăiați împrejur sau buni credincioși, că
turci să-i chéme nu suferé, că-i de ocară la
dânșii acesta nume, că pre limba jidovască să
înțelege nemernicu (némernicu sau prădătoriu).
Alții își zicu otomani sau osmanidu, dipre

numele împăratului lor cel dintâi, care l-au chematu Otoman. Iară începătura împărății lor într-acesta chipu să află să fie:

Otoman împăratul lor cel dintâi au "fostu tăturu, slujitoriu al hanului celui mare, om îndrăznețu și mai mare de trup decât alții. Acesta de nevoie au ieșit din Țara Tătărăscă și au început întâi la Cappadochia a ținea drumul, avându cu sine numai 50 de oameni. Și s-au adaos după acéia unul câte unul, până s-au înglotitu unii din oameni răi adunați, alții și de nevoie, să hălăduiască de moarte, alții în nădejde de dobândă. Și așa, după adaos ce făcîia, întâi pre ascunsu, iară daca s-au înmulțitu, în vedere să apuca de pradă și jefuia. Și decii cu toții s-au pornitu de au luat Capadochiia, Pontul, Bitiniia, Pamfilia, Țiliții, țări mari. Și acéstea s-au lucratu în anul de la zidirea lumii 6808 (1300). Pre urma acestuia au luatu împărățiiia fiiu-său Orhan și iar și acesta cu același meșterșug s-au apucatu ca și tată-său, numai tărie și avére mai multă au avutu, din zi în zi adăogându-să și lățindu împărățiiia. Că crescându vrajba între creștini, au luat Misia, Licaoniia, Frighia, Caria și Nițeia bătutu-o-au și au dobândit-o. Și au lățitu împărățiiia până la Helespont. Că pre acéia vréme intrasă vrajba între Paleolog și între Cantacuzino, carii erau capetile Țarigradului și socoti neprietenu crucii

ca să să arate unii părți cu prietenie și să-l chiieme întru ajutoriu, ce s-au și tâmplat, că au trecut cu oaste la Evropa și au deșchis calea și altora pre urmă la Evropa, să facă multă nevoie. Acesta, aproape de săvârșitul său, au făcut război cu tătarii și au căzut în războiul acel fără norocu și au împărățitu 31 de ani.

Pre urma lui au stătu împăratu fiiu-său, Amurat, om meșter și ascunsu la inimă, carile n-au fostu mai jos de câtu alții la vitejie, de a rădbarea nevoile de învățatura vitejii. Acesta acopierindu gândul său ce vrea să facă, văzându cum s-au pomenitu mai sus vrajba între greci și slăbiți de războaie ce făcîia între ei, năimindu cu leafă vase de la Ghenua și după ce au dobânditu Helespontul, au trecut la Trașia în anii 6871 (1363) și Calipoli la Crâmu au apucatu, ci apoi și o parte de mai mare a Trașii au luat. După acéia au supus Misiia, Bosna, Rumele, mai apoi, daca au dobânditu scaunul Odriiului, de bulgari, de sirbi s-au apucat. Mai apoi au pieritu de o slugă a lui Lazar dispotu ce au fost mai nainte de la inimă iubit lui și l-au fostu prinsu în război. Și i-au rămas pre urma lui doi ficiori, Suliman și Baezitu. Ci Baiazitu omorându pe frate-său, au apucatu împărășia. Și décii s-au apucatu de toată împărășia. Era om bărbatu, de minte ascuțitu și pohtoriu de lucruri mari și îndrăznețu la fie ce să apuca, la

trude răbdătoriu, vrémea cunoștiița și lucrul cum va purta și stătătoriu la ce să apuca, ca să umple. Décii daca au dobânditu Trația toată, ș-au întorsu inima spre Țarigradu. Și întâi au socotitu să să apuce de Tesaliia, Machidoniia, Foțida și de Atica și Misiia, ce le zicem acum sârbii și ilirii, ce-i chiemăm Bosna, și tribalii, ce-i poreclim bulgarii. O parte din célea au luat și au ucis și domnul Bulgariei. Mai apoi au încunjuratu în 8 ani Țarigradu și auzindu că vine oastea ungurească și franțozască, pre carii împăratul creștinescu i-au adus și i-au chiebatu întru ajutoriu, temându-să de atâta oaste, au părăsitu Țarigradu de a-l baterea și au sânguitu, de au ieșitu înaintea acei oști la Nicopolea. Și dându războiu, au biruitu Baiazitu și mulți domni și hatmani ai franțozilor au pierit. De care lucru cu norocu semețindu-să Baiazitu, iară s-au vârtejitu la Țarigrad și doi ani stându-i asupră, de i-au flămânzitu. Și era acei închiși pieriți, de n-ar fi venitu Tamerlanu hatmanul tătarăscu cu mulțime de oaste, de au stropșitu toată Asia și cu foc o au pârjолitu, orașile au prădatu. Décii de frica lui di sângu s-au vârtejit și la Galația și Bitiniia de războiu s-au gătitu și bătându-să pân' au înoptatu, birui Tamerlan hatmanul tătarăsc și Baiazit fu biruit pentru mulțimea tătarălor, ci nu era deopotrivă. Și l-au prinsu viu și ferecându-l în cătuși de aur și în cușcă băgându-l, l-au trecut în Asiia. Ce la Asiia l-au slobozitu și el de

rușine curându au murit, după ce au împărățit 13 ani și 6 luni.

Rămas-au fii de dânsul, Calepiin, Moisi, Mahmet și Mustafa. Ce Calepin de sângu au murit, iară fiu-său Orhan de unchi-său Moisi fu omorâtu și Moisi de frati-său Mahmet. Acesta Mahmet, Țara Muntenească și Machidoniia au supus și țenchiul sau hotarul turcescu până la Marea Ionicum l-au mutat și scaunul ș-au pus la Udriiu. Și după ce au ținut împărăția 17 ani, au muritu. Décii al doilea Amurat căzu la împărăție, acésta cu ajutoriul ce avea de la Ghenuva, trecându la Trația, au bătut pre unchi-său Mustafa, și Thesalonica au fărămat, carile era orașu bătrân, tare și plin de avuție și pre acele vremi Veneția o ținea. Décii au supus Chiprul, Epirul, Etole. Cunoscându decii că de va putea să lege prieteșug cu Gheorghie dispotul, domnul sârbilor, că lucrurile lui să vor întări și a creștinilor vor slăbi, cu toată nevoința au silit și au luat fata lui, să-i fie împărăteasă. Décii și cu puterea socru-său și cu a sa s-au apucat de Beligrad și bătrânu cetatea au pierit 7.000 de turci. După moartea acestuia, stătu împărat al doilea Mehmet, carile au încunjuratu Țarigradul cu multă mulțime de oaste și l-au luat în anii 6961 (1453), în luna lui mai, în treizeci și una de zile. În al doilea an după aceia s-au dus la Beligrad și mulțime de ai săi acolo pierindu și el

încă rănit, l-au părăsit. Déciia bulgarii au luat și Dalmația și Rastia au dobândit, déciia Trapezontul l-au dobândit și Mitelina cu alte ostroave au luat. Apucat-au și Evbeia și Chefea, ce o ținea ghenuvezii. Și au împărățit 32 de ani. Déciia Baiazit al doilea luundu împărăția, războiu cu venețienii făcu și le-au luat Naupactul, Methona, Dirahia și toată Dalmația au prădatu și au murit otrăvit. Acesta Baiazit au luat Chilia și Cetatea Albă de la Ștefan vodă cel Bun.

Décii Sélim, fiu-său, căzu la împărăție ; acesta au luat Alcarul orașu tare la Eghipetu și după ce au omorât pre soltanul, Alexandria toată cu Eghipetul le-au dogândit și le-au lipit de împărăția lor și Damascul l-au luat.

Pre urma lui, fiu-sau Suliman, fiindu împărăția, luat-au Beligradul, apărătura nu numai a Țării Ungurești, ci a toată Creștinătatea, déciia, Rodosul au biruit și Strigoniia și Buda și alte orașă ale Țării Ungurești. Încunjurat-au și Beciul, mai apoi au pieritu la Zighet, împărățindu 47 de ani. Urmat-au al doilea Selim, carile au legat pacea cu némții și au luat vinețienilor Chiprul și déciia Tunetul și Gouleta au apucat. Și décii au muritu în anii 6983 (1475).

Pre urma lui, Amurat au împărățit și după

dânsul al treilea Mahmet, carile au omorâtu 18 frați și au luat împărăția. Iară alți împărați carii au urmatu de aceea înainte, lăsăm de a-i mai scrie, ca să nu ne arătăm istorici de lucruri turcești, decâtu ale noastre. Ce puțin încă de putere și de obiceiul lor, în ce chip țin împărăția, avem a scrie.

Obicéiu au turcii, în al patrulea an să ia a zecea din copii, parte bărbătească, ca să să adaogă pururea slujba împărăției. Și la vrémea acéia trimit oameni împărătești la greci, la sârbi, carii suntu pre hotarul împărătescu creștini, alegând Țara Moldovei și Țara Muntenească că în locul acela ce dau ei copii, noi suntem datori să fim gata de oaste în toată vrémea, cându va veni cuvântul împăratului și de bani a le darea pururea. Iară oamenii cei împărătești umblă din sat în sat, déciia cumu-i satul, așa le aruncă și copii să dea după putere și cum să pot tocmi cu dânșii și cu bani încă să împacă. Mulți să află și de bună voie de mergu, ca să iasă din șerbiie și mulți din turci netăiați (și nu spun că suntu turci, că nu i-ar priimi), ce-i dau în locul creștinilor că trag nădéjde că dintru-unii ca aceiia ies la cinste mare, ca să dobândească boierie. Pre carii apoi pre unii îi duc la Țarigrad, pre alții la Odriiu și pre la alte scale de-i dau de-i hrănescu, pre unii la Brusii, pre alții la caraimani, de să învață la țarină, acestora le zic

agemoglani (sau iamoglani), adecă nevinovați, coconi. Iară dacă crescă de șapte ani, déciia cei mai iscusiti îi bagă la saraiul împărătescu, până la 500. Acolo șed până de 20 de ani. Unii învață carte, alții la lucruri vitejéști, dintr-aceștia aleg, fără ce-s de treaba saraiului, de-i pun ienicéri, carii să află pururea pre lângă curtea împăratului, până la 12 mii. Din ienicéri să aleg mai de frunte spahiioglani, până la 3.000, carii mergu dinadireapta împăratului și fieștecarile dentr-înșii cu câte patru sau cu câte cincii slugi slujăscu. Déciia din stânga 3.000 de silihtari, de iară slujăscu în patru sau în cincii cai, după aceștia 5.000 de olofani așijdirea dinadireapta împăratului și alte 5.000 din stânga, carii sunt aleși din inicéri sau din creștini jurați, carii cu crédință slujbă au arătat begler-beiului sau pașii. După aceștia cei de apoi mergu carii să chiiamă caripiți, ce să chiiamă mai săraci, carii din toată Țara Turcească nu numai turci, ce și creștini strânși, de au venit de bună voie să slujască împăratului pentru leafa. Iar înaintea împăratului 200 sau și mai mulți mergu, ce să chiiamă mutaferachi, carii pentru slujba lor cea aleasă i-au scos la cinste și iau leafă mare, altul și un taler de zi, alții și mai puțin, cumu-i omul și cumu-i slujba. După aceștia mergu treizeci de cauzilieri, carii deșchid calea împăratului și oprescu năvala de la împăratul și iau articéle, céle ce-s de jalbe la împărăție. După aceștia

mai aproape mergu solaii, carii poartă arcile pre umăr cu cămăși albe până jos, de să vădu de suptu haine și în scofii, până câte 200 de oaste. Și denainte și denapoi sunt și paici până la 100, aceștia toți nu lipsescu de lângă curtea împăratului. Iară fără aceștia și alții mulți de oaste, de mergu fără leafă, cercând să poată arăta slujbă, ca să dobândească pită. Iară la țările împărăției și la margine are împăratul altă oaste de a scoaterea împotriva fieștecărui vrājmașu al său, că la margine, unde se hotărăscu cu creștinii, au până în 10 mii de ienicéri, răsipiți pre la sate, di să hrănescu cu plugul și cu niguțătorii, carii nici de un pașă nu ascultă, fără numai de cuvântul împăratului, cându vor ieși la oaste. Suntu din copii de a zécea, până la 10.000 împrăștiați pre la târguri, de suntu de umplerea locuri, de vor pieri dintr-aceștia undeva la războiu. Este și altă curte, ce să chiiamă spahii, carii suntu suptu begler-bei. Aceștia au cinste mare, au sate de la împărăție în loc de leafă și de aceștia nu suntu puțini, că tot locul, cât ține împărăția, plinu este de dânșii.

Are împăratul între alți sfétnici mai aleși trei sau patru, ce le zicu veziri azemi, carii toate trebile împărăției poartă și de pace și de oaste și de pășii și de domnii a le schimba și a le da, la mâna lor. Unul dintr-înșii este mai mare, pre carile stă toată credința împăratului, adecă

veziriul, iară lui de i se va tâmpla a mERGE la oaste, că mai multă grijă este veziriului de oaste decât de alte trebi, el pune în locul său neméstnic, carileș acéia putere ține ce au ținut și el. Ci de Împărăția Turcească destul am povestit, ci iarăși de altele să povestim și să arătăm înainte.

Pentru Țara Ungurească de jos și Ardealul de sus vom să arătăm, fiindu-ne vecini de aproape și cum au avut și ei crăie mare ca și léșii

Aicea nu vom lăsa și de Ardeal sau Țara Ungurească, cumu-i zicu unii, ca să nu atingem și să nu pomenim de începutul lor și de obicéiul lor, fiindu-ne vecini de aproape și de multe ori năzuia domnii țării Moldovei, de să acioa și să ajutoria de la dânșii.

Ardealul sau Țara de jos Ungurească să chiamă Țara peste Munte, carea coprinde o parte de Dația și piste munte. Direptu acéia-i zicu Țara peste Munte, căci este încunjurată de toate părțile cu munți și cu păduri, cum ar fi îngrădită. Zicu-i și țara de 7 orașă, din limba nemțască, iară lăcuiorii țării își zicu ardélieni, carii să hotărăscu cu ungurimea dispre apus, sau cumu-i zicu unii Panonia. Iară dispre miiazănoapte să hotărăscu cu Țara Leșască,

dispre amiazăzi cu Țara Muntenească, dispre răsăritu cu Moldova. Țara Ardealului nu este numai o țară însăși, ci Ardealul să chiamă mijlocul țării, care multe coprinde în toate părțile, în carea stă și scaunul crăiei. Iară pre la marginea ei suntu alte țări mai mici, carile toate de dinsa să țin și suptu ascultarea ei suntu : întâi cumu-i Maramoroșul, dispre Țara Leșască și Țara Săcuiască dispre Moldova și Țara Oltului dispre Țara Muntenească și Țara Bârsei, Țara Hațagului, Țara Aoașului și suntu și altle horde multe, carile toate ascultă de Crăiia Ungurească și să țin de Ardeal.

În țara Ardealului nu lăcuiescu numai unguri, ce și sasi peste samă de mulți și români peste tot locul, de mai multu-i țara lățită de români decâtu de unguri. Iară în Țara Ungurească de jos, unde să chiamă Unguriia cea Mare (sau cumu-i zicu unii pre limba nemțască Panoniia), acolo numai unguri trăiescu, iară de să află și români pre alocurea, încă lége ungurească țin.

Ungurii nu țin tot o lége, ce în patru sau în cinci legi suntu împărechiați, că unora le zic calvini, altora lotori, altora calandoș, ce să chiamă pre limba lor lége direaptă, alții-i chiamă verăș ianoș, carii credu în Ioan Botezătoriu, iară de Hristos nimica nu să atingu, alții chiamă sombotăși, carii credu légea

jidovască, alții-i chiiamă papistași, carii cred până în jumătate légea grécească, de aceștia se află la Ardeal, iară la Unguriia cea Mare foarte prea puțini. Aceștia au și icoane în bisérică și cruci pre bisérică, încă și pre la casile lor să află cruci. Aceștia nici la o treabă a biséricii nu poftescu pre aceialalți unguri, nici-i iubescu. Mai bucuroși să margă la bisérică românească decâtu la capiștea acelorlalți unguri.

Rumânii, câți să află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroșu, de la un loc suntu cu moldovenii și toți de la Râm să trag.

Ieste țara Ardealului plină de toată hrana câtă trebuiește vieții omenești, că pâine peste samă rodéște multă, de niminea nu o cumpără, ci tuturora prisoséște, vin pretutinderea, nimarui nu lipséște, miere multă și bună, de care facu mied, așa de bun, cât să potriveaște marmaziului.

Țara Ungurească mai denainte vréme era foarte mare, de coprindiia o parte mare și din Țara Turcească, că scaunul crăiei nu era la Belgradul cestu nou, unde este acum, ci era la Buda, care o țin acum turcii. Că daca au luat turcii Belgradul cel mare, carele era apărătura nu numai a Țării Ungurești, ci a toată

creștinătatea dispre apus, au dobânditu déciia și Buda, carele era scaunul Crăiei Ungurești. Décii ș-au mutat scaunul la Beligradul cestu nou, di pre Ardeal, ci de-a pururea fără odihnă, avându războiu némții cu turcii și fiindu și ungurii întru ajutoriu asupra turcilor și avându némții priiteșug cu ungurii și mergându asupra turcilor piste dâșii trecea, turcii suindu-să la némți, prin țara lor făcea cale. Ci ungurii văzându atâta stropșitură și nevoie țării, una dispre turci, alta dispre némți, neavându odihnă de oști gréle, li s-au supăratu și s-au sfătuitu cu toții, de s-au închinatu turcilor și au luat de la dâșii domnu, ca și în țările noastre. Iară némții daca au văzut că soțiile i-au viclenitu și s-au închinatu la vrăjmașii lor, au luat de la unguri jumătate de Țara Ungurească de sus și o țin până astăzi.

Așa Țara Ungurească crăie mare ce era, dintr-un trup in multe mădulări s-au întorsu, o parte turcii țin, cu scaunul crăiei cu Buda, némții altă parte, Ardealul de-i cu stăpânu, încă este suptu robiia turcească.

Ungurii suntu oameni iscoditori și necredincioși, viclénii, priiteșugul nu-l țin la loc de nevoie. Prin țara Ardealului nu poate omul pre lesne să treacă fără cărți crăiești. Și taina așa o țin de bine, că nici de la țărani cuvântu

dreptu nu vei afla. Judecata sa foarte pe dreptate o judecă și de nu-ți iubești légea într-un loc, volnicu ești să-ți tragi légea la alt scaun, unde vei iubi. Încă și dispre crai, de ver fi avându ceva asupreală și nedreptate, ai voie să-ți intreb și cu craiul, unde să adună toți domnii la scaunul țării, de să sfătuiescu di trebile țării și de vei avea strâmbătate, afla-vei dreptate. Nici craiul are voie să piarză pre vreun némișu, fără numai de-l va dovedi de viclenie.

De domniia lui Bogdan vodă cel Orbu si Grozav, feciorul lui Ștefan vodă celui Bun, vă leato 7012 (1504) iulie

După moartea lui Ștefan vodă, cu voia tuturor lăcuiitorilor țării au stătu domnu fiu-său Bogdan vodă, puțin dispărțitu de firea tătânesău, că de n-au ajunsu anii, iară lucruri mari apucase.

Bogdan vodă daca stătu la domnie, gândi să-ș întărească lucrurile întâi cu vecinii și să-ș arate nume bun. Pe învățatura tătâne-său, a lui Ștefan vodă, trimis-au la împărăția turcilor pre Tăutul logofătul cel mare, cu slujitori, pedestrime, dărăbani, de au dus birul, zéce povoară de bani și s-au închinatu cu toată țara la sultan Suleimanu împăratul turcescu. Iară împărăția de bucurie mare cu dragoste i-au

priimit și au dăruit toți banii Tăutului logofătului celui mare și i-au adus în țară și au ziditu pre acei bani o sfântă biserică în satu în Bălinești, ce este la ținutul Sucévii și trăiește până astăzi.

Într-acéiași vréme trimis-au solii săi și la craiul leșescu, între alte trebi ca să poftescă și pre sora lui crai, pre Elisafța și să-i întoarcă Tismenița și Ceșibis, carile oprise tată-său și nu le întorsése. Ci bătrâna, mama lui crai, n-au vrut acésta lucru să-l facă, căci nu era de légea papei. Ci solilor pentru ce le-au întorsu acéle târguri, le-au mulțămitu, iară de logodnă au îndelungat într-altă dată.

Cându au prădat Bogdan vodă Pocutiia

După soliiia dintăi ce au fost trimis Bogdan vodă la craiul leșescu pentru soru-sa, n-au pierdut nădėjdea, că oblicindu că muma fétii și a lui au muritu, de iznoavă au poftoritu soliiia, gândindu-să că după moartea bătrânii nu va avea cine să stea împotrivă. Ce craiul încă i-au îndelungatu până altă dată, că vediiia că soru-sa nu vrea să meargă după dânsul, că au fostu Bogdan vodă grozav la față și orbu de un ochiu. Pentru acéia văzându Bogdan vodă că cu bine nu folosi nimica, gândi rușinea sa să-și răscumpere cu sânge nevinovat și lăsându inima cea priitenească, de arme să apuca și

strânsă țara toată și au intratu în Țara Leșască, de au luat Pocutiia și au lăsatu oamenii săi în Pocutiia, iară el prădându s-au învârtejit înapoi.

Cându au prădatu léșii Țara Moldovii

Văzându léșii paguba ce le făcusă Bogdan vodă, nu suferiră, ci de grabu strânsără oaste pre bani și pre oamenii lui Bogdan vodă ce-i lăsase să apere Pocutiia, îi împinseră înapoi. Și întru acel război au pieritu doi frați, ficiori de boieri leșăști, ficiorii lui Strus. Și décii au intratu oastea leșască în Țara Moldovei, de au făcut multă pagubă și pierire și au prădatu până la Botășani, prinzându pre o samă de boieri de frunte de țară. Și pré toți, în mâniia acelor doi frați, i-au dat în Cameniță de i-au tăiat.

A treia solie, cându au trimis Bogdan vodă la craiul leșăscu

După aceia a treia oară, de iznoavă au mai ispitit Bogdanu vodă de au trimis solii săi într-acesta chip, doară putea cumva să-i dea craiul pre soru-sa. Ci craiu au făgăduitu într-acesta chip, că să ție légea lor și să fie plecatu crailor leșești. Ci curundu vréme murindu, Jicmontu craiul pre urmă n-au umplut făgăduința.

Cându au prădat Radul vodă domnul muntenescu

Putna Pre acéia vrême Radul vodă domnul muntenescu, neavându nici o pricină asupra lui Bogdan vodă, sculatu-s-au cu toată putérea sa și cu Roman Pribeagul, de au intratu în țară și au prădatu și au arsu ținutul Putnii și pe de céia parte de Sirétiu, de multă pradă și pierire au făcut. Și décii s-au întorsu înapoi fără de nici o zminteală.

Cându au mersu Bogdan vodă la Țara Muntenească asupra Radului vodă

Vă leatul 7015 (1 506) octomvrie 28, văzându Bogdan vodă câta pagubă i-au făcut Radul vodă în țara sa, nu suferi, ce gândi strâmbătatea sa ca să o răscumpere mai cu asupră, una pentru scârba și paguba ce-i făcusă Radul vodă, alta și pentru vitejiia ce avea, că socotindu ca să nu piiae numele cel vitejăscu al tătâne-său, ca să nu zică megiiășii că au muritu și el cu tată-său, sculatu-s-au cu toată putérea sa și au tras într-ajutoriu și pre săcui și s-au dus spre Țara Muntenească și au intratu la locul ce să chiiamă Rătezații, la Movila Căiatii, de céia parte de Râmnicu, octovrie 28. Și au șăzut cu oastea de céia parte de Râmnic 10 zile, de au prădatu și au arsu de la Milcov

până la Râmnic și în jos pre de amândouă părțile până la Sirétiu. Și acolo de la Radul vodă l-au timpinat sol, un călugăr anume Maximian, ficiorul lui Dispotu împăratul grecescu și s-au rugat lui Bogdan vodă ca să facă pace cu Radul vodă, pentru că sunt creștini și o seminție. Déciia Bogdan vodă, văzându atâta rugăminte de la acel călugăr, au făcut pace pentru voia lui și au trimis cu dânsul solul său la Radul vodă. Și acolo Radul vodă cu boierii săi au jurat pre Sfânta Evanghelie, cum ca să ție pacea neclătită în véci. Și hotarul pre unde au fostu cel bătrânu au lăsat și să întoarcă Radul vodă toată prada și arderea, câtă făcusă în Țara Moldovei, la ținutul Putnii. Și așa, s-au întorsu Bogdan vodă cu pace înapoi. Létopiseșul cel leșescu de acéste doao povești, ce au mersu Radul vodă cu Romanu Pribagul de au prădat ținutul Putnii și cum au mersu Bogdan vodă în Țara Românească asupra Radului vodă, nimica nu însemnează, nice să află scris.

De moartea Radului vodă și de moartea lui David mitropolitul și de domniia Mihnii vodă

Vă leato 7016 (1508) după Paște, murit-au Radul vodă, domnul muntenescu și pre urma lui au stătu la domnie Mihnea vodă, carile au tăiatu boierii. După acéia, în anii 7017 (1509)

aprilie 1, pristăvit-u-s-au David mitropolitul.

Cându au prădat Bogdan vodă Țara Leșască, ajungând până la Liov

Vă leatul 7017 (1509), iunie 10, după multe solii ce trimisése Bogdan vodă la craiul leșescu pentru soru-sa Elisafta, pre carea de multe ori o cerșusă și nu-i o didease, văzându că nimica nu poate folosi, socoti că are vréme ca să-și răscumpere rușinea sa dispre craiul leșescu cu sânge nevinovatu și de iznoavă au început a strânge oaste. Ci văzându craiul ungurescu vrajba ce intrase între dânșii și simțindu că Bogdan vodă de iznoavă face oaste asupra léșilor, au trimis sol pre Ștefan Telețchi, ca să-i poată împăca. Ci nimica n-au folosit, că Bogdan vodă gătindu-să și armându-să, au pripit cu oaste de au trecut apa Nistrului, vineri, iunie 29 dni și au intrat la ruși, la Podoliia. Și sâmbătă au sosit la Cameniță și decii au slobozit oastea să prade țara, dându-le vină că n-au lége pentru strâmbătățile ce fac, alta că va să-și răscumpere Pocutiia, a treia și pentru sora lui craiu, Elisafta, ce i-o giurasă Alixandru craiul. Deci arzându și prădându țara, au tras la Liovu, de au bătut târgul, de puțin nu l-au luat. Și singur Bogdan vodă cu capul său au lovit cu sulita în poarta Liovului, care lucru și astăzi să cunoaște semnul. Și nici léșii nu tăgăduiescu

de aceasta, ci încă ei mai tare mărturisesc că au fost adevărat așa. Și au prădatu împrejur pretitindirile, și au arsu Rohatinul oraș mare și vestit și multă avuție și bunătate dintr-însa au luat. Luat-au din Rohatinu și clopotul cel mare ce este la mitropolie în Suceava și mulți oameni și boieri au robit și domnii lor încă i-au prinsu și cu mare izbândă s-au întorsu înapoi la scaunul-său, la Suceava, fără de nice o zmințeală și robilor ce-i adusese din Țara Leșască le-au împărțitu hotară în țara sa. Și decii ș-au luat doamnă din țară și au făcut pre Ștefan vodă cel Tânăru.

Cându au prădat Țara Moldovii, 7017(1509) iulie 15

După izbândă cu noroc ce făcusă Bogdan vodă în Țara Leșască, iată-i veni de la Dumnezeu osânda asupră, cum grăiește și prorocul David, psalm 7: „Lac săpă și-l scurmă și căzu în groapa care au făcut”, așa petrecu Bogdan vodă, că nu era încă bine ieșit din Țara Leșască, iată craiul strângându oaste degrab, au silit să apuce pre Bogdan vodă încă în țara sa și nu au putut de o boală ce avea. Ci au trimis pre hatmanul său, pre Camenișchii voievodul de Cracău. Ci până a sosi hatmanul, iară Bogdan vodă au trecut Nistrul în ceasta parte și s-au așezat la scaun și au slobozit

oștile pre acasă, neavând nici o știre de oastea leșască. Iară Camenișchii hatmanul văzându că nu au apucatu pre Bogdan vodă la margine, au intrat fără veste în țară, de au prădatu Cernăuții, Dorohoiul, Botășanii, Ștefăneștii, neavându cine să-i oprească, că Bogdan vodă, neavându nădejde de una ca aceasta, au lăsatu oastea pre acasă. Iară léșii au prădat cum le-au fostu voia. Și încă un Vasco oarecarile de ai noștri, avându mânie pre alt Vasco ce i-au fostu luat muierea, s-au închinat la léși, de i-au purtat pretitindirile, știindu că n-are cine le sta împotrivă, de au arsu și au prădatu și pre vrăjmașul său curvariul încă l-au prinsu de l-au înțăpat, iară craiul lui Vasco pentru acea slujbă i-au dat Hotniță, un sat ce este suptu Iaroslavu, până la moartea lui. Și daca s-au întorsu oastea leșască înapoi, trimis-au craiul leșăscu Jicmontu la Vladislav craiul ungurescu, ca să nevoiască să facă pace cu Bogdan vodă, știindu că Bogdan vodă va vrea să-și întoarcă mai cu asupră dipre dinșii. Cum s-au și tâmplatu, că léșii încă bine nu ieșisă din țară, Bogdan vodă cu oastea ce putusă o seamă, de strânsése degrabu, au ajunsu pre oastea leșască la trecătoare Nistrului și dându războiu despre amândoaș părțile, multă moarte s-au făcut și pre o samă de boieri vii nevătămați i-au prinsu, intrându nesocotiți de oastea leșască, adecă logofătul și un homélnicu, cărora nu le

putem afla numile, fără numai al Cârștii, Petrica șafariul, Robroștâmpu. Mai apoi s-au dus lășii întregi cătră craiul său și acieș începură a umbla să facă pace și au legat pacea într-acesta chip, ca dispre amândoaș părțile să întoarcă pagubile, nici să mai fie zarva întrudânșii.

Cându au prădat Beti Ghirei sultan cu tătarii Țara Moldovii, leatul 7018 (1510)

Beti Ghirei sultan, ficiorul hanului, nepotul împăratului, fără veste cu multă mulțime de tătari pe trei locuri au intrat în țară, de au prădat de la Orheiu până la Dorohoiu și pre Prut în sus, de multă pradă și robire de oameni au făcut și plean de dobitoace au luat; mai apoi sultanul fiindu săgetat foarte rău, au murit.

Va leato 7019(1511) februarie

Miercuri în săptămâna albă au murit Maria doamna lui Ștefan vodă, fata Radului vodă, muma lui Bogdan vodă și cu cinste au o îngropat-o în mănăstire în Putna. Într-acelaš an au murit și Tăutul logofătul.

(AXINTE URICARIUL)

Carile și mănăstirea Trestiană au făcut, la vâ leat 7004, (1496), precum este scris numele lui pre clopot.

Cându au prădat Mendi Ghirei hanul cu tătarii Litva și Beti Ghirei ficiorul hanului au prădat Moldova

Vă leato 7021 (1513) avgustu 22 de zile, pre aceasta vréme, Mendi Ghirei hanul au prădat Litva, până la Vilna, de multă pagubă au făcut și mulți robi au luat.

Așjidirea pre acéiași vréme, Bet Ghirei ficiorul hanului au intratu la Moldova, de au prădat țara până la Iași și au arsu târgul și ținutul Cârlegăturii și au ajunsu și până la Dorohoiu și până la Ștefănești. Iară alții au prădat în jos la Lăpușna și la Chighéciu și de sârgu vrându să iasă cu robii, în Nistru multe suflete au înecatu și robi și și de ai sei. Iară asupra lor trimiseasă Bogdan vodă pre Corpaciu hatmanul său, de i-au lovit cu o mie de oameni și nesocotit dându războiu vitejaște, au căzut de ai noștri șapte sute, iară trei sute au scăpat. Iară tătarii cu pagubă mai multă de apă decâtu de oaste au avut, s-au întorsu la Piericop. Iară Bogdan vodă îngrozindu-să de acea pagubă, au trimis la craiul leșăscu soli, de au poftitu ajutor împotriva tătarilor, de vor vrea

să vie de iznoavă, ca să să apere, alta pentru ca să-i sloboază solii, să treacă la Moscu și de toate i-au făcut craiul pre voie.

Așjidirea de niște tătari ce au mai prădat de iznoavă Țara Moldovei

Nu multă vreme trecându, ci într-același an, de iznoavă au mai intratu tătarii cu oaste mare în țară și făcându multă pagubă și pradă. Și făcându cale, întorcându-să înapoi, Bogdan vodă i-au lovit cu oaste proaspătă și au scos tot pleanul de la dâșii.

Cându au venit Trifăilă cu oaste ungurească asupra lui Bogdan vodă

Vă leato 7022 (1514) februarie 26, în al zécile an al domniei lui Bogdan vodă, fără véste au intratu în țară un Trifăilă, ce să făciia ficioru de domnu, venindu din Țara Ungurească cu ungunii și iarna, cându era toți oșténii pre la casile lor. Ci simțindu ai noștri, s-au strânsu degrabă din câți s-au putut și i-au datu războiu la pod, din jos de Vaslui, februarie 27. Și înfrângându-l ai noștri, i-au topitu toată oastea lui și el au pierit, că prinzându-l viu, i-au tăiat capul.

Iară la leatul 7024 (1516) martie 10, au murit

Laslău craiul ungurescu.

Vă leato 7025 (1516) noiembrie 8, semnu mare s-au arătat pre ceru, că au strălucit dispre miiazănoapte ca un chip de om, de au stătut multă vréme și iară s-au ascunsu în văzduh.

Așijdirea, curundu după același semnu, într-acéiaș lună, au fostu cutremur mare de pământu, într-o luni.

De moartea lui Bogdan vodă cel Grozavu

Bogdan vodă cel Grozavu, ficiorul lui Ștefan vodă cel Bun, s-au pristăvitu în anii 7025 (1517), aprilie în zile 18, în ceasul cel dintăi al nopții, în târgu în Huși, nu cu puțină laudă pentru lucrurile céle vitejăști ce făcîia, că nu în beții, nici în ospéțe petrecea, ci ca un strejar în toate părțile priveghîia, ca să nu să știrbească țara ce-i rămăsése de la tată-său. Și domnindu 12 ani și 9 luni și 3 săptămâni, multe lucruri bune au făcut. Și décii cu mare cinste l-am îngropat în mănăstire în Putna. Iară ce va fi lucrat înlăuntru sau în țară la noi, dispre partea judeților și a dreptății, nu aflăm, ci cunoaștem că unde nu-s pravile, din voia domnilor multe strâmbătăți să faac.

De domniia lui Ștefan vodă cel Tânăr, ficiorul

lui Bogdan vodă, nepotul lui Ștefan vodă cel Bun, 7025 (1517) aprilie

Dupre moartea lui Bogdan vodă, pre urma lui, fiu-său, Ștefan vodă, ce-i zic cel Tânăr, s-au așezat la domnie.

(AXINTE URICARIUL)

Cum scrie la un létopisețu sârbescu c-au fostu de 9 ani, cându s-au așezat la domnie.

Și fu miruit de mitropolitul Theoctist în târgul Sucévi.

Cându au intrat în țară Albu sultanu cu tătarii și l-au bătut Ștefan vodă, leatul 7026 (1518) avgust 8

În al doilea anu a domnii lui Ștefan vodă, în luna lui avgustu, 8 zile, rădicatu-s-au Albu sultan cu tătarii de la Piericop, cu multă oaste tătărăscă și au trecut Nistrul, fără véste și au tras cătră Prut, de au ajunsu la locul ce să chiamă Șerbanca. Și déciia s-au apucat a prăda țara. Ci norocul cel bun al lui Ștefan vodă, s-au prilejitu cu oaste gata în gura Goroviei și au dat véste și țărâi, de sârgu să să strângă. Și dacă s-au bulucitu, suindu pre Prut în sus, au trimis

Ștefan vodă pre Petrea Cărbățu vornicul și cu toți giosénii să treacă Prutul. Și daca au luat învățătură și au trecut Prutul, luundu ajutoriu den Dumnezeu, luni dimineața, în răvârsatul zorilor, i-au lovit fără veste, cându ei nici o grijă nu avea și cu norocul lui Ștefan vodă i-au răzbit și mulți din tătari au pieritu, mulți în Prut s-au înecat și s-au fostu înglotindu în Ciuhru. Și pre mulți i-au prinsu vii, așijdirea și pre doi mârzaci mari, anume: Tamizu și Bicazu. Și câți au rămas, i-au gonitu priste câmpi, tăindu-i și săgetându-i, până la Nistru. Acolo fiindu obosiți caii de fugă multă, intrându în Nistru s-au înecat, numai sultanul cu puțini au scăpat, însă și el rănit rău în cap, de s-au întors cu multă pagubă și pierire și rușine. Încă și aceia câți au scăpat, fără arme și fără cai au scăpat.

Iară Ștefan vodă s-au întorsu cu mare laudă și au dat învățătură tuturor boierilor să să strângă la Hârlău, la zioa sfântului mucenic Dimitrie și acolo daca s-au adunat, ospéțe și bucurie mare au fostu, și pre toți vitéjii cei buni i-au dăruit Ștefan vodă. Și décii ș-au luat luiș doamnă.

De moartea lui Basarabă vodă domnul muntenescu

Vă leato 7030 (1521) septevrie 15 zile

pristăvitu-s-au Basarabă vodă, domnul muntenescu și au apucatu în locul lui să domnească un turcu, pre nume Mahmetu, ce să trăgea din seminția lui. Ci pentru légea lui cea întunecată să oscârbiră oamenii de dânsul și mulți dintru dânșii să cerca să apuce domniia, ales pribégii carii era de păziia de multă vréme una ca aceasta. Și intre multe amestecături, au așezatu la domnie pre Radu vodă.

Vă leato 7031 (1523) martie în 20 de zile, pribegit-au Șarpe-postélnicul, de frica lui Ștefan vodă, în Țara Leșască.

Cându au pierit Arbure hatmanul cu ficiorii lui

Într-acest an, în luna lui aprilie, în cetatea Hârlăului, Ștefan vodă au tăiat pre Arburie hatmanul, pe carile zic să-l fie aflat în viclenie, iară lucrul adevărat nu să știe. Numai atâta putem cunoaște că norocul fie unde are zavistie, ales un om ca acela, ce au crescut Ștefan vodă pre palmile lui, avându atâta credință și în tineréțile lui Ștefan vodă toată țara otcârmuia, unde mulți vrăjmași i s-au aflatu, cu multe cuvinte réle l-au îmbucatu în urechile domnu-său. Ci pururea tinerii să pleacă și cred cuvintele céle réle (a puhlibuitorilor). Și acea plată au luat de la dânsul, în loc de dulceăț

amar, pentru nevoița lui cea mare, că nici judecatu, nici dovedit au pierit. De care lucru mulți înapăimântați din lăcuiitorii țării au început a gândi cum vor lua și ei plată ca și Arburie, că nu multă vréme după acéia, într-același an, au tăiat și pe ficiorii lui Arburie, pre Toader și pre Nichita.

Cându s-au rădicatu boierii Moldovei asupra domnu-său, Ștefan vodă cel Tânăr, 7032 (1523) septeavrie 7 zile

Văzându boierii și lăcuiitorii țărâi Moldovei moartea lui Arburie hatmanul, mai apoi și a ficiorilor lui, știind ce bine au avut Ștefan vodă de la dânșii și mai apoi cu ce plată le-au plătit, cu toții s-au întristat de vrăjmășia lui Ștefan vodă, socotind că și ei vor lua acea plată, care au luat și Arbure, cu toții s-au rădicat asupra lui, septeavrie șapte zile. Ci nimica nu au folosit, că celui fricos și înapăimat, știindu-și moartea de-a pururea înaintea ochilor, nici un loc de odihnă nu-i, nici inima de război. Și văzându că lui Ștefan vodă i-au venit țara întru ajutoriu, s-au răsipitu printr-alte țări, lăsându-și ocinele și moșiile. Iară pre Costea pârcălabul și pre Ivanco logofătul și pre Sima vistiernicul și pre alții pre mulți, i-au prinsu vii și le-au tăiat capetile în târgu în Roman.

De o oaste turcească

Întru același an, întorcându-să o samă de oaste turcească de la Țara Leșască, din pradă, pre apa Prutului, la Tarasăuți, le-au ieșit Ștefan vodă înainte și din 4 mii de oameni, puțini au hălăduit la locurile sale.

Pentru legătura păcilor ce au tocmit Ștefan vodă cu craiul cel leșescu

Pre acéia vréme Jicmontu craiul leșescu au trimis la Ștefan vodă soli, poftindu ca să poată avea niguțătorii lor cale deșchisă la turci și să fie întru una asupra tătarilor. Iară Ștefan vodă așijdirea au trimis solii săi, ca să-i întărească priiteșugul și să trimiță la margine, să facă légea celor cu strâmbătăți și să-i sloboază solii săi, să treacă la Moscu. Ci de a facerea légea marginii, au făgăduit, iară la Moscu să treacă solii prin țara lui, nu au suferit, nici au lăsat, pentru neașezarea ce avea cu Moscul.

Cându au prădat Ștefan vodă cel Tânăr, Țara Muntenească, până la Târgușor, 7034 (1526) februarie 5 dni

Semețindu-să Ștefan vodă pentru vâlhva ce-i mergea cu noroc la războaie, strâns-au țara și

cu mare urgie au intrat în Țara Muntenească asupra Radului vodă, februarie în cinci zile, și au prădat țara până la Târgșoru și nicăirea nu i-au cutezatu a-i sta împotrivă Radul vodă, ci cu pace au nevoitu de i-au potolit semeția și déciia s-au întorsu Ștefan vodă înapoi, fără de nici o zminteață.

Vă leato 7035 (1526) septevrie 20 zile, pristăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Bogdan vodă, fratile lui Ștefan vodă cel Tânăr.

De moartea lui Ștefan vodă cel Tânăr, 7035 (1527) ghenarie 14

Așjidirea într-acestaș an, ghenuarie patrusprăzece zile, pristăvitus-au Ștefan vodă cel Tânăr, ficiorul lui Bogdan vodă, în citatea Hotinului și cu cinste l-au îngropat în mănăstirea în Putna, carea este zidită de moșu-său, Ștefan vodă cel Bun, și au domnit 9 ani și 9 luni.

Scrie la un létopiseț moldovenescu de zice că pre acesta Ștefan vodă l-au otrăvit doamnă sa.

Acestu Ștefan vodă întru tot simăna cu firea moșu-său, lui Ștefan vodă cel Bun, că la războaie îi mergea cu noroc, că tot izbândiia și lucrul său îl știa purta, măcară că era tânăr de

zile, amintrilea era om mâniaș și pre lesne
vărsa sânge.

De domniia lui Pătru vodă Rareș, ficiorul lui Ștefan vodă cel Bun, vă leatul 7035 (1527) ghenuarie 20

După moartea lui Ștefan vodă cel Tânăr, strânsu-s-au boierii și țara de s-au sfătuit pre cine vor alége să puie domnu, că pre obicéiul țării nu să cădiia altuia domniia, fără carile nu vrea fi sămânță de domnu. Și iscodindu unul de la altul, aflatu-s-au unul de au mărturisit că au înțeles din rostul mitropolitului, carile s-au fostu săvârșit mai nainte de Ștefan vodă și fiindu Ștefan vodă bolnav la Hotin, au lăsat cuvântu, ca de să va săvârși el, să nu puie pre altul la domnie, ci pre Pătru Măjariul, ce l-au poreclit Rareș, dipre numele muierii ce au fostu după alt bărbat, târgoveț din Hârlău, de l-au chiebat Rareș. Așa pre Pătru aflându-l și adevărindu-l că este de osul lui Ștefan vodă, cu toții l-au rădicatu domnu, ghenuarie 20. Carile apucându-să de domnie, niminea de nădejde nu s-au scăpatu, că pace și odihnă era tuturora și ca un păstoriu bun ci străjuiește turma sa, așa în toate părțile străjuia și priveghiia și nevoia ca să lățască ce au apucat. Că nimica după ce au dobândit domniia n-au zăbovit, ci de războaie s-au apucat și la toate îi mergiia cu noroc.

Cându au prădat Pătru vodă întâi Țara Săcuiască, vă leatul 7036 (1528)

Pătru vodă Rareș în al doilea an al domniei sale, rădicat-au oaste mare asupra săcuilor, la Țara Ungurească și au împărțitu oastea în doao polcuri, și pre doao poteci și-au trecut oastea. Și deaca au intrat la dânșii, în toate părțile i-au spartu și i-au răsipitu și orașile le-au jăfuit și pe toți i-au supus și i-au plecat lui și cu pace s-au vârtejit înapoi, la scaunul său, la Suceava.

Pre acéle vremi Pătru vodă au urzit mănăstirea Pobrata și o au zidit-o până în jumătate.

Al doilea războiu ce au făcut Pătru vodă cu săcuii la Țara Ungurească, din sus de Brașov, 7036 (1528) iunie

Într-acestaș an, după ce au prădat Pătru vodă Țara Săcuiască, trimis-au lanoș craiul ungurescu solii săi la Pătru vodă, de l-au poffit ca să-i fie întru ajutoriu împotriva a o samă de domni ungurești, carii nu vrea ca să i să plăce și-i făgădui orașul Bistrița cu tot ținutul dintru acéia țară și încă și alte făgăduințe mai multe i-au adevérit că-i va da, numai de-i va birui și să-i plăce supt ascultarea lui. Văzându Pătru vodă

pofta lui Ianoș craiul, una pentru făgăduința, alta pentru prieteșugul ce avea împreună, îndată au gătit oaste și au trimis pe Grozea vornicul cel mare și pe Barbovschii hatmanul, carii era mai credincioși din boierii săi și au învățat o samă de oaste să treacă pe drumul Brașovului, iară o samă pe drumul Sucevii mai pre sus să intre în Țara Ungurească. Iară ungurii degrabă deșteptându-să ca din somnu, simțind că-i acopere vrăjmașii, degrabu s-au gătit de războiu, că nu așa să-ngrijia de oastea din sus, cum de cea din jos, auzindu că vine asupra lor. Și sculându-să mulți domni din Ardeal și alții carii era gata să moară pentru moșiile sale și multe pușci și arme luund cu sine și apropiindu-să din sus de Brașovu oaste de oaste și înhiebântați, ascuțindu unii spre alalți armile și să arăta groaznici vrăjmașilor săi. Și bulucindu-să cineș la ai săi și gătindu-să sacuii de războiu, iară moldovenii ajutoriu știind numai de la Dumnezeu și așa s-au lovit cu dâșșii. Și dând războiu vitejaște, mare moarte s-au făcut dispre amândoa pârțile. Mai apoi, văzându săracii dintru atâta pierire că pierdură războiul, lăsându toate armile și și pușcile cu carile avea nădejde să-și amistuiască capetile, au dat dosul a fugi și mulți din domni au picat la apa Bârseii. Și după războiu, multă pradă făcându, s-au întorsu cu izbândă la domnu său, Pătru vodă.

Iară cei din sus ce au intrat pre drumul Sucévii, mai puțină izbândă au făcut, prădându și arzând și cu pace s-au întorsu înapoi. Auzindu lanoșu craiul ce s-au lucrat, mult s-au bucurat și pre lângă făgăduința dintăi, ce-i făgăduise Bistrița, și alte orașă, i-au mai dat lui Pătru vodă.

Întru acestu an Pătru vodă trimis-au oamenii săi ca să ia acele cetăți ce-i făgăduise, ce bistricénii nu suferiră să ia ei loruș strein mai mare și încă îndemnară și alte cetăți, adecă Brașovul și altele de prinprejur, lepădându-să de lanoșu craiul.

Cându au prădat Pătru vodă al treia oară Țara Săcuiască

Văzându Pătru vodă că bistricénii nu-l poftescu pre el, nici vor să priimască județe de la dânsul, încă și de craiul loru lepădându-să, însuși capul său s-au pornit cu toată oastea sa, cu mare urgie asupra lor. Și strângându-i cu nevoi din toate părțile și cu foc îngrozindu-i, iară ei văzându nevoia lor ce le-au venitu asupra lor, s-au închinat și de la dânsul mai mare au priimitu. Mai apoi cu multe daruri fu dăruitu și cu mare dobândă, el și toată oastea lui s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Cându au prădatu Pătru vodă Pocutiia în Țara Leșască, 7037 (1529) avgust

Printr-acéste războaie cu noroc, semețindu-să Pătru vodă, gândi ca să facă războiu și cu léșii. Și pentru pricină, ca să nu zică că este fără cale, trimise soli de pofți ca să-i întoarcă moșia sa, Pocutiia, care o au fostu vândut-o domnilor, moșilor săi. Ce léșii nu socotiia că cere cu cale, ci zădăraște loc de price, nici i-au dat ce au pofțit, ci s-au întorsu solii fără ispravă. Văzându Pătru vodă că cu rugăminte nu poate scoate moșia sa, gândi cu sabiia să o ia. De care lucru aprinzându-să de mânie inima lui Pătru vodă de războiu, degrabu strângânduș oastea, au intratu în Țara Leșască, de au prădat Pocutiia și au arsu satele și târgurile: Colomăia, Sneatinul, Tismenița, până la Halici și pretitindirea prinprejur au prădatu. Déciia cu mare izbândă s-au întorsu înapoi, fără de nici o zmințeală.

Războiul dintăi ce au făcut Pătru vodă cu léșii la Pocutiia

Într-acéia auzindu-să la craiul această pradă ce au prădat Pătru vodă, au trimis craiul pre hatmanul său, pre Tarnovschii, cu oastea. Într-acéia vréme mare semnu s-au arătat pre ceriu, carile multă vréme au stătu. Și atunci au trecut léșii Nistrul spre Pocutiia și ca să scoată

pre moldovénii, pré carii lăsase Pătru vodă, să ție orașele, să fie de apărare. Și în 12 locuri au avut războiu. Ci văzându ai noștri mulțimea leșilor, au trimis la domnu-său, Pătru vodă, să le vie într-ajutoriu, că au nevoie de oaste leșască. Și fiind supt Obertin oastea leșască, de sânge au sosit și Pătru vodă cu oastea sa cea proaspătă. Atuncea înțelegându hatmanul Tarnovschie de Pătru vodă, multu au stătut în gânduri, ca să lase tabăra cu pușci cu tot și el să fugă. Mai apoi, legându tabără, de rușine s-au apucat de războiu (de care lucru de multe ori unde pierde omul nădejdea, de frică mai apoi să întoarcă în vitejie) și multă vreme bătându-să, cu multă moarte dintru amândoaș părțile, moldovénii mai cu multe rane încruntați, n-au mai putut suferi, ci le-au datu cale și s-au întorsu înapoi.

Al doilea războiu, cându s-au bătut moldovenii cu leșii

Iară Tarnovschii hatmanul leșăscu, după izbândă ce făcu, au lăsatu oastea sa la Pocutia și el s-au dus la craiul. Temându-să de iznoavă să nu între moldovénii să prade, au socotitu ei să între mai nainte să prade. Și așa au intratu o samă de leși ca să prade, den carii pușini au hălăduit, că prinzându-le de veste moldovénii, au datu asupra lor, de i-au tăiatu și i-au răsipit.

Al treilea războiu al moldovenilor cu léşii Într-acéia lanoşu craiul ungurescu, văzându acéste amestecături între léşi şi între moldovéni, umbla la mijlocul lor să-i împace, ce nimica n-au folositu, că nu i-au putut împăca, până nu au mai intrat oastea leşască să prade, pre carii i-au acopierit oastea moldovenească la Tarasăuţi, de nu au scăpat niminia dintre aceia.

Atuncea de iznoavă lanoşu craiul, umblându la mijlocul lor, i-au împăcatu până în 5 luni, mai apoi au mai îndelungat pacea până s-au umplut anul.

Cându au prădat léşii la Moldova şi moldovénii la léşi

Îndelungându-să pacea din zi în zi între léşi şi între moldovéni, nu răbdară oastea leşască ce era la margine lăsată de strajă, ci au intrat în țară la Moldova, de au prădatu şi au arsu Cernăuţii şi alte sate, până la Botășani, neavându moldovénii nici o grijă, fiindu pacea legată.

Văzându moldovénii această călcătură de lége şi amăgitură, nu suferiră, ci cu toţii să gătiră să intre la Podoliia, să prade. Şi ş-au dat cuvântu să-şi potcovască caii, că au fostu iarnă goală şi gheţoasă. Şi daca au intratu, au arsu

Cernova și Iaghelnița și s-au apucatu de Ciarnocojinți.

Al patrulea războiu ce au avut moldovenii cu lésii

Prinzându de veste lésii cum moldovenii au intrat la dânșii să prade, de sânghu s-au gătit de războiu și s-au bulucit și au ieșit înaintea moldovenilor la apa Sirétiului. Și dându războiu vitejaște, așa au strânsu pre lési, cât niminea de arme nu să apuca, ci de fugă, să scape. Și dându în Sirétiu, mulți s-au înecat, mulți tăiați și împușcați, de au pierit mai mulți de 2.000 într-acel războiu, fără robiți și răniți. Pierit-au boieri aleși dintru dânșii: Venglinschii, Pilețchii, iară pe Vlodec l-au prinsu viu, fără alți mulți necunoscuți. Și așa iară fu izbânda la moldovéni.

Cându au venit asupra lui Pătru vodă Suleiman împăratul turcescu cu toată putérea sa și munténii cu domnu său și sultanul cu tătarii dimpreună și Tarnovschii hatmanulcu oastea leșască, vă leato 7046 (1537) septevrie 20

Văzându lési multă neîngăduință și mare zarvă ce este între domnii Moldovei și între crăiia lor și știindu că Țara Moldovei este suptu

mâna turcului, strânsu-s-au cu toții, de s-au sfătuit să trimiță soli la împărăție cu jalbă, să-și ceară judecată cu Pătru vodă. Și aléseră de trimiseră sol mare pre Cretcovschii caștaleanul de Brescu, ca să spuie împăratului că, de nu-l va rădica și din țară și din domnie, îl vor scoate ei cu oaste, că nu mai pot suferi răotățile ce s-au iscat între dânșii. Ci turcul după puțină vreme, înțelegându că léșii să rădică cu tărie mare asupra lui Pătru vodă și temându-să ca să nu ia țara, să aibă mai multă gâlceavă și pagubă apoi cu dânșii decât cu Pătru vodă, de oaste au învățatu să să grijască și la tătari au trimis ca pre o vreme să intre în Țara Moldovei, așijdirea și la munténi, să să găteaze de oaste. Zic că și din țară au mersu jalbă pentru dânsul pre taină la împărăție, de care lucru împăratul mai vârtos socoti să-l scoață, ca să nu să lipască lăcuiitorii la alte părți și să închine țara.

Și toate acéste pre o vreme s-au tâmplatu cându Tarnovschi hatmanul leșescu, cu mare oaste trecusă Nistrul la Hotin și cetatea începusă a bate în anii 7074 (1539), așteptându și pre Avgust craiul, carile au venit până la Liiov, nu cu puțină putére. Tătarii de altă parte umpluse țara, de robii și ardea, turcii trecea Dunărea, mai dântru înlăuntru boierii și țara cunoscându la ce vine lucrul, să sfătua și unul de la altul cerea sfat, ce vor face, ca să poată

hălădui de atâta nevoi ce s-au ațâțatu pen țări, de s-au strânsu o grămadă de răotăți și răsipă asupra țarilor.

Acéstea toate daca i-au venit la urechile lui Pătru vodă și mai vârtos Hârea chielariul i-au spus cum că și țara să vorovéște să-l părăsească, multă scârbă intră la inima lui, că încătro vrea întoarce oastea mai naintea, nu putea cunoaște, că léșii venise cu tărie, putérea turcului mare, mulțimea și iuțimea tătarălor neoprită, ce și dinlăuntru slabi și plin de vicleșug. Ce din toate ș-au ales cu ai său de au sfătuitu ca să ajungă la lanoșu craiul ungurescu, să-i împace și să întoarcă oastea asupra tătarilor, ca de-i va birui, pre turcu pre lesne îl va împăca. Ci sfatul, măcară câtu-i de bun, un lucru ce este din voia lui Dumnezeu nu să poate schimba. Măcară că Avgustu craiu leșescu l-au împăcat lanoșu craiul și fu slobod dintr-acolo, iară oastea tătarască și putérea împărăției turcești ca un puhoiu degrabu ce vine acopieritu-l-au, de i-au căutat a lăsa tot și s-au dat spre munți, părăsitu de toată slujba ce avea.

Cându au pribegit Pătru vodă de multe nevoi în Țara Ungurească

Văzându Pătru vodă că-l împresoară vrăjmașii săi de toate părțile și ai săi l-au părăsit

toți, lăsat-au scaunul și s-au dat spre munți, unde cunoscându că nici Țara Ungurească. Și așa aflându-ș calea deschisă pin acolo nu să va putea amistui, au gânditu să treacă la târgu, prin Piatră, au trecut pre lângă mănăstirea Bistrița și să lăsă ca să poată ceva odihni, deasupra mănăstirii în munte, văzu unde ca un roi di pretitinderile încunjurără mănăstirea, ca să-l poată prinde. El cunoscându acéstea, au încălicat de sârgu pre cal și singur au fugit să hălăduiască, în 18 zile ale lui septevrie. Și intrându în munte, întradâncu, fără drum, fără povață, au dat la strimtori ca acélea de nu era nici de cal, nici de pedestru, ci i-au căutat a lăsa calul. Și așa 6 zile învăluindu-să prin munte, flămându și truditu, au nemerit la un râu ce cura spre săcui. Și mergându pre părâu în jos, au datu priste niște păsări, carii daca i-au luat sama, cu dragoste l-au priimit. Iară Pătru vodă înfricoșându-să de dânșii, s-au spieriatu. Iară ei cu jurământu s-au jurat înaintea lui, cumu-i vor fi cu dreptate și nimica să nu să teamă. Iară el le-au dat lor 70 de galbeni și daca au văzut ei galbenii, cu bucurie l-au priimitu și l-au dus la otacul lor, de l-au ospătat cu pâine și cu péște friptu, ospățu pascărescu, de ce au avut și ei. Și daca au înserat, l-au îmbrăcat cu haine proaste de a lor și cu comănac în cap și décii l-au scos la Ardeal. Și fiindu oastea ungurească tocmită de strajă, la margine, i-au intrebatu pre dânșii:

„Ce oameni sunteți. ?” Ei au zis: „Suntem păscari”. Și așa au trecut prin straja ungurească și niminea nu l-au cunoscut.

Décii păscarii l-au dus la casa unui boierin ungurescu, carile au fostu avându priiteșug mare cu Pătru vodă, ci pre domnu nu l-au aflatu acasă, numai pre jupâneasa lui și pre taină i-au spus ei de Pătru vodă. Înțelegându de Pătru vodă, cu dragoste l-au priimit la casa sa și i-au făcut ospățu. Și un voinic oarecarele, ce fusése aprod la Pătru vodă, prilejindu-să întru acel sat, fiindu scăpatu și el dintru acéle răotăți, îi spuseră lui de păscarii ceia ce venise din munte. Și știindu el că Pătru vodă este în munți intrat și nimica de dânsul nu să știe și cugetându întru inima sa ca doară va putea ști ceva de domnu său, au mersu la păscari, ca să poată înțelege ceva, pre un cuvântu dintru dâșii. Și daca i-au văzut, îndată au cunoscut pre domnu-său, Pătru vodă, și au căzut de i-au sărutat picioarele. Văzându Pătru vodă pre credincioasă sluga sa, multu s-au bucurat și s-au mângâiatu și multe cuvinte de taină au lăsat cătră dânsul. Și îmblânzindu-i-să inima, au adormit puținel. Nici zăbavă multă n-au făcut, că până a odihni Pătru vodă, iară acea jupâneasă au gătit leagăn cu cai și 12 voinici într-armați. Și daca l-au deșteptat, au șăzut în leagăn, numai cu aprodul și au mersu pre locuri fără drum,

până au sosit la casa altui boierin ungurescu, ce și acela era prieten lui Pătru vodă, carile dăca l-au văzut, cu dragoste l-au priimitu și l-au ospătat. Și îndată i-au gătitu leagănu cu 6 cai, că loc de a să zăbovi nu era, că dindărătu dupre urmă prinsese de veste oastea de la straja ungurească, cum Pătru vodă au trecut pintre dâșii și nu l-au cunoscut. Și décii s-au pornitu după dânsul, a-l cerca, ca să-l poată ajunge undeva. Ci Dumnezeu, ceta ce-i otcârmuitoriu tuturor celora ce i să roagă cu credință, au acopieritu pe Pătru vodă și i-au datu cale deșchisă. Și mergându cu nevoie, au sosit la Ciceu și sămbătă în răsărita soarelui, septevie 28 de zile, au intratu Pătru vodă în cetatea Ciceului și au închis porțile. Iară aceia ce-l goniia dindărătu, văzându că au hălăduit Pătru vodă denaintea lor, s-au întorsu înapoi. Acolo multă plângere și tânguire era de doamnă-sa Elena și de fii săi, de Iliiașu și de Ștefan și de fiică-sa, Roxanda și de alți căsași, pentru multă scârbă și nevoie ce le venise asupra, știindu din câtă mărire au căzut la atâta pedeapsă. Décii Pătru vodă au intrat în biserică, de s-au închinat, mulțămindu lui Dumnezeu că l-au izbăvitu din mânule vrăjmașilor săi.

Iară S uleiman împăratul turcescu cu oștile sale în urma lui Pătru vodă, la Moldova, multă pradă și scădere făcându țară și călcându țara,

au ajunsu până la Suceava.

De domnia lui Ștefan vodă ce l-au poreclit Lăcustă, 7047 (1538), septembrie

Prădându și stropșindu Țara Moldovei, împăratul Suleiman și fiindu țara bejenită spre munți, strânsu-s-au vlădicii și boierii țărâi, la sat la Bădeuți, de s-au sfătuit cu toții, ce vor face de acea nevoie ce le venise asupra. Mai apoi din toate ș-au ales sfat ca să trimiță sol la împăratul, cu mare rugăminte și plângere, să-i ierte. Și așa au ales dintru dânșii pre Trifan Ciolpan, de l-au trimis sol în Suceava, la împăratul, de să rugară de pace și-și cerură domnu. De care lucru văzându împăratul rugăminte lor, s-au milostivit și i-au iertat și au trimis la dânșii cu Ciolpanu pre un ceauș mare cu credință, de i-au chiebatu pre toți la împăratul în Suceava. Carii cu mare frică au mersu și au căzut la picioarele împăratului, pre carii i-au iertat împăratul și cu dragoste i-au priimitu, ca pre niște robi ai săi. Mai apoi le-au pus domnu pre Ștefan vodă, ficiorul lui Alixandru vodă și el s-au întorsu înapoi cu multă dobândă dimpreună cu toată oastea sa. Décii Ștefan vodă cu vlădicii și cu toți boierii au petrecut pe împăratul până la Dunăre și acolo au întorsu împăratul tot pleantul și robii, câți s-au aflatu de față și birul încă le-au iertatu. Și décii au trecut Dunărea, iară Ștefan vodă s-

au întorsu la scaunul său, la Suceava.

De multe nevoi ce au petrecut Pătru vodă la Ardeal de unguri în cetatea Ciceului, după ce au scăpat și s-au închis acolo

Petrecându Pătru vodă Rareșu la Ardeal, în cetatea Ciceului, multe pedepse și nevoi îi venia asupră-i de la neprietenii săi, că nu numai de la cei streini, ce și de la ai săi avea pedepse, de la carii miluise și-i boierise la binile lui, de la care nu vrea avea nădêjde să petreacă nevoie.

Că întâi Simeon pârcălabul, carele îl pusése Pătru vodă mai denainte vrême tocmitoriu și socotitoriu și judecatoriu cetății aceia, dimpreună și cu vlădica Anastasie, gândind la inima lor rău asupra domnului său, Pătru vodă, s-au sfătuit dimpreună, ca să prinză pe Pătru vodă și să-l ucigă și capul lui să-l trimiță la Ștefan vodă, pe carile îl lăsase sultan Suleiman împăratul la scaunul Moldovei, gândindu și cugetându întru inimile sale că vor dobândi cinste de la Ștefan vodă. Ci Dumnezeu cel dreptu, carile știe inimile tuturor, știut-au și acesta sfat (de care lucru niminea fără voia lui Dumnezeu nimica nu poate face), că prinzându de veste Pătru vodă și înțelegându acesta sfatu, că vor să-l ucigă, silit-au cu meștersug, de i-au

scos din cetate și i-au gonit Pătru vodă pentru aceasta.

De noroc era Pătru vodă de a pășirea nevoi dispre vrăjmașii săi, că bine de una nu să curăția, alta sosisia. Că scăpându de vrăjmașii săi de la Moldova, preste straja ungurească déderă și de acolo strecurându-să pre taină și intrându în cetatea Ciceului, spre vrăjmașii săi nemeri, bine de aceștea nu să mântui, iată sosi fără véste de la lanoșu craiul ungurescu oaste, care au încunjuratu cetatea de toate părțile. Văzându Pătru vodă vicleșugul lor și nevoia ce i-au venitu asupra, s-au închinatu lor și au dat cetatea ungurilor. Carii daca au dobânditu cetatea pre mâna lor, multă pacoste și pedeapsă făciia lui Pătru vodă, că ce era al lui le ținiia toate ei și nu era volnicu cu nimica, ales de Maelatu, domnul Ardealului, multă nevoie avea de dânsul.

Cându au trimis Pătru vodă din Ciceu carte pre ascunsu la Suleiman împăratul turcesc, cu rugăminte să-l ierte, 7048 (1540)

Petrecându Pătru vodă în cetatea Ciceului un an și 6 luni, cu multe nevoi și pedepse de la unguri și nu mai putu suferi răotățile și nevoile ce petrecea la dânsii, au socotit să să dezbată de suptu mâna ungurilor și s-au sfătuitu cu

doamnă-sa ca să trimită carte cu mare jalbă și plângere la Suleimanu împăratul turcescu, ca să i să facă milă, să-l ierte, plecându-și capul suptu sabiia împăratului și să trimită cărți la Ianoșu craiul ungurescu, ca să-l sloboază din țară, să margă la împărăție, să slujască porții împăratului. Și știindu carte sârbască Elena, doamnă-sa, au scris la împăratul cu mare jalobă și plângere, poftindu ca să să milostivască, să-i ierte. Și o au pecetluit-o și o au dat-o la Pătru vodă, iar Pătru vodă o au slobozit-o pre o zebrea din cetate de sus și au căzut jos, dinafară, lângă zidul cetății. Și décii au chiebatu pre o slugă a sa credincioasă, ce era sârbu și i-au arătat cartea și i-au zis în taină să o ia și să o ducă la mâna împăratului. El luundu învățătură, s-au dus și au luat cartea și o au dus-o în Țarigrad și o au tins-o la mâna împăratului. Ci împăratul cetindu cartea și văzându atâta jalbă și plângere a lui Pătru vodă (sau cum zic unii, pentru lăcomiia turcească, că turcul bucurosu-i pe fieștecarele să-l priimască, numai să i să plăce, și să-i dea bani), s-au milostivit împăratul și l-au iertat și cu bucurie l-au priimit, văzându că i să pleacă. Și de sârgu au învățatu să scrie carte la Ianoșu craiul ungurescu, ca să sloboadză pre Pătru vodă, să margă la împărăție. Și au trimis sol de olac la Ianoșu craiul ungurescu, ca să facă pre cuvântul împăratului, ci craiul n-au băgat în

samă, nici l-au slobozitu. Ducându olăcariul această solie la împărăție, de iznoavă, până în 6 ori au mai trimis împăratul la craiul, poftind să lase pre Pătru vodă să margă la împărăție. Ci ungurii nici într-un chip n-au vrut să-l lase, dându-i vină că fiind scaunul la Moldova, multă asupreală au avut de cătră însul. Și încă adăogea, de-l făcea notceagoșu, zicându că are moșii și ocine cu dânșii împreună. Mai apoi, a șaptea oară au trimis împăratul soli cu hochimuri la craiul, aducându-i aminte și de unile și de altile și de-abiia l-au slobozit pre zisa împăratului, ca să fie deplinu. Décii au trimis împăratul hochim la Pătru vodă, ca să margă cu-ncredințare, să nu să teamă.

Cându au purces Pătru vodă din Ciceu la împărăție la Țarigrad vă leatul 7048 (1540) ghenarie

Văzându Pătru vodă atâta adeverință de la împăratul, fu bucuros foarte și inima i să veseli, cunoscându că cum să rădică o negură întunecată și să răsipéște, așa și el să curăți de scârba ce-i zăcea la inimă. Și décii să găti de cale și au ieșit din Ciceu, în luna lui ghenuarie, într-o duminică, lăsându-și doamna și coconii și au purces spre Țarigrad, acolo era multă jălanie și plângere la împărțitul lor. Décii Pătru vodă, daca au trecut Dunărea, au mulțămitu

Domnului că l-au izbăvit den mâinile ungarilor. Și decii s-au dus la Țarigrad, de ș-au plecat capul suptu talpele împăratului. Pre carile cu mare bucurie l-au priimitu împăratul Suleimanu.

Cându au omorât pre Ștefan vodă boierii țării, Găneștii cu Arbureștii, în târgu în Suceava

Ștefan vodă domnind la Moldova, nu puțină grijă au avut, știindu pre vrăjmașul său, pre Pătru vodă viu, carile avusése mai di demult avușia sa scoasă la Ciceu și doamna cu coconii la Țara Ungurească, cum s-au pomenit mai sus. Mai apoi oblicind că și daca au mersu la împăratul, este la cinste mare, acéstea toate îi era ca o gheață la inimă lui Ștefan vodă. Mai apoi în zilele acestui Ștefan vodă, fost-au foamete mare și în Țara Moldovei și la unguri, că au venit lăcuste multe, de au mâncat toată roada, pentru acéia l-au poreclit de i-au zis Lăcustă vodă.

Mai apoi urându-l curtea toată, s-au vorovit o samă de boieri din curtea lui, anume: Găneștii și Arbureștii și la așternutul lui, unde odihniia, l-au omorât în cetatea Sucévii. Începătoriu și ațățătoriu acestui lucru au fostu Mihul hatmanul și Trotușanul logofătul, de s-au vorovitu într-o sară, ca niște lupi gata spre vânat, ca să înéce

oaia cea nezelobivă, adegă pre Ștefan vodă și dându învătătură slugilor sale, ca toți să să într-armeaze și dându-le și jurământu, ca să le fie cu direptate, s-au pornitu cu toți. Și într-un foișor, sus în cetate, unde odihniia la așternutul lui, au răsipit ușa și neștiind Ștefan vodă nimica de aceasta, s-au sculat, fiind numai cu cămeașa, iară ei cu toții, ca niște lei sălbatici au năvălit asupra-i și multe rane făcându-i, l-au omorātu și l-au scos afară. Aceasta plată au luat Ștefan vodă de la acei ce-i miluise. Mai apoi de la Dumnezeu curându, peste puțină vréme, le-au venit și lor osânda asupra, de au luat și ei plată pentru moartea lui Ștefan vodă. Acestu Ștefan vodă ce l-au poreclit Lăcustă vodă au domnit doi ani și trei luni.

De domniia lui Alexandru vodă Cornea

Acei lei sălbatici și lupi încruntați, anume Mihul hatmanul și Trotușanul logofătul, dimpreună și cu alții carii era, de le pristăniia lor, daca omorâra pre Ștefan vodă, cu toții au rădicat domnu pre Alixandru vodă, ce-i ziciia Cornea, carile fusease atuncea portariu la cetatea Sucévii, iară mai denainte vréme fusese slugă la Mihul hatmanul. Și daca l-au rădicatu domnu, i-au pus numele Alexandru vodă.

Într-acéia vréme, sultan Suleiman împăratul

turcescu, gătindu-să să margă la Odriiu, au purces cu toată putérea sa și daca au sosit la Odriiu, înțelegându împăratul de atâta amestecături ce să făcuse în Țara Moldovei și nu să putea așeza țara, știind pre Pătru vodă că este în socotință la împărăție, atuncea socotind împăratul ce va face, ca să poată așeza țara, iată avu vréme și Pătru vodă, de-și cerșu la împăratul domnia la moșiia sa, la Moldova, care i-o făgăduisă împăratul mai denainte vréme, încă când venise Pătru vodă la Țarigrad din Țara Ungurească. Și de aceasta pre voie i-au fostu, că îndată i-au dat steag și domnia la Moldova și au trimis pre credinciosul său, pre Imbrea aga cu ienicéri și cu multă oaste turcească, ca să ducă pre Pătru vodă la scaun.

Și luundu ajutoriu de la Dumnezeu, în zioa de bogoiavlenie, ghenuarie 6, au purces Pătru vodă pre Dristor și de acolo s-au sculat și au trecut Dunărea și au sosit la Brăila. Acolo tocmindu-și oastea ca să margă asupra lui Alexandru vodă Cornea, iată boierii țărâi Moldovei prinseră de véste cum domnia este dată lui Pătru vodă și au venitu la Brăila. Înțelegându de aceasta, cu toții au părăsitu pre Alixandru vodă și l-au lăsat în Cetatea Noao dimpreună cu Mihul hatmanul și cu Trotușanul logofătul și cu Pătrașco și Crasneșu și Cozma și ei cu toții s-au dus la Brăila, de s-au închinatu

la domnu său, Pătru vodă și s-au rugat să-i ierte de greșala lor. Văzându Pătru vodă atâta rugămintele de la țară, i-au iertatu pre toți și cu dragoste i-au priimitu și le-au grăit lor : „Fiți în pace și iertați de greșalile voastre, câte mii-ați făcut oarecând". Iară ei cu toții strigară: „În mulți ani să domnești, cu pace", și iarăși ziseră: „Bine ai venit la scaunul tău domnul nostru cel dintâi".

Și multă bucurie și veselie era tuturora, că toți îl iubiia ca pre un părinte al său și era bucuroși toți de venirea lui, căci că li să supărase de amestecăturile ce să ațâțasă în țară și de răotatea acelor lei cumpliți și fără suflet.

De moartea lui Alexandru vodă Cornea

Pătru vodă, dacă ș-au tocmitu oastea bine la Brăila, au purces dimpreună cu toți boierii săi. Și daca au sosit la Galați, s-au tăbărât la țărmurile apei. Iară Alixandru vodă prinzându de veste, s-au gătit degrabă cu oastea, de câtă avea și au ieșit înaintea lui Pătru vodă la Galați. Ci nimica nu au folosit, că părăsindu-l ai săi toți, au căzut în mânule vrăjmașului său, lui Pătru vodă și de sânge au învățat Pătru vodă de i-au tăiat capul, dimpreună cu Pătrașco, carile să ținea de dânsul, într-o miercuri, în luna lui februarie. Acest Alexandru vodă au domnit

numai 2 luni și 3 săptămâni.

Când s-au așezat Pătru vodă de a doo domnie la scaunul său, 7049 (1541) februarie 19 zile

Pătru vodă, daca au tăiatu capul lui Alixandru vodă la Galați, cu toată puterea sa s-au pornit spre scaunul său, spre Suceava. Ce cându au sosit la Bârlad, acolo mare ospățu și cinste i-au făcut credinciosul și cinstit boierinul său, Huru vornicul. De acolo purcezându, au venit la târgul Romanului și de acolo cu multă bucurie năzuindu, au intrat în Suceava, februarie noaosprăzece zile, luni după sfeti Theodor, în a doo săptămână în postul cel mare, dimpreună cu Imbrea aga și au șăzut în scaun.

Cându au pierit Mihul hatmanul și Troțușanul logofătul și Crasneș și Cozma

Pătru vodă, daca au sosit la Suceava și s-au așezat la scaunul său, acolo au aflatu în viclenie și pe Mihul hatmanul și pre Troțușanul logofătul și pre Crasneș și pre Cozma, de carii multă pedeapsă și nevoie avusese Pătru vodă în domniia dintăi, pre carii, cându au pribegitu Pătru Vodă din țară, i-au fostu închis în cetatea Romanului, avându prepus de viclenie, cum s-

au și arătat mai apoi adevărat că au fost vicleni. Și decii îndată au învățat de i-au prinsu și cu gréle munci i-au muncitu, mai apoi le-au tăiat și capetile.

Învățătură și certare

Iani socotește cum plătește Dumnezeu celora ce fac rău, aceștia fiindu lei sălbateci și lupi încruntați multe supărări au făcut lui Pătru vodă în domniia dintăi. Mai apoi stâmpărându-și mâniia inimilor sale asupra lui Ștefan vodă, neavându nici o vină, cu rea moarte l-au omorât, cum s-au poménit mai sus la domniia lui Ștefan vodă. Iată dară după fapta lor cea rea, curândă vréme le trimisă Dumnezeu osândă asupră, de luară și ei plată cu sabiia, ca și Ștefan vodă. Și într-acéiași zi, Pătru vodă au pus pe Petre, ficiorul lui Vartic, hatman și pârcălabu de Suceava.

Când au venit Elena doamna lui Pătru vodă și cu fiii săi din Țara Ungurească

Întru acestaș anu, daca s-au așezat al doilea rând Pătru vodă la domnie, trimis-au de ș-au adus pre doamnă-sa, pre Elena, și pre fii săi pre Iliiașu și pre Ștefan și pre fiică-sa, Roxanda, de la Ciceu. Și sosindu la Suceava, mai 25 de zile,

le-au ieșit Pătru vodă înainte trei mile. Acolo multă bucurie și veselie era la adunarea lor, că pre câtă jale era când să despărțisă de la Ciceu, de să dusese Pătru vodă la Țarigrad, mai multă bucurie și veselie era acum la împreunarea lor.

Décii, daca să așăzară cu toții la scaun, nu uită Pătru vodă datoriia sa, cu care mai nainte pre toți îi îngrădiia, ci ca un păstor bun grijia de oile sale céle pierite, ca să le afle. Trimisă solii săi la craiul leșescu, de-și ceriia robii, ceia ce-i luase Tarnovschii hatmanul cu oaste cându venise la Hotin. Ci nimica nu au folositu, că nici cu o ispravă nu s-au întorsu solii săi înapoi.

Iar deacă s-au aședzat Pătru vodă la domnie, nemica de alta nu-i era grijă, numai cu toată casa sa a petrece în ospete și în dezmierdăciuni.

Aceste povești ce spun de Pătru vodă Rareș că au lăsat scaunul și au pribegit preste munți, la Țara Ungurească și de multe nevoi ce au petrecut acolo și cum s-au dus acolo la Țarigrad, mai apoi iarăși cum au dobândit domniia la moșii sa, la Moldova, cronicariul leșescu de acéste povești foarte pre scurt scrie, că poate fi că nu au știut di toate. Iară létopisețul cestu moldovenescu de ajunsu și deșchis, toate pre rându le însemnează, carile toate, daca le-

am luat sama, le-am socotit a fi adevărate și le-am tocmi careleș la locurile sale.

Cându s-au bătut Pătru vodă cu Maelat voievodul Ardealului, în Țara Ungurească, cu ungurii, 7049 (1541)

Călcând ungurii priiteșugul ce avea cu Pătru vodă, daca s-au așezat al doilea rând, venit-au hochim împărătescu de la sultan Suleiman la Pătru vodă, ca să margă asupra ungurilor și să prinză pre Maelat voievodul Ardealului și i-au trimis într-ajutor pre Cuciuc Bali bei, cu oaste turcească, așijderea și pre Radul vodă cu munténii. Vrându Pătru vodă ca să umple voia stăpănu-său împăratului, în anii 7049 (1541) iunie 8, s-au pornitu cu toată puterea sa, de au trecut pre Oituzu, la Ardeal, dimpreună și Radul vodă cu munténii și Chiuciuc bei cu turcii și mergându cu toți asupra lui Maelat voievodul Ardealului. Încă n-au ajunsu la Făgărași, acolo i-au timpinat și Maelat, domnul Ardealului, cu oaste ungurească și dându războiu vitejaște dispre amândoaș părțile, iulie 20, pierdu Maelat războiul și pre însul încă l-au prinsu viu Pătru vodă și l-au ferecat în obezi și decii l-au trimis Pătru vodă la Suleiman împăratul turcescu. Iar Pătru vodă, prădându țara și arzându și multă pradă făcându, s-au întorsu înapoi, fără de nici o sminteală.

Cându au prădat Pătru vodă a cincea oară Țara Ungurească, 7050 (1541) septevrie în 12 dni

Dupe ce au prinsu Pătru vodă pre Maelat voievodul Ardealului și l-au ferecat în obezi de l-au trimis la împăratul, în al doilea an de iznoavă au venit carte de la împăratul sultan Suleiman, la Pătru vodă, ca să margă să prade de iznoavă Țara Ungurească pentru multe neîngăduințe și amestecături ce să ațâța. Și umplându Pătru vodă zisa împăratului, ca să fie deplin, alta pentru că și el avea scârbă mare spre unguri, pentru multe nevoi ce-i făcuse, încă cându era la Ciceu, de nu-și era volnic cu nimica, mai apoi și prieteșugul ce avea împreună îl călcase, rădicatu-s-au cu toată puterea sa și au trecut la Țara Ungurească de au prădatu și au arsu până la Cetatea de Baltă. Acolo au șăzut 6 zile și multă pagubă făcându, s-au întorsu pre la Bistrița, fără de nici o zmințeală și trecându muntele au ieșit la Câmpul Lungu și s-au pogorât la Bae și décii cu mare laudă s-au dus la scaunul său, la Suceava.

Cronicariul cel leșescu de această pradă ce au făcut Pătru vodă al cincilea rându la Țara Ungurească, nimica nu scrie, că poate fi că de au mersu Pătru vodă, nici un războiu cu

niminea nu au făcut, că nu au fostu niminea ca să-i stea cineva împotrivă, ci au prădatu țara și s-au întorsu, pentru acéia n-au însémnatu cronicariul cel leșescu. Iară létopisețul cestu moldovenescu arată cu adevărat cum au mersu și al cincilea rândul Pătru vodă la unguri, de au prădat și au arsu, iară războiu cu niminea nu au făcut. Pentru acéia noi n-am lăsat aicea ca să nu pomenim.

Iară daca să întoarse Pătru vodă de la Țara Ungurească, într-acéia laudă au sfârșit mănăstirea Pobrata, carea era zidită de dânsul și o au sfințit. Așijderea și mănăstirea Râșca au început. Din Dobrovățul încă au săvârșitu, de la Căpriiana mănăstirea au lucrat, încă și alte lucruri bune multe să află făcute de dânsul, cumu-i la mitropoliia de Roman și la mitropoliia de Suceava și la mănăstirea de Bistrița și bisérici de piatră în Hârlău și în Bae și încă și alte lucruri bune multe să află în țară de dânsul făcute. Cu adevărat era ficior lui Ștefan vodă celui Bun, că întru tot simăna tătâne-său, că la războaie îi mergea cu noroc; că tot izbândiia, lucruri bune făcea, țara și moșii sa ca un păstor bun o socotiia, judecată pre dreptate făcea.

Almintrilea de stat era om cuvios și la toate lucrurile îndrăznețu și la cuvântu gata, de-l

cunoștea toți că este harnic să domnească țara.

În luna lui mai, în 15 zile, au purces Iliiașu vodă, ficiorul lui Pătru vodă, la Țarigrad.

Cându au murit Pătru vodă vleat 7054 (1545)

Pătru vodă fiindu bătrân de zile și căzându în boală grea, au plătitu datorii sa, ce au fostu dator lumii și s-au săvârșit septemvrie 2, vineri, la miazănoapte și cu cinste l-au îngropat în mănăstire în Pobrată ce este făcută de dânsul, cu multă jale și plângere, ca după un părinte al său, carile n-au fostu mai jos decât alții, ci au lățit hotarul țării, că pre săcui de multe ori i-au arsu și i-au prădat și luundu-le cetățile și orașile supt puterea sa i-au supus. Și atâta groază le didease că la vrémea norocului celui prostu, ce era și pribeag la dânșii și să scăpasă de domnie și după ce să dusése la turci, lăsându-ș doamna sa cu coconii și avuția în Ciceu, necum să să bage să-i jefuiască, ce încă i-au păzit și i-au socotit până la venirea sa al doilea rând. Așjidirea și cu léșii de multe ori s-au bătut și Pocutiia încă le-au fostu luatu.

Mai apoi, după atâta trudă a sa, creștinéște în țara sa s-au săvârșit, după ce s-au umplut domniei lui cei dintăi și acei de apoi 17 de ani.

De domniia lui Iliiaș vodă, ficiorul lui Pătru vodă Rareș, carele mai apoi s-au turcit, 7055 (1546) septevrie

Pre urma lui Pătru vodă Rareș cu dragoste rădicară boierii cu toată țara pre Iliiașu, fiu-său cel mai mare, la domnie, sâmbătă septevrie 3, că și firea și fața îl lăuda să fie blându, milostivu și așăzătoriu, gândindu-să că va sămăna tătâne-său. Ci nădėjdea pre toți i-au amăgitu, că dinafară să vedea pom înflorit, iară dinlăuntru lac împuțit. Că avându lângă sine sfétnici tineri turci, cu carii zioa petrecea și să dezmierda, iar noaptea cu turcoaie curvind, din obicéele creștinéști s-au depărtat. În védere să arăta creștinu, iară noaptea în slobozenie mahmetenească să dideasă. Și atâta să călcasă légea creștinească, cât de-l vrea cruța Dumnezeu mult, pre toți îi vrea duce din lumină la întuneric. Ci Dumnezeu în zilele lui atâta certare lăsase, că și copacii și pomii și viile secase de geruri mari. Și în domniia lui, sâmbătă după Paști, au tăiat capul lui Vartic hatmanul în târgu în Huși și l-au dus de l-au îngropatu în mănăstire, în Pobrata, în anii 7056 (1548) aprilie 7.

Mai apoi intre multe făr'delegi ce făciia Iliiașu vodă, umplându-l satana de învățătura lui, au lăsatu domniia la mâna frăține-său, lui Ștefan

vodă și a mâni-sa, în anii 7059 (1551) mai 1 și el s-au dus la împăratul Suleiman, de au priimitu légea lui Moamethu, lepădându-să de Hristos, gândindu-să că va dobândi cinste mare de la împăratul. Ci mai apoi rău s-au înșelatu, că după ce s-au turcitu, apucându-l și îndulcindu-l cu bine, l-au pus pașă la Dârstor, nume puindu-i Mahmet. Nici într-acea boierie ce-i dedeasă împăratul, n-au trăit multă vréme și îndelungată, ce după doi ani, îmbucându-l mulți din neprietenii lui cu multe cuvinte réle cătră împăratul, au căzut la închisoare, că au trimis împăratul de l-au legat și i-au luat toată avuția. Și décii l-au trimis peste mare la Brusa, de l-au închis. Mai apoi de inimă rea, peste scurtă vréme au murit și rău ș-au dat sufletul său în mâinile diiavolului, în légea turcească. Acest Iliăș vodă au domnit la Moldova 4 ani și 8 luni și décii s-au turcit, cum am scris mai sus.

De domniia lui Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, fratele lui Iliășu vodă, 7059 (1551) iunie 15 zile

După ce au părăsit Iliășu vodă și țara și légea, iară boierii și lăcuiitorii țării să sfătuiră și puseră domnu pre Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, în anii 7059 (1551) iunie 15, gândindu-să că de n-au simănatu lui Pătru vodă cel dintăi, doară va face datoriia și obicéiul părinților

acesta. De care lucru și el s-au apucatu cu osârdie și spre toți blându și milostivu și nevoitor spre lucruri bune, bisericilor s-au arătat cu dumnezeire mare, ca să poată stinge numele cel rău al frăține-său. Și ca să nu să vază ceva că este răsărit de la pravoslavie, toți eriticii din țara sa vrea, au să-l întoarcă, să fie la o lége, au să iasă din țară. Pre arméni, pre unii din bună voie, cu făgăduințe umplându-i, pre alții cu sila i-au botezatu și i-au întorsu spre pravoslavie, mulți din țară au ieșitu la turci și la léși și printr-alte țări, vrându să-și ție légea sa. Cu aceasta vrându Ștefan vodă să astupe faptele frăține-său, de lucruri ce făciia, cu nevoință siliia. Iară ce cerea pravoslaviia și légea creștinească nu ținea, că mai apoi nu numai lăcomiia și asupreală făciia, ce și curvie nespasă era într-însul, nu răbda de muieri cu bărbați, nu era fecioarile nebatjocurite, nu jupânésile boierilor săi neasuprite. Mai apoi, de-i vrea fi a domni multu, nu vrea putea fi să nu urmeaze frăține-său.

De moartea lui Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, fratele lui Iliăș vodă, care au pierit la Țuțora, v leato 7060 (1552) septevrie

Petrecându acéste nevoi réle boierii și lăcuiitorii țării dispre domnu său, Ștefan vodă, n-au mai putut suferi fărădelegile și răotățile lui,

ce întâi s-au sfătuit cu taină ce vor face, ca să să poată curăți de dânsul. Și sfātuindu-să, aciași aflară sfat ca să ajungă degrabu la boierii cei pribégi, carii era în Țara Leșască ieșiți de multe nevoi. Décii, daca au avut știre și răspunsu de la dâșii, cum ei vor veni fără zăbavă, noaptea cu toții s-au rădicat la podul de la Țuțora și au tăiatu așile cortului asupra lui Ștefan vodă și cu multe rane pătrunzându-l, au muritu, după ce au domnit doi ani și patru luni.

Certare și învățătură

Mulți vor să zică cum au fostu boierii și capetile ficlénii, de au omorât pre cel mai mare, că pre cel mare Dumnezeu l-au lăsat și județul său cel cerescu pre pământu i-au datu, cum iubéște să vază judecătoria blându în ceriu, așa să să arate blându și el pre pământu acelora ai săi și cum nu suferé Dumnezeu strâmbătatea, așa și el să nu facă altuia. Carele poate să fie om ca acela, să-și vază muierea sa silită și batjocurită și să suferé, carile nu va suspina văzându ficioara sa din sânul său, ce o au cruțat-o, să o ia și să-și rîză de dânsa, carile mai apoi slujitoriu și boierinu va priimi să-i ia făméia spre pofta sa cea nestâmpărată și nu-i va gândi rău ? Ci vom putea da vină aceluia ce nu va putea suferi amarul inimii sale, că nu el, ce Dumnezeu îi semețéște pre unii ca aceia,

umblători și cercetători de păcate ca acela, ci nu ei de la sine, ci Dumnezeu i-au trimis sfârșenie, ca să nu să mai adaogă păcatul. Că cei buni vedem că s-au săvârșitu bine și lăudat, iară cei răi rău s-au săvârșitu. (După cuvântul prorocului la Psalom 33, zicându: „Moartea păcătoșilor este cumplită”.)

Domniia lui Joldea vodă, carile au domnit 3 zile, vă leatul 7060 (1551) septevrie

Daca uciseră boierii pre Ștefăniță vodă la Țuțora, cu toții s-au sfătuitu și au rădicatu domnu pre Joldea și i-au datu pre Roxanda să-i fie doamnă fata lui Pătru vodă, sora lui Ștefăniță vodă. Și decia au purces Joldea vodă pre Jijia în sus, să meargă la Suceava, să facă nuntă și au mersu până la Șipote, neștiindu nimica de venirea altui domnu. Înțelegându acesta boierii carii fiindu pribégi în Țara Leșască ce s-au lucrat la Moldova, degrabu s-au adunatu cu toții de au sfătuit în pripă și au aflat cum au vréme prin-demână să-și margă la moșii. Și îndată au căzut după Sinévschii voievodul rusescu și hatmanul coruniei, ca să le dea ajutoriu, să vie în țară. Ce voievodul înțelegându-ș cu craiul, nimica nu au zăbovit, ci au strânsu oastea degrabă și au purces spre țară. Ci sfātuindu-să boierii pribégi carii era acolo, ca să nu vie fără cap, au rădicat domnu pre Petrea stolnicul, în

Terebulea și i-au pus nume Alexandru vodă, pe carile l-au poreclit Lăpușneanul și l-au ales pribégii dintru sine. Și au intratu în țară cu oaste leșască, pre cuvântul boierilor celor de țară, ce trimisese mai denainte vréme la pribégii în Țara Leșască, că să vie fără zăbavă cu cap, că ei vor sili să să curățească de Ștefan vodă, cum s-au și tâmplat. Că gătindu-să pribégii cu oaste leșască, să intre în țară, boierii cei de țară aflară vréme să să curățască de Ștefan vodă și tăindu-i ațele cortului la Țuțora, l-au omorât, cum s-au pomenit mai sus.

Décii n-au așteptat pre cuvântul ce trimisese la pribégi, ca să vie cu cap, ci îndată au rădicatu la domnie pre Joldea, cum s-au zis mai sus, și au mersu până la Șipote pre Jijia.

Într-acéia vréme intrându și pribégii cu Alixandru vodă în țară și de sângu oblicindu că țara au rădicat cap pre Joldea la domnie, carile mergea spre Suceava să facă nuntă cu Roxanda, de sângu au trimis Alexandru vodă pre Moțoc vornicul cu o samă de oaste înainte, ca să prinză pre Joldea vodă. Și prinzându-i calea la Șipote, neavându el nici o știre de nicăirea, l-au împresurat oastea cea leșască și l-au prinsu viu. Pre carele mai apoi, daca au sosit Alexandru vodă, l-au însemnat la nas și l-au dat la călugărie.

De domnia lui Alexandru vodă Lăpușneanul, cându s-au așezat în scaun la Suceava, vă leato 7060 (1552)

Deaca veni Alixandru vodă Lăpușneanul în țară și însemnă pre Joldea la nas și-l déde la călugărie, décii luo pre Roxanda, fata lui Pătru vodă, să-i fie doamnă iui, care era mai nainte să o ia Joldea. Și cu dragoste îl priimiră boierii și mergându pre la Hârlău, au tras la Suceava și au șăzut în scaun. Décii s-au cununat cu Roxanda și au făcut nuntă.

Într-acelaș an fu omor mare și iarnă grea. Décii daca să așeză Alixandru vodă la domnie, nu grijiia de alta, numai de pace în toate părțile și așezarea țării. Iară cu doamna sa, Roxanda, au avut doi ficiori, pe Bogdan și pre Pătru.

De mănăstirea Slatina și de Pângărați

Mai apoi, domnind Alixandru vodă țara, întru lauda lui Dumnezeu au zidit mănăstirea Slatina, cu multă chieltuială și osârdie și o au sfințit-o Grigorie mitropolitul și la sfințenie zic să fie fost preoți cu diiaconi 116. Aceasta s-au lucrat în anul 7066 (1557) și o au sfințit-o octovrie 14. Mai apoi și Pângărațul au făcut, mai mult de frică, decât de bună voie, că de multe ori

arătându-i-să în vis sfântul mucenic Dimitrie, de-
l îngroziia ca să-i facă biserică pre acel loc, s-au
apucat cu toată osârdiia și o au făcut.

Acéste povești ce suntu scrise mai sus, carile
spun de Iliășu vodă și de Ștefăniță vodă și de
Joldea vodă și de Alixandru vodă, cronicariul
cel leșescu tinde povéstea mai deșchis, iară nu
aduce aminte de toate sémnile pre rându câte s-
au făcut. Iar létopisețul moldovenescu măcară
că este scris pre scurt, însă arată toate sémnile
pre rându, carile toate le-am tocmit prin povéste,
careleș la locurile sale.

Cându s-au așezat la scaun Ștefan craiul ungurescu, ficiorul lui Ianoșu craiul

Iară în al patrulea an a domniei lui Alexandru
vodă, trimis-au împăratul Suleimanu hochim la
Alixandru vodă și la Pătru vodă domnul
muntenesc, ca să margă cu oaste în Țara
Ungurească, dupe pohta lor, să le puie craiu pre
Ștefan, ficiorul lui Ianoșu craiului, la scaunul cel
de moșie al tătâne-său.

Umplând voia domnii și zisa mai marelui
său, dusu-l-au și l-au așezat la domnie, sau
cumu-i zic ei, la crăie. Și décii să plecară
ungurii a da bir turcului. Iară domnii să
întoarseră cu toată oastea lor, cineși la locul

său, aducându mult jaf și dobândă de la unguri.

Pre acéia vréme fost-au iarnă grea, mare și friguroasă, de au înghiețat dobitoace și heri pin păduri.

Vă leato 7066 (1558) ghenarie 1, pristăvitu-s-au Macarie episcopul de Roman, ziditoriul și începătoriul mănăstirii Rișcăi, carile au fost la scaunul Romanului 27 de ani și cu cinste l-au îngropat la mănăstirea sa, la Râșca. Pre locul lui fu sfințit Anastasie, om destoinic a umplea slujba păstoriei sale, carile 14 ani au fostu episcop, mai apoi și la mitropolie au ajunsu.

De domnia lui Dispot vodă ereticul vă leatul 7069 (1560) noiembrie 18

După al noailea an a domniei lui Alixandru vodă Lăpușneanul, s-au ivit Dispot pre poreclă, iar numele i-au fost Heraclu Vasilicu, ce au fost de nașterea sa din ostrovul Samos, carile fiind italian au fostu știind multe limbi, frâncéște, latinéște, grecéște și nemțéște. Acesta fiind nemerit la Țara Leșască și între slujitori la războiu umblându, avându-și viața între soții, s-au încleștat cu o samă de evangheliți (că el încă nau fostu pravoslavnic) și s-au făcut ficioru de domnu. Și nu putea aieva să să apuce să vie în țară, căci Alixandru vodă viețuia bine cu lésii

și léșii avea legătura tare cu turcii pentru amestecături ca acéstea. Iară Dispot pre ascunsu cu protivnicii săi să gătiia și între cazaci ș-au făcut priieteni. Acéstea înțelegându starostei de la margine, au datu știre la craiul, craiul au trimis cărțile sale pretitinderea, de cap îngrozindu, carile să va băga să treacă piste învățătura lui și pre Dispot să-l oprească la Pomoranu. Ci măcar că deodată au alinat lucrul, iară mai apoi Dispot de iznoavă mai bine s-au gătit, luund într-ajutoriu pre Albrihtu Laschii și au intrat în țară cu némții, cu șvezii și cu spanioli și cu léși și cu cazaci.

Războiul lui Alixandru vodă Lăpușneanul, cându s-au bătut cu Dispot vodă la Verbie, noiembrie 18, 7069 (1560)

Alexandru vodă, daca au înțeles un lucru așa degrab', cum Dispot vodă fără véste au intrat în țară, de-l împresură cu oaste streină, neavându de ce să apuca, ca dintr-un somnu deșteptându-să, degrabu și cu puțini negata i-au ieșit înainte la Jijia. Că țara pizmuind lui Alixandru vodă, n-au vrut să saie la oaste. Și întâmpinându-să cu Dispot vodă la Verbie, i-au datu războiu, noiembrie 18 zile, în anii 7069 (1560). Ci cei puțini di cei mulți și cei negata de cei gata n-au putut suferi, ce au dat dosul. Și Alixandru vodă au fugit în jos.

Învățătură și certare

Zic unii că și acolo să fie fostu războiul cu viclenie, că cela ce piierde, fiește cându nu va să afle vina sa, ci mută la altul, iară acéstea de la Dumnezeu suntu tocmite ca nimica să nu fie stătătoare pre lume, ci toate de răsipă și trecătoare: pre cei de jos îi suie și pre cei suiți îl pogoară, ca să fie de pildă și de învățătură noao, să cunoaștem că nu avem nimica pre lume, fără numai lucruri bune.

Cându s-au dus Alexandru vodă Lăpușneanul la Țarigrad vă leatu 7069 (1560) noiembrie

Alixandru vodă, daca să bātu cu Dispot și pierdu războiul, fugi în jos spre Iași și de acolo își luo doamna și fugi la Huși. Acolo să grijia să strângă țara și să ia ajutoriu de la turci, să să întoarcă asupra lui Dispot vodă, ci nimica nu au folosit. Că Dispot vodă daca s-au bătut cu Alixandru vodă la Verbie și l-au răzbit pre Alixandru vodă, nu s-au pornitu după dânsul, ci s-au întorsu spre Suceava și au apucat scaunul și cetatea Sucévii cu toată avérea lui Alixandru vodă. Décii pre slujitori îi umplu cu bani, pe boieri cu cuvinte dulci îi îmblânziia și să făgăduia să le facă bine mai mult decât vor pofti

ei. Așa umplându pre toți de nădėjede, i s-au închinat Țara de Sus toată și s-au gătit de iznoavă asupra lui Alixandru vodă. Și au pogorât la Iași, apoi la Huși, ca să poată apuca pre Alixandru vodă acolo. Ci Alixandru vodă auzindu și văzând că este golit de tot ajutoriul său, s-au pogorât la Chilia și de acolo s-au dus la împărăție, ca de acolo să să ajutorească.

Când au trimis Dispot vodă la împărăție pentru steag

Dispot vodă după goană ce au gonit pre Alixandru vodă până la Huși, s-au întorsu înapoi și au venit până la Iași, unde au poftit vlădicii, pre Grigorie mitropolitul și Anastasie episcopul de Romanul și episcopul Evthimie de Rădăuți și toți boierii țărâi, de i-au cetit molitva de domnie și i-au pus nume Ion vodă Dispot. Décii Dispot vodă au trimis boieri de țară la Țarigrad, la împărăție pentru steag. Și cu bani umplându gurile vrăjmașilor și ș-au așezat domniia și i-au trimis și steag. Iară dacă i-au sosit steagul la Iași, decii s-au dus la Suceava, cu mare bucurie. Iară Alixandru vodă, dacă s-au dus la împărăție, fu trimis la Iconiia.

Cându s-au așezat Dispot vodă la scaun la Țara Moldovei

Dispot vodă, daca au dobândit domniia și i-au venit steagul de la împărăție și s-au așezat la scaun, blând să arăta și tuturor cuvios și aieva pravoslavnic, iară la taină eretic și avea sfétnici de ai săi, de o lége cu dânsul. Mai apoi ș-au ivit și necredința lui.

Trimis-au după acéia soli la craiul leșesc și la împăratul nemțescu, dându-le știre că s-au așezat la domnie și pre soli bine i-au priimit și au fost bucuroși unuia ca aceluia ce slujâse și la curtea împăratului nemțescu și la corona leșască. Mai apoi puse pre țară greotăți mari, biséricile dezbrăca, arginturile le lua, de făcea bani și altile câte nu au zis țara că va vedea. Făcându acéstea Dispot vodă, iară Laschii carile venise cu dânsul, cunoscându că va veni asupra lor rău, s-au dus înapoi.

(SIMION DASCĂLUL) Pentru acest Dispot vodă, de unde s-au ijdărât și în ce chip s-au scos nume de domnie

Pentru domniia acestui Dispot vodă létopisețul acest moldovenescu foarte pre scurt scrie, că numai ce arată cum au venit Dispot din Țara Leșască cu oaste leșască streină și s-au lovit cu Alixandru vodă la Verbie și au biruit pre Alixandru vodă și l-au gonit până la Huși și décii s-au întorsu la lași, unde i-au citit vlădicii

molitva de domnie și i-au pus nume Ion vodă. Și arată câți ani au domnit, iară de lucrurile și războaiele ce s-au făcut în zilele lui, nimica nu însemnează, nici arată de ce rudă este.

Iară răposatul Uréche vornicul, vrându să arate această poveste a lui Dispot mai deșchis și mai adevărat, împreunându izvoadile, au cetit la cronicul leșescu, carile este izvodit de cronicariul Bielschii și de acolo aflându mai ales de Dispot, au scos această poveste ce mai sus scie, că este Dispot de la ostrovul Samos de nașterea sa și cum s-au împrietenit cu Laschii și au venit cu oaste spre Moldova și au gonit pre Alexandru vodă și au apucat scaunul și décii, toate pre rându, cum spune mai sus. Însă mai adevărat nu-l arată de unde s-au ijdărât și cum ș-au scos nume de domnie.

Iară eu Simion Dascalul, vrându cu adevărat ca să pociu dovedi acest lucru mai ales și mai deșchis pentru Dispot vodă, cetindu izvoadile, am cercat și cu la cronicul leșescu și am aflatu izvodul carile este chizmitu mai denainte vréme de Alixandru Gvagnin pre limba latinească și décii dipre acela izvod l-au izvodit Marțin Pașcovschii, din limbă latinească pre limba leșască, de acolo și eu am silit cu nevoie de am izvodit dipre acela izvod, pre limba românească această poveste lui Dispot, de

unde s-au ijdărât și în ce chip ș-au scos nume de domnie.

Marțin Pașcovschi

Pentru acesta Dispot vodă, scrie Marțin Pașcovschi, cronicariul leșescu, că oarecându au fost un Dispot oarecarile, lăcuind la Moldova, om de cinste și de folos foarte, carile întru nimica n-au fostu mai de jos decât cei de frunte, avându și un nepot anume Vasilicu. Acesta Dispot și cu nepotu-său, viind Alixandru vodă la domnie, de frica lui, cu toată avérea lui au pribegit din țară și au tras spre Râm, unde nu multă vréme trecându, au pierit nepotul lui Dispot la un războiu. Și de acolo mutându-să Dispot la alt ostrov, ș-au cumpărat ocine și s-au așezat. Unde nu după multă vréme au murit și Dispot, rămându-i toată avuția lui pre mâna slugilor sale. Și fiind unul dintre slugi de rudă grecu, anume Heraclu, carile era de folos și mai de cinste decât toți și mai credincios la Dispot decât toate slugile, fiindu și om istețu la fire și ascuțit la minte, au chiebatu pre toți tovaroșii săi, pre slugile lui Dispot și le zise: "Fraților, iată stăpânul nostru muri și avérea lui toată pre mâinile noastre rămasă. Și iată cumu-i obicéiul la acesta loc, că daca moare omul și nu are ficiori sau altă rudă, iau judecătorii rămășița toată a mortului. Și acmu de vor oblici de

moartea lui Dispot, vor veni de vor lua toată avuția stăpânu-nostru și noi vom rămânea cu nimica. Iară de veți vrea ca să mă ascultați pre mine și să faceți precum voiu zice eu, noi fără grijă vom fi dintr-acolo și avuția stăpânului nostru noi o vom poživăi, numai să priimiți un cuvântu, să mă mărturisiți pre mine că suntu nepot lui Dispot și Dispot au murit și avuția lui pre mâna mea au rămas. Și să mă mărturisiți la judecători, cum nu voiu să vă plătescu simbriile, că ei nu știu că Vasilicu, nepotul lui Dispot, au murit la războiu. Ci văzându ei că mă mărturisiți că suntu nepot lui Dispot și mă pârâți pentru simbrii, vor crede cu adevărat că sunt nepot lui Dispot și nu vor lua avuția stăpânu-nostru, ci-m vor zice să plătescu simbriile. Décii vom împărți toată avuția stăpânului nostru dimpreună și eu voiu lăsa să luați voi tot ce va fi, numai să-mi dați mie catastișile și zapisile, câte suntu, toate, și ceva bani de cheltuială, cât vă veți îndura, că voao nu vă suntu de nimica acéle hârtii, nici vă suntu nici de o treabă. Și décii ne vom rășchira, carile încătro îl va îndrepta Dumnezeu."

Deci ei cu toții primiră acéste cuvinte și i să jurară cum, nu numai înaintea judecătorilor sau cătră alți oameni, ce și pintr-alte țări îl vor mărturisi cum este Vasilicu, nepotul lui Dispot. Așa meștersuguindu-i într-acestași chip Heraclu cu tovaroșii săi, au împărțitu avuția lui Dispot și

el au apucat catastișile și zapisile întru carile au fostu și dirésile cele de domnie a lui Vasilic, nepotului său, al lui Dispot, carile pierise la războiu. Și au luat și din bani oarece, ca să-i fie de cheltuială. Și împreunându-i tovarășii numele său, i-au zis Heraclu Vasilic, nepotul lui Dispot, luundu numele celui ce pierisă la războiu.

Și decii rășchirându-să toți în toate părțile, Dispot au apucat nume de domnie și au trecut la Țara Nemțască. Căruia dacă i-au luat sama chesariul nemțescu, cu dragoste l-au priimitu, dacă ș-au arătat dirésile cele de domnie, l-au crezut cu adevărat că este nepot lui Dispot și era la cinste mare. Însă lui nu-i era de cinste, ci socotia cum ar putia face cumva să dobândească domniia la moșia sa, la Moldova. Carile umblându pentru domnie, au lăsat némții și au trecut la leși și slujindu coroniei leșești și umblându între voinici la războaie, s-au împrietenit cu Albrihtu Laschii voievodul Siraschii, carile dacă i-au luat sama, cu toată nevoința au silitu ca să-l ducă la domnie, adeverindu-să Dispot că oricât va cheltui pentru dânsul, li va întoarce mai cu asupră chieltuiala. Acéstea cuvinte înțelegându-le Laschii, s-au înfântățit cu dânsul.

Când au otrăvit Alexandru vodă pre Dispot

Înțelegând Laschii și cu Dispot de multe asupreale ce făcîia Alixandru vodă boierilor săi, gândiră că pe lesne să vor împrieteni cu o samă de boieri de țară. Și sfătuindu-să amîndoi, au lăsat Dispot ca să strîngă Laschii oaste, iară el făcîndu-să om prostu, fiind necunoscut, s-au dus în țara, la Moldova. Că fiindu om cu minte mare, umblîndu cu taină pre la boieri, pre toți i-au făcut prieteni. Mai apoi umblîndu cu înțelepciune mare, s-au apropiatu de au grăit și cu Roxanda, doamna lui Alixandru vodă, care i-au fost soră bună. Roxanda au spus lui Alixandru vodă de dînsul și s-au rugatu să aibă socotînță, nici Alixandru vodă i-au frîntu voia, ci l-au priimitu. Mai apoi, după multă vréme, prepuindu-ș Alixandru vodă pre Dispot, l-au otrăvit pre ascunsu. Carile daca s-au priceput într-acesta chip otrăvit s-au dat la doftori, de s-au păzit și nimica nu i-au fost. Iar Laschii în Țara Leșască, zălojindu-și multe sate și ocine și luundu bani dupre la alții și strîngîia oaste. Iar Dispot daca au ieșit de la doftor, îndată au fugit în Țara Leșască și s-au dus la prietinul său, la Laschii și i-au povestitu de toate cîte petrecuse la Moldova.

Cînd au purces Dispot și cu Laschii întăi spre Țara Moldovei cu oaste

Laschii voievoda Siraschii, daca au strânsu vreo 4.000 de oameni pre leafă luundu pre Dispot cu sine, au tras spre hranița Moldovei unde sosindu la Nistru și gătindu-să sa intre în țară, au prinsu véste Alixandru vodă, cum Dispot vine cu oaste leșască asupra lui și au sosit la margine. Așa Alixandru vodă degrabu se gătește cu vreo patru zeci de mii și le-au ieșitu înainte la Nistru, așteptându pre Laschii și pre Dispotu.

Cându au venit véste la Alexandru vodă, cum că au murit Dispot

Înțelegându Albrihtu Laschii și cu Dispot cum Alexandru vodă le-au ieșit înainte la margine cu atâta putere, n-au cutezat să intre în țară, ci s-au întorsu înapoi, cruțându-să pre altă dată și au rășchirat oastea toată pre la sate, lăsându le cuvântu, cându le va da știre, să fie cu toți gata. Iară pre Dispot l-au închis Laschii într-o taină a sa, unde niminea nu intra acolo, fără numai Laschii și au scos cuvântu la gloate cum Dispot s-au războlit.

Și așa din zi în zi, arătându-să Laschii cu voie rea cătră toți pentru boala lui Dispot și umblându tristu, nu după multă vreme într-una de zile au ieșit Laschii afară la gloate, arătându-să posomorât la fată și cu haine négre,

arătându-să jalnicu și cu voie rea, mărturisindu cătră toți cum Dispot au murit. Și au învățat să grijască ce trebuie la pogrebanie și au poruncitu de au făcut un sicriiu și l-au băgat în taină, unde era Dispot și au pus în sicriiu o piatră mare și au smolit sicriiul bine, cum ar fi om mortu întrânsul, zicându că au smolit pre Dispot într-însul. Și decii aducându preoți mulți cu toate gloatile sale și cu multă jale au făcut îngroparea și au astrucat acel sicriiu.

Decii vrându Laschii ca să crează cu toții că au murit Dispot, au trimis cuvântu și scrisori în toate părțile, dându știre de moartea lui Dispot. Iară pre ascunsu cum putea vitejaște să gătiia. Și fiindu acolo și iscoadile lui Alixandru vodă și văzându ei cu ochii lor, cum Dispot au murit și l-au îngropat, de sârgu au alergat la Alixandru vodă, ducându-i veste bună, cum Dispot au murit și au văzut cu ochii săi unde l-au îngropat și cum este Laschii jalnic pentru moartea lui Dispot. Crezându Alixandru vodă aceste cuvinte cu adevărat, cum au murit Dispot, cu mare dar au dăruit pre vestitorul acela și bucurându-să că s-au mântuit de vrăjmașul său, au slobozit oștile pre acasă.

Cându au mersu al doilea rândul Laschii cu Dispot cu oaste spre Țara Moldovei, asupra lui Alixandru vodă și s-au dat războiu la

Albrihtu Laschii voievoda Siraschii, scoțându cuvântu în toate laturile cum Dispot au murit și înțelegându cum Alixandru vodă oștile sale le-au răschirat, află vréme prin demână ca să lovască fără véste de iznoavă asupra lui Alixandru vodă. Și de sârgu au trimis la porușnici, cum mai curându ca să strângă oastea toată launloc. Unde dac-au adunat oastea, s-au aflat de toată 12.000 de oameni. Și décii au zis Laschii lui Dispot să scoale din morți, adecă să iasă de la taină unde era închis. Și de sârgu mergându spre hranița Moldovei, făr' véste au trecut Nistrul. Unde înțelegându așa degrabu socotitorii lui Alixandru vodă ce era la margine, de sârgu au alergatu la domnu său, la Alixandru vodă, de i-au dat știre cum Dispot îl împresoară fără véste și au intrat în țară. De care lucru cu adevăratu știind Alixandru vodă că Dispot au murit, n-au crezut, ci au învățat să taie capul aceluia ce au adus această véste, dându-i vină că face spaimă țării, că el știe bine cum Dispot au murit. Însă nesăvârșindu-să olăcarii viind unul după altul și tot o véste spun, cum Dispot soséște, înțelegându aceasta Alixandru vodă, deșteptându-să ca dintr-un somnu, un lucru așa degrabu neavându di ce să apuca, fiind oastea răschirată cineși pre acasă, au apucat pușcile

cu vreo 1.500 de oameni, ce au putut strânge degrabu și au ieșit înaintea lui Dispot, la Jijiia, la sat la Verbie. Și au tocmit pușcile împotriva podului, ca să poată sprijini pre Dispot. Unde făcându năvală mare pedestrașii lui Laschii, au apucat pușcile și le-au întorsu spre oastea lui Alixandru vodă. Unde împresurându pre moldovenii cu focul pușcilor și din sineațe cu gloanțele ce pica ca ploaia, de multe rane n-au mai putut suferi moldovenii, părăsindu pre domnu-său, pre Alixandru vodă, au dat dosul a fugi și au rămas izbânda la léși.

Iară Alixandru vodă, văzându-se golit și părăsit de tot ajutoriul, au fugit în jos spre Huși și de acolo s-au dus la turci. Iar Laschii au tras la Suceava și au așizatu pre Dispot la scaun. Iară el nu după multă vreme s-au dus înapoi, lăsându lui Dispot oaste, joimiri și némți și unguri, ca să-i fie de apărare, dincătro va avea nevoie, iară lui să-i întoarcă toată chieltuiala ce au făcut până l-au așezat la domnie.

Pentru izvodul amândurilor cronicarilor leșăști și de tocmeala lor

Pentru acestu Dispot vodă létopisețul cest moldovenescu foarte pre scurtu scrie, iară cronicarii cei leșăști spun mai deșchis și de ajunsu, măcar din ceputul lui Dispot nu spun

amândoi într-un chip. Iar mai apoi tot să tocmescu, că cu această dată tot au fostu izbânda la Dispot vodă, că au bătut pre Alixandru vodă și au apucatu scaunul. Unde daca s-au așezat la domnie, multe răotăți făciia priste voia țării, pre carile mai apoi nu l-au putut suferi boierii și țara, văzându de la dânsul atâta pedeapsă și strâmbătate asupra lor, carile de-l vrea cruța Dumnezeu îndelungu la domnie, nu vrea putea fi într-altu chip, ca să nu primenească légea și să nu răsipască țara.

Pentru aceia și eu, văzând că de aicea înainte să tocmesc scrisorile la povéste amânduror cronicarilor, am silit de am împreunat scrisorile lor launloc; cronicarii aleg carele au scris.

Cându s-au sfătuit Laschii ca să scoată pre Dispot vodă din domnie

De această povéste scrie cronicariul Marțin Pașcovschii, cum Albrihtu Laschii voievoda Siraschii, daca au așezat pre Dispot vodă la domnie cu multă a sa chieltuială, s-au dus înapoi la Țara Leșască lăsându cuvântu lui Dispot vodă ca să-i trimiță tot ce au chielțuit pentru dânsul, să-și răscumpere satile și ocinile carile zălojise pentru Dispot. Ci Dispot daca s-au văzut așezat la domnie, nimica de aceasta

nu grijiia, ci numai de a prădarea și a face răotăți în țară, cele-și făciia. Așa întrându scârba între dânșii, înțelegându Laschii de atâtea asupréle și strâmbătăți ce face Țării și lui nu-i plătește chieltuiala gândi ca să-l scoață din domnie. De care lucru daca s-au adunat la seim, la Petricov cu Dumitrașco Vișnovețschii, carile și acela era om cu putere mare și sfătuindu-să amândoi, au tocmit Laschii ca să-l ducă la domnie și să scoață pre Dispot. De care lucru încredințându-să amândoi, nu după multă vreme s-au rădicat Vișnovețschii cu oaste căzăcească și au venit la Nistru, așteptându acolo și pre Laschii, ca să margă asupra lui Dispot.

Când s-au sfătuit boierii Țării Moldovei să scoață pre Dispot vodă din domnie

Într-acéia vreme sfătuindu-să boierii țării dimpreună cu episcopii, ce vor face cu acel risipitor de lége, că nu numa că calcă obicéele țării și face și jafuri, ce și légea cu totul rămăsése de batjocură. De care lucru cu toții, mai cu denadinsul sfătuindu-să cu Tomșa hatmanul, ca să scoată pre Dispot din domnie și așa jurară pre Tomșa carile era cu inimă mare, ca să fie el începătoriu acestui lucru.

(SIMION DASCĂLUL)

Într-acéia vréme înțelegându boierii cum Dumitrașco Vișnovețschii au venit la Nistru cu oaste căzăcească și așteaptă pre Laschii, vrându să vie asupra lui Dispot vodă și s-au sfătuit cu toții și au ales ca să trimiță la dânsul, să-l pohtească să vie la domnie și să nu zăbovească, nici să vie cu oaste multe, că pot ei cu țara să-i dea domniia fără oaste, nici să așteapte pre Laschii, zicând că de va veni Laschii, va fi slava lui, iară nu a lui Vișnovețschii. Văzându acéste cuvinte Vișnovețschii și adeverința boierilor de țară, au intrebat sfat de Pisatcenschii porușnicul său, cum va face, aștepta-va și pre Laschii au ba, că boierii cei de țară îl poftescu. Deci Pisatceschii negândindu-să de vicleșug, văzându atâta adeverință de la boierii țării, i-au zis să nu aștepte pre Laschii, ci să margă la domnie, deaca îl poftescu boierii, să nu fie lauda lui Laschii, ci a lor. Ascultându acesta sfat Vișnovețschii s-au gătit cu vreo 500 de oameni, ca să vie spre țară.

Cându au prinsu de véste Dispot vodă că vine Vișnovețschii asupra lui

Scrive Bielschii cronicariul leșesc aceasta povéste:

Tomşa hatmanul vrându să amăgească pre Dispot vodă, să-i răşchire oastea, ca să nu aibă cu ce să sprijini dispre vrăjmaşii săi, arătându-să prietin, au spus lui Dispot vodă, cum Vişnoveţschii să gătească şi vine asupra lui şi au sosit la Nistru şi au chiebatu întru ajutoriu şi pre tătari şi încă adăogea de zicea că tătarii stau gata la margine şi vor să intre în ţară.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au trimis Dispot vodă la Vişnoveţschii pentru pace

Scrie cronicariul leşescu Marţin Paşcovschie că deaca au înţeles Dispot vodă de venirea lui Vişnoveţschii, ştiindu că dispre Laschii, de unde-i era toată nădejdea, are scârbă mare, pentru ce nu-i întorsese chiebtuiala, socoti că de acolo nu să va putea ajutori, înţelegându că şi Laschii va să fie cu Vişnoveţschii asupra lui, neştiind nimica de vicleşugul boierilor săi, au trimis sol la Dumitraşco Vişnoveţschii pentru pace, giuruindu-i 1.000 de cai şi câteva mii de boi, numai să facă pace şi să să întoarcă înapoi. De care lucru întrebându Vişnoveţschii sfat de Pisacenschie poruşnicul său, de la carile pentru sfatul lui mai apoi i-au venit toată răotatea asupra capului lui, că vrând Vişnoveţschii să facă pace pre cuvântul lui Dispot şi să să întoarcă înapoi, iară Pisacenschie tot l-au îndemnat ca să margă, zicându că deaca îl

pohtesc boierii și țara, mai bine să fie el stăpân decât altul. Și așa Vișnovețschii ascultându sfatul lui Pisatcenschii, nu făcu pace cu solii lui Dispot, ci s-au pornitu spre țară, unde mai apoi și capul ș-au pus.

Cându au trimis Dispot vodă să facă pace cu Laschii

Văzându Dispot vodă că dispre Vișnovețschii nimica nu foloséște, au trimis iarăși la prietinel său, la Laschi, cu multă rugăminte, ca să-și întoarcă scârba dinspre dânsul și să nu-l lase la nevoia lui, ci să-i vie întru ajutor, să-l sprijinească dispre vrăjmașii săi și ce va fi pohta și chieltuiala lui, și de întâi și de apoi, toată să i-o întoarcă și încă și alte daruri multe i-au adevérit. Unde văzându Laschii rugăminteia lui Dispot, fiindu și Laschii atuncea sosit la Nistru, la marginea țării, au chiematu pre toți porușnicii săi și au cetit cartea lui Dispot înaintea lor a tuturor. De care lucru întrebând sfat de dânsii: scoate-va pre Dispot din domnie, au sprijini-l-va dispre vrăjmașii săi ? Înțelegându porușnicii acéstea cuvinte, văzând că și Vișnovețschii nu i-au așteptatu, precum le era tocmeala, ci au intrat în țară, au sfătuit pre Laschii să nu lase pre Dispot la nevoie, de vréme că mai nainte cu ajutoriul lui l-au așezat pre Dispot la domnie, zicându că de va ieși

Dispot din domnie și cheltuiala lui Laschii va fi pierită. Iară de va fi Dispot la domnie, tot este cu nădejde că-i să va întoarce cheltuiala. De care lucru luundu Laschii acesta sfat, au purces ca să apere pre Dispot vodă. Unde au venit Laschii la țermurile Sirétiului cu patrusprăzece mii de oameni.

Cându au viclenit Tomșa hatmanul pre domnu-său, Dispot vodă și oastea i-au răsipit

Simion Dascălul: De această povéste scrie Bielschii cronicariul leșescu.

Într-acéia vréme înțelegându Tomșa hatmanul cum Vișnovețschii au intrat în țară, află vréme ca să viclenească pre domnu-său, Dispot vodă, și mérse de-i spuse de venirea lui Vișnovețschii, zicându că au chiebat și pre tătari într-ajutoriu și au intratu în țară. Așa spăimântându-l cu acéstea cuvinte, au pofit să-i dea lefecii lui ce avea, că era némți, unguri, léși și oameni streini, ca să iasă cu dânșii împotriva tătarilor, zicându că de va putea opri tătarii, să va întoarce de sângu înapoi și pre Vișnovețschii pre lesne va sprijini, că până la acéia vréme să va strânge și țara și pre lesne să vor curăți de vrăjmașii săi. Crezându Dispot acéstea cuvinte, datu-i-au slujitorii săi némții, fără pedestrime,

carii i-au oprit lângă sine, pre carii era nedéjdea.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au pierit némții lui Dispot

Aicea nu să potrivesc la povéste cronicarii leșești. Cronicariul leșescu Marțin Pașcovschie scrie că s-au rădicat lanoșu craiul ungurescu întracéia vréme cu câtăva oaste și apropiindu-să la hranița Ardealului suptu munți, înțelegându de aceasta boierii moldovenești, fiindu vicléni domnusău, avură prileju ca să împuțineze oastea lui Dispot vodă, ca să trimiță oastea dispre hranița ungurească, să fie de strajă. Și așa au trimis Dispot némții săi, carii era slujitori la dânsul și pre o samă de moldovéni. Și cu dânsii au trimis pre Tomșa hatmanul și pre Moțoc vornicul și alții cu dânsii, carii avându viclenie ascunsă la inima sa asupra domnului său, au învățatu cu taină pre moldoveni, carii noaptea, daca au adormit némții, i-au împresuratu moldovénii și pre toți i-au tăiatu, ne avându ei nici o grijă dispre soțiile sale.

Într-acéia vréme fiindu Dispot vodă închis în cetatea Sucévii de frica lui Vișnovetșchii, că nici Vișnovetșchii nu era departe, de sârgu s-au vârtejit Tomșa cu Moțoc și cu moldovénii și au

încunjurat cetatea, că ungurii lui Dispot încă-i plecase Tomşa spre sine. Iară Dispot vodă numai ce rămăsese cu pedestraşi. Şi puindu Tomşa strajă pregiur cetate, au ieşit înaintea lui Vişnoveţschii la Sirétiu, cum să va pomeni mai jos. ==Simion Dascălul: Bielschii cronicariul leşescu această poveste ce scrie mai sus pentru moartea acestor némţi nu o scrie așa precum o scrie Martîn Paşcovschii, ce scrie ==într-alt chip, de să tocméște cu létopiseţul cestu moldovenescu, cum vei vedea, cetin du înainte

Tomşa hatmanul, daca ş-au tocmitu lucrurile sale céle de viclenie dispre domnu-său, Dispot vodă, înţelegându că Vişnoveţschii va să intre în țară, datu-i-au ştire de Vişnoveţschii cum vine, zicându că au chiebat într-ajutoriu şi pre tătari, carii au intratu în țară şi au poffitu să-i dea lefecii lui, némţii, ca să iasă cu dânşii împotriva tătarălor şi apoi să va întoarce împotriva lui Vişnoveţschii. De care lucru ascultându-l Dispot vodă, datu-i-au lefecii săi, némţii, pe carii daca i-au apucat Tomşa la mâna sa, au purces cu oaste în jos şi au trecut Prutul pre la Frăţiléni şi tabăra ş-au pus la sat la Săpoténi. Şi daca s-au aşezat acolo, la vréme de mas, Tomşa şi cu alţi împotrivorii ai săi au sfătuit în ce chip vor putea pleca némţii, ca să fie întru una cu dânşii asupra lui Dispot. Ce ştiind că némţii unde slujăscu, cu

direptate slujăsc domnu-său și nu pre lesne îi vor pleca, ci aflară să trimiță iscoade pre ascunsu, să nu știe némții, să să facă a să duce împotriva tătarilor, mai apoi întorcându-să, să aducă veste bună, cum tătarii s-au întorsu înapoi. Și cându fu a doao zi, făcură veste că s-au întorsu tătarii și pentru bucurie ziseră boierii să să veselească toți și cinstiră pre némți, până îi îmbătară și priste noapte îi uciseră pre toți.

De domniia lui Ștefan vodă Tomșea, 7071 (1563) avgust

Iară a doao zi dimineața, după sfatul ce sfătuisă boierii și uciseră pre acei némți ai lui Dispot vodă, cu toții rădicară domnu pre Tomșa hatmanul și-i puseră nume Ștefan vodă. Décii degrabu purcésiră spre Suceava, ca să încunjure cetatea, până nu prinde de veste Dispot vodă. Și daca sosiră la cetate, avându știre cum sosește și Vișnoveșchii, puse strajă pre lângă cetate și încă de acéstea Dispot vodă nimica nu știa. Tomșa au ieșitu înaintea lui Vișnoveșchii, la podu la Vercicani, pre Sirétiu.

(SIMION DASCĂLUL) Cronicariul Marțin Pașcovschii

Acolea tocmindu-și Tomșa oastea sa în doao polcuri, vrându să înșale pre cazaci, au pus un

polcu de o parte de pod, altu polcu de altă parte de pod, dându-le învățătură într-acesta chip: daca să vor înșira cazacii la pod, atuncea să-i lovască fără veste de doao părți, cum s-au și tâmplatu. Însă mai nainte cu o zi au trimis Tomșa olăcari înaintea lui Vișnovețschii, dându-i veste cu înșelăciune cum mâine dimineață vor ieși boierii toți înainte-i, de i să vor închina și vor merge cu toții asupra lui Dispot. De care lucru înțelegându Vișnovețschii această veste, cu mare bucurie au purces a doao zi, așteptându să-i iasă boierii înainte, să i să închine. Unde mai apoi, cu mare înșălăciune s-au înșelat.

Simion Dascălul: Bielschi și Marțin Pașcovschii amândoi cronicarii leșăști scriu

Așteptând Tomșa pre Vișnovețschii cu oaste tocmită la pod, la Vercicani, iată au sosit și Vișnovețschii cu cazacii săi. Ci Vișnovețschii nu veniia ca la un răz boiu, ci ca la o domniie deșartă de stăpâni, cu puțini și încă el fiind bolnav de sănătate. Și acopierindu-i negura deodată, Tomșa cu oastea sa cea tocmită fără veste i-au lovit, de i-au spart și i-au răsipit. Și pe mulți i-au prinsu vii, unora le-au tăiat urechile și i-au slobozit, pre alții dimpreună cu domnu său, Dumitrașco Vișnovețschii, i-au trimis la împărăție. Că Vișnovețschii neavând nădejde de o poticală ca acéia și fiind negata, lovindu-i

Tomşa fără véste, pierdu Vişnoveţschii războiul şi au dat dosul a fugi. Şi văzându că nu va scăpa, că era slabu de boală, au intrat într-o căpiţă de fân, la un sat la Botăşani. Viindu un popă la fân, să-l încarce, l-au aflat ascunsu şi l-au dus la Tomşa, de l-au închinatu. Mai apoi, precum s-au pomenitu mai sus, l-au trimis la împărăţie dimpreună cu cumnatu-său, Pisatcenschii, de i-au închinat.

De moartea lui Dumitraşco Vişnoveţschii

Aducându oamenii Tomşii pe Dumitraşco Vişnoveţschii şi pre cumnatu-său Pisatcenschii la împărăţie, au dat peste oamenii lui Alixandru vodă, carii veniia să ia ţara cu cărţile împăratului. Că împăratul auzindu de atâtea amestecături ce să fac în ţară şi să scoală unul preste altul, nu suferi, ci déde domniia iarăşi lui Alixandru vodă Lăpuşneanul, şi scaunul cel dintăi. Aşa daca timpinară ducându pre Dumitraşco şi pe Pisacenschii la Țarigrad, îi luară din mâinile oamenilor Tomşii şi-i trimiseră de i-au închinat de la Alexandru vodă, zicându că ţara pohtéşte pre dânsul şi în nădéjdea lui au făcut slujba împăratului. Iară împăratul pre Vişno veţschii şi pré Pisacenschii i-au pus în cârlige dispre Galata şi acolo au trăit vii, până a treia zi, cu multe sudălmii şi ocări spre Mehmet. Mai apoi turcii, ca într-o proşcă săgita într-înşii,

de-i umplea de săgeți și așa s-au sfârșit viața lor.

Cându au mersu Ștefan vodă Tomșa asupra domnului său, Dispot vodă

Ștefan vodă Tomșa, după izbândă cu noroc ce au bătut pre Vișnovețschii, de iznoavă s-au întorsu spre Suceava. Și strângându țara, au încunjurat cetatea unde era închis Dispot vodă și au apropiat pușcile, de o bătiia. Într-acéia multă gâlceavă și hreamăt să auziia dinlontru, că Dispot prepuind de viclenie pe căpitanul pedestrașilor, anume Dervici Pătru, că s-au ajunsu cu Tomșa și va să-i dea cetatea, au scos sabiia și l-au omorât. Într-acéia slujitorii văzându năpatea și moartea căpitanului lor, mare zarvă făcură și întâi să ispitia să omoară pre Dispot vodă, apoi să sfătuiră că vor zice că nu pentru căpitanul l-au omorât, ce au viclenit pre domnu-său și s-au lăcomit de au luat bani de la Tomșa vodă. Și așa rupseră sfat ca să trimiță să le jure Tomșa să fie ei slobozi, iară ei să-i deșchiză cetatea și să hălăduiască ei și de nume de viclenie să să curățască. Așa luundu adeverință de la Tomșa, au deșchis cetatea.

De moartea lui Dispot vodă eriticul

Dispot vodă, dacă văzu că l-au viclenitu toți

boierii și l-au părăsit toți slujitorii și țara s-au rădicat asupra lui și ajutoriu de unde avea nădejde, de la priietinul său, de la Laschii, nu-i vine, așa văzându pierirea lui sosită la capul său, îmbrăcatu domnéște au ieșit afară din cetate, mai sus de Suceava, la Aréni, unde era țara adunată și să închină Tomșii. Iară Tomșa cu multe cuvinte l-au muștrat, aducându-i aminte de multe lucruri fărădelége ce făciia, că nu numai țara pustiește și biséricile dizbrăca, ce și de lége își râdea. Cu acéstea cuvinte muștrându-l Tomșa, l-au lovit cu buzduganul și décii toată oastea s-au lăsat la dânsul, unde acopierindu-l mulțimea, cu multe rane i-au pătrunsu trupul. Și așa au fost sfârșitul lui Dispot vodă, după ce au domnitu trei ani, noiembrie. Décii s-au lăsat în pedestrime, de i-au tăiat și i-au snopit, unora le-au tăiat urechile și nasurile.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au trimis Ștefan vodă Tomșa la Laschii voievoda Siraschii să să întoarcă înapoi. Marțin Pașcovschie cronicariul scrie:

Într-acéia vréme cându au pierit Dispot vodă la Suceava, iată sosise și Albrihtu Laschi voievoda Siraschi la țermurile Sirétiului, carile veniia întru ajutoriu lui Dispot vodă cu 14.000 de oameni, ci nimica nu i-au folosit, că cumu-ș suntu léșii de să gătează princet, până a veni

Laschi să apere pre Dispot vodă, iară Tomșa au înșelat pre Dispot vodă, de i-au împărțit oastea și i-au omorât némtii și décii au bătut pre Vișnovețchi, mai apoi i-au omorât și pre Dispot. Décii înțelegându Tomșa de venirea lui Laschi, au prinsu pre căpitanul némtilor celor pedestri, de i-au tăiat nasul și urechile și l-au dezbrăcat de haine și l-au trimis la Laschi, să-i spuie că au pierit Dispot vodă, iar el de va mai veni, cum au pățit Vișnovețchi, așa va păți și el și cum au pățit oamenii lui Dispot, așa vor păți oamenii lui, că țara nu este fără cap, cumu-i pare lui. Iar de-i este voia să-i fie oamenii fără nas și fără urechi, cumu-i acel neamțu el să vie. Acéstea toate daca le-au spus neamțul lui Laschi, au întrebat sfat de porușnicii săi, cum va face. Ci porușnicii i-au zis lui că, daca au pierit Dispot vodă, pentru carile mergea ei să-l apere, și chieltuiala lui Laschi au pierit: "N-avem noi ce căuta, să umblăm pe la Suceava, ci să ne întoarcem înapoi". Însă nu-și putură afla cale curată să să întoarcă, pre urmă pre unde venise să temea de vicleșug, să nu le iasă înainte oamenii Tomșii, să pață mai rău decâtu Vișnovețchii. Pre la Codrul Cozminului să temea să treacă de țărani, înțelegându de dânșii, să nu săciuiască pădurea asupra lor, să pață mai rău decât Albert craiu. Mai apoi ș-au aflatu cale, să să întoarcă pre urmă, pre unde au venit. Socotiră de vor și ieși vrăjmașii lor înainte,

să vor apăra din sinéțe și să vor sprijini din arme și vor hălădui. Carii daca s-au întorsu înapoi, pre multe lucruri le făcea țaranii năvală cu împlăcie și cu coase. Ci nimica nu le-au stricat, intregi au hălăduit în țara sa, numai unul dintr-înșii au pierit. Această dobândă au făcut Laschi de la Dispot vodă, pentru mult bine ce-i făcuse și-l așezase la domnie.

Războiul lui Ștefan vodă Tomșa, cându s-au bătut cu Mircea vodă, domnul muntenescu, la Milcov, vă leatul 7072 (1564)

Într-acéia vréme Mircea vodă, domnul muntenescu, înțelegându de atâta amestecături ce să făcea între domnii Moldovei, gândi ca să să ispitească să apuce țara, să fie suptu ascultarea sa, socotindu că pre lesne o va dobândi, pentru împărechierea ce era între călărași și între pedestrași, alta și pentru supărarea țării ce făcuse Dispot vodă. Gândi că fiindu slăbită de răotăți, nu va avea cine să-i stea împotrivă, alta că și domniia Tomșiei este neașezată, că steag de la împărăție încă nu-i venise. Așa Mircea vodă cu toată oastea sa s-au pornit asupra Tomșii. Ci Tomșa prinzându de véste, de sângu s-au gătit și i-au ieșit înainte la Milcov și dându războiu, au bătut pre Mircea vodă și décii s-au întorsu la leși.

De această poveste ce au bătut Tomșa spre Mircea vodă, cronicariul cel leșesc nu scrie, cern létopisețul acestu moldovenescu să află această poveste.

**A doa domnie a lui Alixandru vodă
Lăpușneanul, carile apoi au tăiat 47 de
boieri, 7072 (1564)**

Într-acéia vréme înțelegându sultan Suleiman împăratul turcescu de atâta amestecături ce să fac în Țara Moldovei și să scoală unii spre alții, nu suferi, ci déde domniia iarăși lui Alixandru vodă Lăpușneanul. Iară Ștefan vodă, daca omorî pre Dispot vodă la Suceava și bătu pre Mircea vodă la Milcov, să întoarse la lași și gătind ca să trimiță boieri și oameni de țară la împăratul, să-i cealie steag, veniră-i olăcarii de-i déde de domniie véste, cum este dată lui Alixandru vodă și el au venit la Brăilă și să gătéște ca să intre în țară. Înțelegându dé aceasta, Ștefan Tomșa vodă să sfătui cu boierii săi ce vor face și aflară ca să trimiță să margă la Alixandru vodă oameni jurați de la țară, să-i spuie că țara nu-l va, nici-l iubescu și de acolo să treacă la împărăție și până nu le va veni răspunsul, să nu-l lase pe Alixandru vodă ca să intre în țară.

Deaca au mersu solii Tomșii și i-au spus, zic

să le fie zis Alixandru vodă: „De nu mă vor, eu îi voi pre ei și de nu mă iubescu, eu îi iubescu pre dânșii și tot voi méрге, ori cu voie, ori fără voie". Décii pre soli i-au oprit și au trimis hochimurile împăratului la tătari, de au acopierit țara ca un roi, prădându și arzându. De altă parte el au intrat cu turcii și cu oastea ce au avut lângă sine. Văzându Tomșa vodă că împotriva acei puteri nu va putea sta, cu sfétnicii săi, cu Moțoc vornicul și Véveriță postélnicul și cu Spanciog spătar, au trecut în Țara Leșască și s-au așezat la Liov, după ce au domnitu 5 săptămâni.

(AXINTE URICARIUL)

Iară la un létopisețu sârbescu scrie pân' la patru luni că au fostu domniia lui.

După ce s-au așezat Alixandru vodă al doilea rându la scaun și de moartea lui Ștefan vodă Tomșa

Alixandru vodă Lăpușneanul, daca au dobândit scaunul său la lași și s-au așezat al doilea rând la domnie, scos-au ceaușu împărătescu pre un turc mare, de au trimis cu pâra la craiul leșescu, pohtindu pre vicléni săi, pre Tomșa și pre soțiile lui. Craiul pentru pacea ce avea cu turcul, a doao și pentru multă pâra

ce-l părăia léşii pentru moartea lui Vişnovetşchi și pentru slujia a mulți ce făcuse, au trimis pre sluga sa, pre Crasițchii la Liov, de i-au tăiatu capul Tomșii și lui Moțoc, vornicul și lui Spanciog spătariul și lui Véveriță postélnicul, pre carii i-au îngropat afară din târgu, la mănăstirea lui sfeti Onofrie. Și așa au fost sfârșitul Tomșei.

Cându au omorât Alixandru vodă 47 de boieri

Alexandru vodă daca s-au curățit de toată grijă denafară și au adus pre doamna să Roxanda și pre fii săi din Țara Muntenească, au vrut să să curățască și de vrăjmașii săi cei din casă, pre carii prepusése el că pentru vicleșugul lor au fost scos din domnie ș-au învățatu cu taină într-o zi lefecii săi, pe carii au avut streini, de i-au supus în curte cea domnească, în lași. Și i-au chiebatu pre obicéiul boierilor la curte, carii făr nici o grijă și de primejdie ca acéia negândindu-să, daca au intrat în curte, slujitorii, după învățatură ce au avut, închis-au poarta și ca niște lupi într-o turmă făr' de nici un păstor, au intrat într-înșii, de-i snopiia și-i junghiia, nu numai boierii, ce și slujitorii. Nici alegea pre cei vinovați, ci unul ca altul îi puneau suptu sabie, cădea mulțime, dipre zăbréle săriia afară, de-și frânghia

picioarile. Și au pierit atuncea 47 de boieri, fără altă curte, ce nu s-au băgat în samă. Și așa după atâta nedumnezeire, îi pării că ș-au răscumpărat inima.

Nacazanie, adevă învătătură și certare celor mari și puternici

Pre Moldova este acest obicéiu de pier făr' de număr, făr' de judecată, făr' de leac de vină, însăș părăște, însăși umple légea și de acesta noroc Moldova nu scapă, că mai mulți suntu de le este drag a vărsa sânge nevinovat. Apoi zicu și dau vina lăcuiitorilor că suntu vicléni. Dară cui nu este urât a muri, cine n-ar pofti să viețuiască ? Place-le lor viața, alții încă nu o ar lepăda; crezu, mai bine pentru dragostea decât de frică să-i slujască. Iani, de s-ar învăța cei mari de pre niște muște fără minte, cumu-ș țin domniia, cum este albina, că toate-și apără cășcioara și hrana lor cu acile și cu veninul său. Iară domnul lor, ce să chiiamă matca, pre niminea nu vatămă, ci toate de învățatura ei ascultă. Mai bine ar fi pentru blândéte să-l asculte și să-l iubască și cu dragoste să-l slujască, decât de frică și de groază să i se plăce. Că cela ce-i este voia să să teamă atâta norod di un om, trebuiește și el să să teamă de toți, că tot vărsătoriu de sânge de frică face să-i ia spaima și să să teamă toți de dânsul, ci ar putea face cu blândéte. Ci de

acéstea destulu-i.

Când au răsipit Alexandru vodă cetățile din Țara Moldovei

Alixandru vodă vrându să intre în voia turcilor, precum să făgăduisă înaintea împăratului că va răsipi toate cetățile din Țara Moldovei, numai să-i dea domniia, văzându împăratul atâta amestecături ce să făcea în țară, gândi ca să slăbească țara din temelie, să nu să afle apărături și lăsă cuvântu că cine va răsipi cetățile din Țara Moldovei, aceluia va da domniia. Deci Alixandru vodă făcându pre cuvântul împăratului, umplându toate cetățile de lémne, le-au aprinsu de au arsu și s-au răsipit, numai Hotinul l-au lăsat, ca să-i fie apărătură dispre leași.

Învățătură și certare

De acesta lucru cunoaștem că nici un bine nu au făcut țărâi, că vasul cel fără de fund, măcară câtă apă ai turna într-însul, nu-l mai poți umpléa, așa și turcul, de ce dai mai mult, de acéia îți face mai multă nevoie, că el darul îl scrie obicină, mai apoi de n-ai vrea să-i dai, numai ce-ți caută ca să-i dai.

Vă leato 7073 (1564) septevrie 23, Theofan

ucenicul lui Macarie, ce era din tineréte episcop, l-au pus Alixandru vodă mitropolit la Suceava.

7074 (1565) iunie, într-acest an s-au rădicat din Țara Ungurească asupra lui Alixandru vodă un Ștefan pe poreclă Mâzgă cu mulți haiduci de s-au fost făcând os de domnu, strângându și păstori și altă adunătură, au intrat în țară smomindu pe oameni, ca să i se închine și să-l ducă la domnie. Ci Alixandru vodă daca au înțeles, au trimis împotriva lui slujitorii săi, carii l-au timpinat mai din sus de Cetate Neamțului și dându-i războiu, l-au bătut și oamenii i-au răsipit, iară pe carii i-au prinsu vii, le-au tăiat nasul și urechile, iară el au scăpat prin munți, pedestru.

De moartea lui Suleiman împăratul turcescu, 7075 (1566) septevrie 26

Suleiman împăratul turcescu s-au rădicat cu mulțime de oaste și s-au dus asupra némților în anii 7075, iar de la Hristos 1566 și multă pradă au făcut. Mai apoi fiind acolo apucat de boală, au murit, după ce au împărățit 44 de ani.

(AXINTE URICARIUL)

Iară la hronograful grecescu scrie că au

împărățit 47 de ani și este mai de crezut.

Și după moartea lui au stănut împărat fiu său sultan Selim.

De moartea lui Alixandru vodă Lăpușneanul, 7076 (1568)

Alixandru vodă căzu în boală grea și-și cunoscă moartea și chiamă episcopii și boierii și toată curtea, de i-au învățat înaintea morții și le-au arătat moșan pre fiu-său Bogdan vodă, ca să-l puie pre urma lui la domnie. Iar el, dacă au umplut treisprăzece ani i pol a domniei sale, și cei dintăi și cei de apoi, au răposat.

Zic unii că și moartea lui Alixandru vodă au fost cu înșălăciune, că el mai nainte de moartea lui, văzându-să în boală grea ce zăcuse și neavându nădejde de a mai firea viu, au lăsată cuvântă episcopilor și boierilor, de-l vor vedea că este spre moarte, iară ei să-l călugărească. Decii văzându-l ei leșinându și mai multă mort decât viu, după cuvântul lui, l-au călugărit și i-au pus nume de călugărie Pahomie. Mai apoi, dacă s-au trezit și s-au văzut călugăr, zic să fie zis că de să va scula, vă popi și el pre unii. Mai apoi episcopii și boierii înțelegându acestă cuvântă și mai cu denadinsul Roxanda, doamnă-sa, temându-să de un cuvântă ca

acesta, carile era de a-l și créderea, știind câtă groază și moarte făcuse mai nainte în boierii săi, temându-se doamnă-sa să nu pățească mai rău decât alții, l-au otrăvit și au murit. Și cu cinste l-au îngropat în mănăstirea sa, Slatina, ce este de dânsul zidită.

Acestu Alixandru vodă, zic cum că au fost scoțându ochii oamenilor și pre mulți au sluțit în domniia lui.

**De domniia lui Bogdan vodă ficiorul lui
Alixandru vodă Lăpușnéanu, 7076 (1568)
mart**

După moartea lui Alixandru vodă, fiind cocon brudiu Bogdan vodă, de 15 ani, cu toții l-au rădicat domn. Lucrurile țării le otcârnuia muma-sa, Roxanda, că era o fămée destoinică, înțeleaptă, cu dumnezeire, milostivă și la toate bunătățile plecată. Și au domnit cu fiu-său dinpreună, doi ani și noao luni și asuprind-o boala, au mersu și ia pe urma moșilor săi, în anii 7078 (1570) noiembrie 12, și s-au îngropat în mănăstirea Slatinii, unde și domnu-său Alixandru vodă.

**Cându au clevetit pre Bogdan vodă vrăjmașii
săi la împărăție, de l-au mazilit împăratul**

Daca muri Roxanda doamna lui Alixandru vodă și rămasă domniia pre fiiu-său Bogdan vodă sângur, el cumu-ș era blându și cucérnic așa tuturoră arăta direptate, de să vedea că nimica nu s-au dipărtat de obicéiul tătâne-său. Nici de carte era prost, la călărie sprinten, cu sulița la halca nu pre lesne vrea avea protivnic, a săgita din arc tare nu putea fi mai bine. Numai ce era mai di treabă domnii lipsiia, că nu cerca bătrânii la sfat, ci de la acei tineri din casă lua învățatură, iubiiia glumile și măscăriile și jocuri copilărești. Mai apoi lipi de sine léși de-i era și de sfat și de a bate halcao cu sulița, răsipind avérea domnească. Deprinzându den zi în zi așa, năpusti trebile țărâi, că pre cât îl iubiiia întâi, pre atâta îl urăsă apoi. Mai pre urmă acéste lucruri cu hulă trăgându-să la urechile vrăjmașilor la împărăție, nu cum era, ci mai pre sus le adăogea. Intrându în urechile svétnicilor împărătești, aflându vréme și ei să-și umple pungile, dat-au știre împăratului. De care lucru mai cu deadinsul daca au înțeles împăratul de niște cuvinte ca acéstea, au socotit să-l scoată și au trimis la Rodos, de au adus pre Ion vodă, carile era de minte ascuțit, de cuvântu gata și să vediiia că-i harnic, nu numai de domnie, ce și altor țări să fie cap mai mare.

**De domniia lui Ion vodă, ce-i zic Armeanul,
carile mai apoi turcii l-au rupt cu doao**

cămile, 7078 (1570)

Acest Ion vodă unii zic că au fost ficior de armean, alții zic că au fost ficior unui Ștefan vodă.

(AXINTE URICARIUL)

Așa să află el scris la uricile lui.

(SIMION DASCĂLUL)

Iară Marțin Pașcovschii cronicariul leșescu scrie că au fost acest Ion vodă din Mazoviia, din Țara Leșască.

Iar cu adevărat nu să știe, nici-l arată al cui ficior este. Într-acéia vréme, Selim împăratul, ficiorul lui Suleiman împăratul turcescu, înțelegându de Bogdan vodă că s-au împrietenit cu léșii și va să-și mărite surorile dupre léși și el încă va să ia fată de leah, socoti să nu să cumva lépede dispre dânsul și să să lipască spre acéia parte și să închine țara, mai apoi să nu aibă mai multă gâlceavă cu léșii. Ci mai cu deadinsul socoti să mazilească pre Bogdan vodă și au trimis de au adus pre Ioan vodă de la Rodos și i-au dat domniia la Moldova.

Carile daca au luat steag de la împărăție, au

purces spre țară cu oaste turcească. Iar Bogdan vodă, dăca au înțeles de venirea lui Ion vodă, îndată au trimis la boieri în Țara Leșască, pre care și-i făcuse prietini, ca să-i trimiță oaste, să nu lase pre vrăjmașul său să intre în țară. Și de nu vrea fi pripit și Ioan vodă cu oastea turcească și tătarască, nu pre lesne s-ar fi așăzat la domnie, că până a veni ajutoriul leșescu, Ioan vodă au căzut cu oaste în țară. Iar Bogdan vodă văzându că-l împresoară vrăjmașul său, i-au dat cale și s-au dus la Hotin.

Iară Ion vodă pre postul cel mare au venit în Iași și au șăzut în scaun în luna lui martie, în anii 7080 (1572). Și arătându-să groaznic ca să-i ia spaima toți, nu de alta să apuca, ci de cazne groaznice și vărsări de sânge și tăie pre Ionașco Zbiera în zioa de Paște și multe cazne făcîia.

Războiul lui Ion vodă cu Bogdan vodă

Ion vodă știind pre Bogdan vodă la Hotin că nu doarme, ci strânge oaste împotriva lui, strâns-au și el țara și oaste turcească încă avea. Iar Bogdan vodă au tras ajutoriu din Țara Leșască, că mulți prieteni avea, că și cumnați își făcuse, că o soră o dideasă după Panevschii, alta o tocmisă după Zborovschii și el încă tocmisă să ia fata lui Tarlo, de nu ar hi

schimbatu-să norocul. Și așa dăca au dobânditu la vreo 2.000 de lésii și Mielișchii hatmanul venise cu capul său, de era oaste pre mâna lui și Sinavschii voievod rusescu și alții, ș-au trimis de au intrat în țară și s-au lăsat spre Prut. De acolo au trimis de au adus pușcile de la Hotin și s-au pogorât la Ștefănești. Acolo au prinsu de véste că și straja lui Ion vodă nu este departe și au trimis o samă de dânșii înainte să vază, carii au dat la Prut spre moldovéni. Ei după învățătură ce au avut, războiu n-au dat, ci au trecut Prutul pre de céia parte și s-au lăsat în jos, de mergea moldovénii de pe ceasta parte de Prut, lésii pe de céia parte. A doao zi și de harțu s-au ispitit. Ce moldovénii tot s-au dat înapoi spre teméiu, unde era cu turcii launloc strânși. Și apropiindu-să spre lași, s-au arătat oastea toată a lui Ion vodă și era vréme atuncea joi după Rusalii. Văzându Mielișchii hatmanul atâta mulțime de oaste nainte, să făciia într-o zi a cerca vadul la Prut, să treacă spre oastea lui Ion vodă. Și dăca au înserat, s-au întorsu înapoi. A doao zi, dăca au dat moldovénii că lésii au dat dos a fugi, s-au lăsat după dânșii a-i goni. Și dăca i-au ajunsu, în multe locuri s-au bătut și mulți au pierit de îmbe părțile și din moldovéni și din lésii. Iară a-i răsipi nu i-a putut. Mai apoi cu toată nevoința au silit să-i spargă și nu i-au putut, nici la trecătoare, nici la Nistru suptu cetate nimica nu le-au putut strica, că cetatea

fiind pre mâna lor, pre dânșii îi rășchira, iară pre sine să apăra. Acolo le venise léșilor într-ajutor lazloveșchii hatmanul cu 800 de oameni, ci i-au întâmpinat la trecătoare. Ci văzându că nu le-au slujit norocul, s-au lăsat atuncea ca să să găteaze mai bine pre altă dată. Ci Bogdan vodă, bolnăvind de ochi, de nu gândiia de domnie, ci de nevoia sa, s-au tras la Moscu, unde și moarte i s-au prilejit acolo. Toată domniia lui Bogdan vodă au fost un an și trei luni, fără cât au mai domnit și cu mumă-sa, doamna Roxanda.

(SIMION DASCĂLUL)

Această poveste ce scrie mai sus, că au venit léșii cu oaste asupra lui Ion vodă, scrie mai deșchis și de ajunsu Marțin Pașcovschii cronicarul leșăscu, însă noi n-am vrut să însemnăm aicea, iară cui va tribui să știe mai cu adevărat, acolo sa citească și va afla.

Cându s-au așezat Ion vodă la scaun

Ion vodă, după izbândă cu noroc ce goni pre vrăjmașii săi din țară, să așeză la domnie, carele dintăi la toate era pre voia țărâi, iară mai apoi pre toți i-au covârșit cu vrăjmășiia lui și cu morți groaznice ce făciia. Și vrându să ia agonisita tuturora, nu cu alt meșteșug, ci cu

vărsare de sânge și din zi în zi izvodiiia féliuri de munci noao. Băgat-au în foc de viu pre vlădica Gheorghie, de au arsu, dându-i vină de sodomie, auzind că are strânsură de avuție. Mitropolitul Theofan n-ar fi ieșit întreg de dânsul, de nu ar fi fugit prin munți de groaza lui. Temnițele pline de călugări. Și îngropă de vii pre Véveriță și pre popa Cozma și pre Molodețu călugărul, iar din boieri și din cei de cinste sabiia lui nu mai știa și cu toate féliurile de morți îi omoria. Și asta socotia că niminea n-au fostu mai destoinic decât dânsul. De lége își râdiia, că în postul cel mare s-au însurat și alte călcături de lége multe făciia.

Cându au venit véste lui Ion vodă că l-au mazilit împăratul și au dat domniia lui Pătru vodă Schiopul și când s-au sfătuit Ion vodă cu țara să rădice asupra turcilor, 7081 (1573)

Într-acéle belituri și morți groaznice fără dumnezeire ce făciia Ion vodă în domniia sa și nimica nu-și aducea aminte, cum va veni la cea de apoi, iată i-au venit véste că l-au mazilit împăratul și domniia este dată lui Pătru vodă Șchiopul. Acestu Pătru vodă era din Țara Muntenească, ficior Mircii vodă și nepot de soră Mihniei vodă.

Ion vodă, daca să văzu înstreinat de mila stăpânu-său, împăratului turcescu, gândi ca să ție țara cu sabiia și de sângu trimisă la cazaci, de i-au poftitu să vie cu leafă într-ajutor.

Și strângându țara, cătră carei să ruga cu multe cuvinte blânde, ca să le poată întoarce inimile spre dânsul și arăta nesațiuul turcescu și lăcomiia lor (că a lui nu o vedea), zicându că turcii toate schimburile le fac pentru mîzda, de-i îngreuiază ca să-i sărăcească și să-i slăbească. Și le arăta cum poate de lesne să dipărteaze mîna turcului de pe dînșii, de vor vrea și ei, că pre léși îi are spre sine plecați, cazacii s-au făgăduit că cât le va da știre, vor veni, la carii au trimis, cărora nu le pot sta înainte niciodată turcii, ci numai țara îi lipséște, că de să vor pleca și ei să fie întru una, nici oaste nu vor trimite, ci vor face țărâi pre voie. Iară dispre sine, să nu-l știe ca pre un vrăjmașu, ci ca pre un părinte să-l ție, iară de au făcut cuiva și înaljosul, tot pentru turci au făcut, să le intre în voie și să-i umple și nu i-au putut sătura. De care lucru, pre cât l-au cunoscut de rău, să-l cunoască mai mult spre folosul lor. Așa Ion vodă umplându pre toți cu nădėje, cu glas mare strigară că lângă dânsul vor pieri, cum s-au și tâmplat.

Cîndu s-au gătit Ion vodă cu oaste să iasă

Înainte turcilor Ion vodă, dacă au luat credința țării, să gătia de războiu și în toată țara trimisă în grab, să iasă toți la oaste. Trimisă și la Henric craiul leșăscu, pohtindu-l să-i dea oaste într-ajutor, ci de acolo nu s-au folosit. Craiul s-au mântuit cum că cu turcul are legătură țara lor, mai mult de 100 de ani și stă neclătită. Iară cazacii, cumu-și suntu ei gata de a să amestecarea la toate, neintrebându, s-au strânsu 1.200 de oameni și au venit și la Ion vodă. Pre carii văzându-i Ion vodă, nu într-alt chip, ci ca când ar fi văzut îngerul din cer cu veste bună și de izbândă pogorât și cu multe daruri pe capitile, cine era, i-au dăruit.

Cându au bătut straja lui Ion vodă pre straja lui Pătru vodă și a lui Alixandru vodă

Ion vodă dacă ș-au strânsu oastea toată și s-au bulucit la un loc toți, iată i-au venit veste cum Pătru vodă și cu Alixandru vodă au intrat în țară cu mulți oameni și de la Țara Ungurească și munténii și turcii. Așa au ales Ion vodă cap dintre cazaci pre Sfirciovschii cu câțiva cazaci și cu o samă de oaste de țară cu Dumbravă vornicul și i-au trimis înainte, de strajă, să vază cu ochii. Și el cu altă oaste au purces după dânșii. Iar Sfirciovschi și cu Dumbravă vornicul cu acea samă de oameni au nemerit 400 de oameni, straja lui Pătru vodă și fără veste i-au

încunjurat și i-au prinsu pe toți.

Războiul dintăi, cându au bătut Ion vodă pe Pătru vodă Schiopul

Sfirciovschi și cu Dumbravă vornicul, daca au biruit acea strajă și au prinsu de vête cum Pătru vodă nimica nu știe de oastea lui Ion vodă, îndată au răpezit oameni de țară, să dea știre lui Ion vodă, să sânguiască să-i lovască fără vête, că are vrême, de-i este voia să-i bată. Și i-au dat știre cum este oaste foarte multă. Înțelegându aceasta Ion vodă, cum au putut mai tare au sânguit. Și daca s-au împreunat toți, împărțindu-să în trei polcuri, i-au lovit cându ei dormiia fără grijă. Așa nimini de nimica nu să putea apuca, fiind dezbrăcați și fără cai, căci caii le era slobozi la păjune în nădejdea strejii. Așa împresurându-i fără vête și multă moarte făcând într-înșii, birui Ion vodă. Iară domnii amândoi de-abiia au scăpat, lăsând tot în tabără și au hălăduit numai cu trupurile la Brăila.

Cându au prădat Ion vodă Țara Muntenească și au pus acolo domnu pre Vintilă vodă

Ion vodă, daca au bătut pre Pătru vodă Schiopul și pe Alixandru vodă, s-au lăsat în

goană după dânșii și au slobozit oastea în pradă, de au jăcuit Țara Muntenească mai mult di jumătate. Și puse domnu în Țara Muntenească pre Vintilă vodă și el s-au întorsu înapoi.

Când au arsu târgul Brăila Ion vodă

Daca s-au întorsu oastea lui Ion vodă din pradă de la Țara Muntenească, apucatu-s-au de Brăila, de au ars târgul cu totul, numai cetatea au rămas. Și gătindu-să ca să bată cetatea, să o ia, ci nu-i era greu a o lua, de nu-i vrea fi venit veste dindărăt, cum tătarii au intrat în țară. Ci lăsându céle streine, s-au întorsu la ale sale, ca să le apére.

Al doilea războiu, cându au bătut Ion vodă pre oastea turcească și tătărăscă

Înțelegându Ion vodă că turcii și tătarii de iznoavă s-au rădicat asupra lui, îndată au răpezit, cum mai degrab să să bulucească oastea di pre unde au fost rășchirată, dându-le știre că turcii de pre la cetăți și tătarii din Bugeac să strânsése. Pre carii daca i-au lovit Ion vodă cu oastea sa și pre aceia pre lesne i-au spart.

Cându au arsu Ion vodă Tighina și Cetatea Albă

Ion vodă, văzându atâta supărare dispre turci, umplându-să de mânie, cu foc au arsu Tighina și Cetatea Albă și multă pradă au făcut și mulți robi și plean au scos. Décii Ion vodă, curățindu-să de vrăjmașii săi, au dat țărâi puținea odihnă, să să răsufle. Iar cazacii nu să leniia, ci câmpii Bugeacului pururea cerca și multă pradă făciia.

Al treilea războiu, cându au bătut oastea lui Ion vodă pre o samă de oaste turcească

Călcându cazacii câmpii Bugeacului și multă pradă făcându, au dat spre o samă de oaste turcească, ce să strânsése și mergea să lovască pre Ioan vodă fără veste. Și de sârgu au trimis cazacii la Ion vodă, de au cerșut să le trimiță ajutoriu, ca să dea războiu acelor turci. Și daca le-au trimis, pre lesne i-au biruit și i-au răsipit cu ajutoriul proaspăt. Că până a veni ajutoriul de la Ion vodă, aproape au fostu cazacii să piarză războiul de mulțimea turcilor. Ci apoi moldovenii proaspeți și odihniți, dându războiu vitejește, pre lesne i-au spart.

Al patrulea războiu cându s-au bătut Ion vodă cu turcii la Cahul, unde i s-au prilejit

moarte, și groaznică, nu ca altor creștini, 7082 (1574), iunie

Auzind împăratul turcescu, sultan Selim, de semeția lui Ion vodă și câtă pagubă i-au făcut, au gândit ca să stropască toată Țara Moldovei și pre hainul său, pre Ion vodă, să-l prinză. Și degrabu trimisă în toate părțile, la toți sangeagii, să să găteaze de oaste și să treacă Dunărea asupra lui Ion vodă. Iară Ion vodă, daca au înțeles, cu oastea sa, cu toată, s-au pornit și au supus oastea sa suptu Tighina și au trimis o samă de oaste cu Ieremiia pârcălabul de Hotin, ca să apere trecătoarea turcilor, să nu treacă Dunărea. Ci nevoie este a opri cei puțini pre cei mulți și cei slabi pre acei tari, că trecându întâi pușcile cu inicării și cu pedestrimea, să apere vasele, aciași și oastea toată au sosit. Văzându Ieremiia pârcălabul că nu-i poate opri, s-au întorsu și de sânghu au dat știre lui Ion vodă. Ci Ion vodă altă zăbavă n-au făcut, ci îndată au purces spre oastea turceasca. Însă întâi au trimis spre Sfirciovschii cu o samă de cazaci și cu 6.000 de oameni de țară, să poată prinde limbă. Și fără zăbavă au dat pre oastea turcească, unde nu era mai puțini decât oastea moldovenească și dându-i războiu, au fugit turcii. Nici altă limbă n-au putut prinde, fără numai un turc rău rănit, de n-au putut nimica dintr-însul să înțeleagă. Décii sânghur Ion vodă

cu vro 600 de oameni s-au lipit la baltă, la Cahul, unde era oastea turcească și s-au suit într-un piscu de deal, să poată cunoaște câtă samă de oaste va fi de cea turcească, ci nimica n-au cunoscut, că oastea era pre văi, de nu să vedea, numai străjile în patru locuri au văzut. Și décii s-au întorsu Ion vodă la tabără.

Și acolo o samă de boieri cei mari, anume vornicul Murgul cel mare și Bilăi vornicul cel mare și Slăvilă hatmanul, văzându atâta putere de oastea turcească ce venise cu Pătru vodă, temându-să ca să nu cază în preajma vrăjmașului său, au părăsit pre Ion vodă și au fugit la turci, de s-au închinat lui Pătru vodă.

Cându s-au lovit ostile

Décii Ion vodă au împărțit oastea sa în 30 de polcuri și la tot polcul au dat câte o pușcă, era și 80 de puști hușnițe. Iară toată oastea lui era 30.000, fără prostime și adunătură ce era pre lângă Ion vodă. La începutul războiului zic că o samă de moldovéni să să fie închinat la turci și turcii i-au pus în frunte, de s-au oprit focul într-înșii, de au pierit cu totul. Décii cazacii cu focul, moldovénii cu fușturile arunca turcii, de nu să știa ce vor face. Văzându turcii pre moldovéni că vor să moară, decât să nu biruiască, cu multe meșterșuguri au nevoit să-i amăgească pre

moldovéni, să-i ducă asupra pușcilor. Ci văzându moldovénii meșterșugurile lor, nu-i goniia mult, ce numai până da dos, că vedii că fuga lor este cu înșălăciune, că de mulțimea lor tot locul acopierisă. Décii lăsându turcii partea dispre cazaci, cu toată putérea s-au întorsu spre moldovéni și pușcile toate le sloboziia întrînșii. Ci moldovénii așa sta, cum s-ar fi gătit să moară au să izbândească. Și multă moarte s-au făcut între amândoa părțile, că nu era loc a călca pre pământu, ci pre trupuri de om. Așa mai apoi să bătii de aproape, cât și mâinile le obosisă și armile scăpa. Acela praf să făcusă, cât nu sa cunoștii care de care-i este, de săneate și di trăsnetul pușcilor nu să auzii dispre amândoa părțile, nici pușcașii nu mai știi în cine dau.

Décii Ion vodă au îndireptat pre ai săi dinapoia pușcilor, să să odihnească puținel și turcii așijderea. Așa stându și privind unii la alții, au dat o ploaie mare, de li s-au muiat praful. Ci nu au fost moldovénilor nici o îndemână, că pușcile li s-au muiat, de unde avea ajutor mare s-au scăpat. Ci de-a mână le-au căutat a să bate și nu putea să sprijinească de mulțimea turcilor. Mai apoi oastea tătarască proaspătă i-au lovit de le-au căutat a da dos și tătarii a-i goni și a-i arunca. Numai pedéstrimea și oastea cea di strânsură au rămas și 300 de cazaci. Ce fiind și turcii osteniți, nu năvăliia.

Așa scâpându-să de oastea cea călărășască, Ion vodă ș-au dat glas cu cazacii, să să pédéstrească toți, că pedestriimea moldovenească, ce era adunați în dobândă decât pre leafă, era aproape de 20.000 de oameni. Și năvălind cu dâșii însuși Ion vodă, au luat puști ușoară de la turci și legându tabăra, s-au dus înapoi și s-au tras înapoi, la un sat, la Roșcani, de s-au îngropat, unde mare nevoie avea de apă. Iar turcii, dacă s-au strânsu cu toții, cu cei de la goană, i-au încunjurat, mai nainte de apusul soarelui și toată noaptea i-au străjuit, să nu iasă dintr-acela loc. Dacă s-au făcut zioă, cu toate puștile au început a bate într-înșii, ci nimica nu le strica, că să îngropasă bine în șanțuri, unde trei zile s-au apărat.

Văzându Ion vodă că flămânzescu și mor de sete și praful încă îl împușinasă, să fugă să scape, loc nu era, doară să zboare, că coprinsése turcii tot locul, gândi ca doară cu blândețe și cu jurământu făcându cu turcii, doară să va scoate de la moarte. Începu a trimite la dâșii că să va închina, de vor trimite un om ca acela ca să-i jure lui, de ce va pohti el, că-i va face pre voie. Turcii bucuroși fură la una ca acéia, decât arme și cu sânge, mai bine cu înșălăciune să-l dobândească. Așa decii trimiseră la Ion vodă, de-i jurară pre pofta lui, ca să-l ducă viu la împăratul, pre cazaci să-i lase

neatinși, să să ducă de unde au venit, iară de acéialaltă adunătură să-i slăboază volnici, să să ducă la casile lor, că nu va fi paguba lui, ce a împăratului, căci suntu robi împărătești.

De moartea lui Ion vodă

Văzându Ion vodă tocmla și făgăduința mare și jurământul tare de la turci că-i vor face pre voie de toate câte scrie mai sus, cum au pohtit el, s-au gătitu să meargă la pașa, în tabăra turcească și au împărțit tot al său ce au avut între cazaci și di cătră toți s-au luat iertăciune și însuș al treilea la tabăra turcească au mersu. Acolo, dacă l-au dobânditu, cu multă mânie l-au mustrat și l-au dat de viu, de l-au legat de coadile a doao cămile și l-au slobozit prin tabără di l-au fărămat (atuncea zic să fie zis Ion vodă: "Caută că eu multe féliuri de morți groaznice am făcut, iară aceasta moarte n-am știut să o fiu făcut"). Mai apoi s-au lăsat la céialaltă spuză, de i-au snopit și i-au sfărămat. Văzându cazacii spre ce stă lucrul și viața lor, au silit să între iară în șanțuri, ci n-au putut, căci coprinsése turcii. Ci văzându așa, au intrat în tabără și în grămada turcească, tăindu și oborându, de au pierit până într-unul. Așa au fostu sfârșitul lui Ion vodă. Acest Ion vodă au domnit trei ani.

De prada tătarilor

Iară dacă au pierit Ion vodă, tătarii s-au lăsat în pradă peste toată țara, de au robii, de n-au fost niciodată mai mare pustietate în țară decât atunci, că pe toți i-au coprinsu fără grijă pe la casele lor, unde până astăzi între Prut și între Nistru au rămas pustietate, de nu s-au mai discălicat oameni.

De domnia lui Pătru vodă Schiopul, ficiorul Mircii vodă, 7082 (1574) iunie 25 dni

Turcii deaca ș-au dostoit inimile sale și omorâra pe Ion vodă, dederă domnia lui Pătru vodă, pe care l-au poreclit Șchiopul și ei s-au întorsu înapoi. Iară Pătru vodă îndată au trimis pe Bilăi vornicul de prinse scaunul Sucévii și dederă veste de pace și de domnu tânăr și scoasă băjaniile pe acasă. Iară Pătru vodă în luna lui iunie 25 de zile au șăzut în scaun și pe toți i-a tras cătră sine.

Vă leato 7083 (1575) dichemvrie 18, Selim împăratul turcescu au murit, care l-au împărățit 8 ani și 6 luni și au fostu băutor de vin, iară strașnic la războaie. Și pe urma lui stătu împărat sultan Amurat.

Iară în anii 7084 (1576) sultan Amurat trimis-au multe întunérice de oști turcești, de au trecut marea și s-au oștit asupra Vavilonului, care este la răsărit și vârtoase războaie au făcut cu haldei, ce să numescu acum cazâlbași și multă vreme s-au luptat cu dânșii și nimica nu au isprăvit și mulți turci fără samă au pierit. Vă leato 7085(1577) aprilie 15 răposat-au Alixandru vodă domnul muntenescu, fratile lui Pătru vodă Șchiopul și l-au astrucat în mănăstirea Ostrovul aproape de București, ce este zidită de dânsul, carile au domnit 9 ani și o lună și au rămas domniia Mihniei vodă, fiiu-său. Într-acesta an s-au arătat în văzduh stea cu coadă sau cumu-i zic unii cometha, noiembrie.

De Ivan Potcoavă, ce l-au poreclit și Crețul, care ș-au pusu nume de domnie Ion vodă, vă leato 7085 (1577)

Pre acéia vreme, fiind în al patrulea an a domniei lui Pătru vodă, oarecare un Ivan Potcoavă pe poreclă, pentru că au fostu rumpând potcoavele, iară unii i-au zis Crețul, ce s-au fostu făcând frate lui Ion vodă, răspunzându-să de moșie și de nașterea sa de la Mazoviia, Simion Dascălul: (de unde și Ion vodă era), acestu Potcoavă ș-au scos nume de domnie. Și între cazaci avându cunoștință, pre

mulți au măglit lângă sine. Și vrându să vie spre țară, au vrut cu meșterșug să aibă slobozenie și de la cei mai mari și făcându scrisori cu multe peceți de la boieri și curténii din Țara Moldovei, au doară să fie fostu și cu voia unora, cum zic unii, că s-au dus Crețul Potcoavă cu cărțile la voievoda Chievschii, ce era pre acéle vremi cneazul Costantin și la starostea de Bar, de le-au arătat cumu-l pohtescu boierii și țara să-și margă la moșiia sa, la Moldova. Și făgădui mult să le dea, numai să-i fie întru ajutoriu. Ce starostile de Bar oaste au zis că nu i să cade să-i dea fără știrea craiului și mai cu deadinsul și pentru așăzarea păcilor. Iar craiului s-au făgăduit că-i va da știre, ca să ia învățătură.

Cându au purces întâi Crețul Potcoavă cu oaste căzăcească spre Țara Moldovei

Într-acéia vréme sfātuindu-să Potcoavă Crețul cu starostea de Bar, iată și un Copițchii oarecarile, fiind atuncea nemerit la Bar, carile venise de curând de la câmp, înțelegându de Potcoavă, s-au adunat și vorovind cu dânsul, cu multă giuruință l-au umplut Crețul, de-l va duce la domnie, la scaunul Moldovei. Décii Copițchi avându mare cunoștință între cazaci, s-au dus la dânșii, pre unii cu făgăduințe umplându-i, pre alții cu bani ungându-le ochii, din ce au avut și el, din agonisita sa, i-au plecat și au mai lipit

lângă sine pre un moldovan ce-l chema Ceapă, ce să însurasă între cazaci. Și cu nevoița lor s-au strâns 330 de cazaci și au pus hatman pre dânșii pre Șah și au intrat în țară. Așa oblicind Pătru vodă, au strânsu țara și s-au gătit de dânșii și luund pușcile, au ieșit să meargă împotriva lor. Auzind cazacii de aceasta, au apucat ce au putut de la margine și s-au întorsu înapoi, cruțindu-să pe altă dată, să să gătească mai bine.

Cându au mersu ponoslu de la Pătru vodă la craiul leșescu pentru zarva ce face Potcoavă Crețul cu cazacii și cându au mersu Crețul al doilea rându lă Țara Moldovei cu oaste căzăcească și au apucat scaunul

Avându Pătru vodă greu de Crețul și de cazacii ce era cu dânsul, ca să nu între iarăși de iznoavă în țară, să prade, trimis-au cărți la caștalanul de Halici, carile era să margă sol la împărăție, să lége pace, deci au dat știre cum cazacii s-au rădicat și vor să puie pre Crețul la domnie, de care lucru, de nu-l vor prinde și de nu vor face pace cu dânsul și de nu să vor certa ceia ce sunt cu dânsul, pacea cu împărăția nu va putea să stea. Acéstea toate au scris caștalanul la craiul.

Înțelegându craiul leșăscu de Potcoavă

Crețul, cum s-au rădicat cu cazacii și face zarve și va să scoată pre Pătru vodă din domnie, îndată au scris la hatmanul și la o samă de boieri, la margine, sa puie nevoință ca să-l dobândească și pre dânsul și pre cazaci. Hatmanul, daca i-au venit cărțile crăiești, au trimis trei roate de ...(loc alb în manuscris) Bobolețschii, ca să-l afle la Nemirov, că acolo se ținea mai nainte. Acolo daca au venit, l-au aflat, ci Crețul au prinsu de veste, au ieșit din târgu cu 50 de cazaci pedestri cu sinete și au venit la un vad, unde au intrat în apă până în pântecile calului și au pus cazacii denainte. Iar Bobolețchi, daca au sosit la vad după el, văzându pre Crețul că este gata a să baterea și la loc strâmtu, nu s-au apucat de război, ci s-au întorsu înapoi și aciaș Crețul după dânsul în târgu. Bobolețchi la curte, iar Crețul în târgu la gazdă. Décii Bobolețchi au chiebat pre mai marile târgului și i-au zis să prinză pre Crețul și să i-l dea. Iar mai marile târgului s-au lepădat de dânsul și au zis că: „Eu nu-l voiu prinde, nici ți-l apăr, ci de-ți trebuiește, tu ți-l prinde”. Văzându omul hatmanului că nu foloséște nimica, dusu-s-au și au spus hatmanului. Înțelegându acéstea toate, hatmanul le-au trimis la urechile craiului, cum n-au vrut să-l dea oamenii voievodului de Braslav. Ci craiul au trimis cu ponoslu la voievodul, ca să i-l prinză și să i-l trimiță. Ci până a méрге comornicul crăiescu cu

cărțile, Crețul cu mai mulți oameni, mai bine s-au gătit și au intrat în țară pre la Soroca. Acolo cumu-și-i rândul oamenilor, daca l-au vestit de domnu tânăr, mulți i s-au închinat.

Războiul lui Pătru vodă, cându s-au bătut cu Potcoavă Crețul, carile venise cu cazacii

Auzindu Pătru vodă cum Ivan Potcoavă ce-i zic Crețul au intrat în țară pre la Soroca cu oaste căzăcească, de sârgu s-au gătit și au ieșit cu oaste împotriva lui. Luat-au și pușcile cu sine și s-au gătit de război și au pus beșlii după puști, dându-le învățătură, că după ce vor slobozi pușcile, să să răpază în cazaci. Ci cazacii cumu-ș sunt învățați la războiu, cându au slobozit beșlii pușcile, ei au căzut cu toții la pământu, de i-au covârșit focul. Turcii gândindu-să cum că sunt uciși toți de puști, s-au lăsat de dâșii, așa căzaccii au slobozit într-înșii focul și multă pagubă au făcut în oastea lui Pătru vodă. Și aciași oastei lui Pătru vodă au dat dosul și izbânda au rămas la cazaci. Décii cazacii s-au dus cu domnul său, Crețul, la Iași, și au apucat scaunul, noiembrie 23 de zile, iar Pătru vodă s-au dus în Țara Muntenească.

Războiul al doilea, cându s-au bătut Pătru vodă cu Crețul la Docolina

Pătru vodă dăca l-au bătut Crețul cu cazacii, s-au dus în Țara Muntenească și au dat știre la împărăție, cum s-au rădicat cazacii asupra lui și l-au scos din scaun. Înțelegându de aceasta împăratul, de sârgu au trimis hochimurile sale la dobrogêni și la bugegêni și la muntêni, să margă cu Patru vodă asupra Crețului. Décii Pătru vodă de sârgu grijindu-să de oaste, venitu-i-au într-ajutoriu și moldovênii giosêni. Așa décii Pătru vodă cu ajutoriul împăratului și cu a sa oaste ce au avut, s-au pornit spre Iași asupra Crețului. Auzind Potcoavă Crețul de venirea lui Pătru vodă, s-au gătit de războiu și au ieșit înainte-i cu oastea căzăcească la Docolina. Fost-au și oaste de țară cu cazacii, că mulți să închinase. Și tocmindu-să de războiu, au pus cazacii întâi pre moldovêni în frunte, mai apoi hatmanul Șah cel căzăcescu nu i-au lăsat, temându-să să nu-i viclenească moldovênii, au pus pre cazacii săi în frunte și n-au vrut pe niminea să lasă la harțu. Și apropiindu-să oastea lui Pătru vodă, văzându cazacii pre turci că aduc nainte cirezi de vaci, ca să stâmpere armele în dobitoace, n-au vrut cazacii să săgeate de departe, ce odată au slobozitu focul și în oameni și în dobitoace. Ci dobitoacile mai multă zăhăială făciia turcilor decât cazacilor, că de trăsните fugiia înapoi. Si dându războiu vitejaște, după multă nevoieță a cazacilor, iată al doilea rându pierdu războiul Pătru vodă și

iarăși rămasă izbânda la cazaci.

Când s-au întorsu Crețul în Țara Leșască și au părăsit scaunul și de moartea lui

Potcoavă Crețul, carile își pusese nume de domnie Ion vodă, după războiul cu noroc și de izbândă ce au făcut la Docolina, de au bătut pre oastea lui Pătru vodă, s-au întorsu la Iași. Decia văzându că nu să va putea așeza la domnie, că și din Țara Ungurească să pogorâse lui Pătru vodă oaste întru ajutoriu, au părăsit scaunul și țara și cu ai săi, cu toții s-au întorsu înapoi pre la Soroca spre Țara Leșască.

De acolo nu-și putea afla cale pre voia sa, că pre câmpu era omeți mari, pre la Nemirov să temea de hatmanul și de voievoda Braslavschi, că-l cerca să-l prinză. Mai apoi dacă au intrat în Țara Leșască, au chemat voievodul pre Șah și i-au zis: „Voi ați făcut un lucru mare împotriva lui crai și a țărâi, să stricați pacea cu turcul. Pentru acéia să aduceți pre Crețul și să mérgeți cu dânsul la hatmanul. El îl va trimite la craiul și voi vă veți curăți de acéia vină. Și Crețul încă va hălădui, văzându-l craiul așa de folos.” Acéste cuvinte daca au spus cazacii Crețului, el fu bucuros, gândindu-să că de va mérge la craiul, îl va ajutori spre domnie. Déci s-au dus cu dânsii la hatmanul, hatmanul l-au trimis la

craiul, craiul l-au dat la închisoare și peste puțină vreme i-au tăiat capul.

Cându s-au așezat al doilea rându Pătru vodă Schiopul la scaun, 7086 (1578) ghenarie 1 dni

Înțelegându Pătru vodă că Crețul au părăsit scaunul și țara și au trecut în Țara Leșască, au venit la Iași și să așeză la scaun al doilea rându.

Pre acéia vreme Pătru vodă dăde mitropoliia lui Theofan mitropolitul, carele la Ion vodă o lăsase și fugise prin munți, de frica lui.

De un Alixandru vodă, fratele Crețului, carele au apucat scaunul la Iași și au domnit o lună

Pătru vodă dacă s-au așezat la domnie al doilea rând, nu după multă vreme, ci întru același an, februarie 9 zile, 7086 (1578), iarăși au venit Alixandru, fratele Crețului, cu oaste căzăcească asupra lui Pătru vodă. Ci Pătru vodă știind poticala ce pățisă mai nainte cu cazacii, nu s-au apucat de războiu, ci i-au dat cale dintăi. Iară Alixandru au intrat în Iași și au șăzut în scaun, februarie 9, iar Pătru vodă de sârgu au strânsu oastea turcească și muntenească și ungurească, au încunjurat pre

Alixandru în curte în lași și au bătut prejur curte, din câșlegi până la miize părăsemi. Iară noaptea martie 12 zile, Alixandru și cu cazacii au ieșit în curte, că n-au mai putut suferi, că și iarba și bucatile li să împutinase, și gândindu că vor scăpa, au fugit spre codru. Ce prinzându de veste oastea lui Pătru vodă, s-au pornit după dâșșii și la iezerul Ciurbeștilor i-au ajunsu și pre toți i-au surpat acolo. Și pre Alixandru încă i-au prinsu, viu dimpreună cu boierii lui. Acestu Alixandru vodă au ținut scaunul numai o lună.

De niște domnișori ce venisă iar cu cazaci

De noroc era Pătru vodă cu cazacii, cum să tâmplă pururea omului de n-are odihnă, că bine de unii nu să mântuia, alții veniia asupra lui. Că într-acelaș an, după ce s-au așezat al doilea rându și al treilea rându la domnie, tot la anii 7086 (1578) iulie 27, niște cazaci cu un domnișor au venit la Nistru și ș-au pus toți capetile.

Așjidirea, curându după acești cazaci, la anii 7087 (1578) octovrie 12 zile, un Costantin iar cu cazaci veniia în țară și s-au topit toți în Nistru.

Într-acești ani au zidit Pătru vodă mănăstirea Galata în vale și nu după multă vréme s-au răsipit, care loc și până astăzi să cunoaște.

Întru acestași anu, 7087 (1578), în luna lui octovrie 2, când Costantin cu cazacii trecea Nistrul, iară Zborovschi cu oaste căzăcească au lovit Dașovul, de l-au arsu și l-au prădat și, multe turcoaie au robit și mult plean au luat. Mai apoi s-au întorsu înapoi, fără de nici o zmințeală.

Cându au mazilit împăratul pre Pătru vodă Schiopul, vă leatul 7088 (1579) dechevrie 2

Acest Pătru vodă ce-i zic Șchiopul, după ce au domnit 5 ani, l-au mazilit împăratul Amurat și au trimis pre un turc mare, de l-au luat din scaun și l-au trimis la Halep, la pază. Iar domniia o au dat-o lancelui vodă.

De domniia lui lancel vodă, ce-i zic Sasul, 7088 (1580), februar 17, vineri

Daca au mazilit împăratul pre Pătru vodă Șchiopul, dat-au domniia lancelui vodă, carile au fost de nașterea sa sas, de lége luteran. Pravoslaviia nu iubii. Décii deaca au venit în țară și au șezut în scaun, februarie 17 zile, după acéia toată nedumnezeirea și ereticiia sa ș-au arătat, că lăcomie de avuție nespusă avea, pentru care pre mulți au omorât. Mai apoi de lăcomie mare ce avea, trimisă să ia a zécea din

boi în toată țara.

De un domnișor ce-i zic Ion vodă Lungul, 7089 (1581)

lancul vodă, fiind plin de lăcomie, izvodi obicină care n-au mai fostu niciodată, de au trimis în toată țara să ia a zécea din boi, care obiceai nu l-au putut suferi țara, ci s-au rădicat lăpușnéni, de s-au sfătuit ca să să dezbată de suptu mâna lancului vodă. Și bulucindu-să, au rădicat dintre dânșii domnu pre Lungul și i-au pus nume Ion vodă și décii au purces spre Prut în sus.

Iară lancul vodă prinzându véste că lăpușnéni s-au rădicat asupra lui, degrabu au trimis pre Bucium vornicul cel mare și pre Brut postélnicul cu oaste împotriva lor. Și timpinându-să oștile la Bolota, s-au lovit de față și dându război vitejaște dispre amândoa părțile, pierdură lăpușnéni războiul și domnișorul încă să înnică în Prut.

Această povéste ce scrie mai sus, că s-au rădicat lăpușnéni asupra lancului vodă, cronicariul cel Ilescu nimica nu scrie, iar létopisețul nostru cel moldovenesc can pre scurt o semnează și aceasta.

Cându au pribegit boierii Moldovei prin țări streine de nevoia lancului vodă

Multe lucruri spurcate și nedumnezeiești făcea lancul vodă în domnia sa, că de răotățile lui toată țara și boierii să oțărâia, că legea creștinească nu o iubiia, la avuție lacom și prădătoriu, țara cu dările o îngreuia și era om curvariu preste samă, că nu numai afară, ce nice de curtea sa nu să ferii, că jupânesile boierilor de la masa doamnei sale le scotea, di le făciia silă. Acéstea toate neputându suferi boierii, mai vârtos Movileștii, vlădica Gheorghie, Erimiia vornicul, carile mai apoi au fostu și domnu și frati-său Simion păharnicul, Balica hatmanul, s-au sfătuit pre taină ca să pribegească. Cariii întâi ș-au făcut prileju cu voia lui, ca să margă să sfințească mănăstirea Suceviții și apoi cu toții au trecut la Țara Leșască, alții la turci, alții la munténi, alți printr-alte părți. Mergându décii jalbă la împărăție de răsipa țării, i-au luat domnia și au dat-o lui Pătru vodă Șchiopol.

Când au pribegit lancul vodă și de moartea lui, 7091 (1583)

Înțelegându lancul vodă că l-au mazilit împăratul și domnia o au dat-o iarăși lui Pătru vodă Șchiopol, cunoscându la ce va veni mai

apoi lucrul, gândi că de va mérge la turci, va avea pâră multă și mai apoi să nu care cumva să și piară, ci s-au sfătuit să treacă în Țara Ungurească prin Țara Leșască că peste munți, pin țară, nu era puțință ca să treacă, că să temea de țărani. Și așa au ieșit din țară și trecându pre la Pocuția, i-au ținut calea lazloveșchi și l-au dus la Liov cu toată avuția lui. Și îndată au trimis la craiul, de i-au dat știre. Craiul au scris la Sinavschii hatmanul și la Herbortu starostea de Liov, să-i ia tot crăiescu și lui să-i taie capul. Și îndată au trimis craiul pe podscarbul lui, să-i ia toată avérea lancului vodă, numai ficiorilor și doamnii sale să le lase o parte, să le fie de hrană. Și după învățatura craiului așa au făcut și i-au tăiat capul lancului vodă.

Scrie létopisețul cest moldovenescu că moartea lancului vodă au fostu cu învățatura împăratului turcescu, de i-au tăiat capul. Și au domnit lancul vodă trei ani și șapte luni. Acestu lancul vodă zic cum că au fostu umblându vara cu sanie de os. Așa au petrecut lancul vodă țénchiul său, vîiața sa.

**A doao domnie a lui Pătru vodă Șchiopul,
7092 (1583) octovrie 17**

După ce au mazilit împăratul pre lancul vodă,

dat-au domnia iarăși lui Pătru vodă Șchiopul, pre carile așteptându-l toți, iată au venit al doilea rându în țară și au șezut în scaun, octovrie 17. Auzindu deciaa pribégii carii era fugiți pintr-alte țări de nevoia lancului vodă, cu dragoste s-au întorsu la domnu său, Pătru vodă. Pre carii i-au miluit iară cu boieriile lor.

De niște cazaci ce venia să apuce scaunul Moldovei, vă leat 7092 (1583) octovrie 27

De noroc era Pătru vodă cu cazacii, că în domnia dintăi nu mai avea odihnă de dânșii, acum la a doao domnie, bine nu să așezase la scaun, iată cazacii venia să apuce scaunul, într-această lună octovrie 27 de zile. Ci Pătru vodă prinzându de véste, le-au ieșit înainte la Prut, la sat la Munteni, cu câți oameni au putut avea într-acea dată și acolo i-au încunjurat, fiindu cazacii la strâmtoare mare, căutatu-le-au a să închina. Din carei au ales Pătru vodă o samă, carii i-au părut oameni de treabă, de i-au oprit să-i slujască, iar pre alții cu jurământu i-au slobozit.

De niște cazaci ce au prădat niște sate din sus de Tighina

Nu multă vrème după acéia au mai lovit cazacii din sus de Tighina, pre decindea de

Nistru, niște sate ce să discălicase pre hotarul leșescu, turci ciutaci, moldovéni foarte mulți, carii ieșisă din țară de răul nevoilor lanului vodă și mare moarte au făcut într-înșii și pradă și robii și cu dobândă s-au întorsu pre la casile lor.

Când au zidit Pătru vodă Galata din deal

Într-acestaș an, daca s-au așezat Pătru vodă la domnie, nu vru să lase în deșert pomana sa, carea o zidisă întâi, mănăstirea Galata din vale, care apoi să răsipisă, ci cu toată nevoința au silit și cu toată osârdiia au zidit Galata în deal, carea trăiește și până astăzi.

Când cu prădat cazacii Tighina și o au arsu, 7092 (1584) avgust 7 zile

Întru acestaș an, avgust 7 zile, strânsu-s-au cazacii și fără véste au lovit la Tighina, de o au arsu și o au prădat-o și au robit pre cei tineri, féte, copii, iar pre alții, până la unul i-au tăiatu și multă dobândă au luat cu sine, neavându cine să-i oprească sau să-i gonească, ci cu pace s-au întorsu înapoi.

De o sécită mare ce au fostu în zilele acestui Pătru vodă, de au pierit toată roada, vă leato

Domnindu Pătru vodă Țara Moldovei, mare sécită s-au tâmplatu în țară, de au secat toate izvoarele, văile, bălțile și unde mai nainte prindea péște, acolo ara și piatră prin multe locuri au căzut, copacii au secat de sécită, dobitoacile n-au fostu avându ce paște vara, ci le-au fostu dărămând frunză. Și atâta prafu au fostu, cându să scorniia vântu, cât s-au fostu strângându troieni la garduri și la gropi de pulbere ca de omet. Iar dispre toamnă deaca s-au pornitu ploii, au apucat de au crescut mohoară și cu acélea ș-au fostu oprind sărăcimea foametea, că-i coprinsése pretitinderea foametea.

Când s-au împreunat Pătru vodă cu Mihnea vodă, domnul muntenescu, leat 7094 (1586) avgust 15

Împreunatu-s-au Pătru vodă cu nepotu-său, Mihnea vodă, domnul muntenescu, ficiorul lui Alixandru vodă, la satu la Bogdănești pre Prut, avgust 15 zile, amândoi cu curte multă și cu gloate mari și s-au ospătat împreună cu mare cinste.

Războiul Pârvului pârcălabului de Soroca, când s-au bătut cu cazacii la Pierieslav, în

zilile lui Pătru vodă, 7095 (1587), ghenar 8

Rădicatu-s-au o samă de cazaci ca niște lupi ce suntu învățați de-a pururea la pradă, de au intrat în țară și au prădat și multe bucate au luat de la ținutul Sorociei. Iară Părvul pârčalabul Sorociei s-au îndemnat cu hânsarii și cu alții, carii au vrut de bună voie și i-au ajunsu la Pierieslavu. Acolo cazacii vrând să nu dea dobânda, moldovenii să scoată al său, tare războiu s-au făcut într-înșii și în doao zile bătându-să, de-abiia au spartu pre cazaci. Mai apoi daca i-au biruit, pre toți i-au omorât, fără numai unul zic să fie scăpat; o samă vii i-au prins și i-au trimis la Pătru vodă, pre carii i-au trimis la împărăție.

Când au făcut nuntă Pătru vodă, de au însurat pre nepotusău, Vladul vodă, 7095(1587) iunie 10

Într-acestaș an, în luna lui iunie, Pătru vodă făcu nuntă nepotului său, Vladul vodă, ficiorul lui Miloș vodă, de au luat fata Mircii vodă și au chiematu la nuntă pre Mihnea vodă, domnul muntenescu. Nuntă domnească au făcut cu multă chieltuială și jocuri și mulți din vecini au venitu, de le-au înfrumusețat masa. Această veselie au fostu în Tecuciu.

De niște cazaci ce au prădat Dașovul, iunii

Pre acéia vréme tot în anul 7095 (1587), fără véste au lovit cazacii Dașovul, de l-au arsu și pre mulți au tăiatu și prădându dobitoace și avére multă luundu și robindu ce le-au plăcut, s-au întorsu intregi înapoi, fără nici o zminteață.

Războiul lui Pătru vodă, când s-au bătut la Țuțora cu niște căzaci ce venise cu un domnișor, ce-i zicea Ivan, 7096 (1587) noiembrie 23

Nu după multă vréme, ci fără zăbavă într-acestași an, toamna, au venit cazacii în țară cu un domnișor, ce i-au fostu zicându Ivan vodă, căroro le-au ieșit înainte Pătru vodă cu oaste din sus de Țuțora, noiembrie 23. Și dându războiu vitejaște dispre amândoașo părțile, mulți au picat și în 26 de zile birui Pătru vodă pre cazaci și-i sili de i-au dat pre cine au avut mai mare, carile au luat plată după vina sa. Iară ceialalți să ascundea prin păduri și carii pre unde putia și moldovénii îi gonia. Mai apoi cazacii fugându prin păduri, carii unde au putut scăpa, apărându-să până la apa Cerimușului, de s-au tras în țara lor, puțini intregi, ci mai toți răniți și pedestriți.

Cându au lăsat domnia și scaunul de bună voie Pătru vodă Schiopul și s-au dus în Țara Nemțască

Domnind Pătru vodă Țara Moldovii ca un domn vrédnic, cum să cade, cu di toate podoabile câte tribuiesc unui domnu de cinste, că boierilor le era părinte, pre carii la cinste mare-i ținea și din sfatul lor nu ieșia. Țărâi era apărătoriu, spre săraci milostivu, pre călugări și pre mănăstiri întăria și-i miluia, cu vecinii de prinprejur viețuia bine, de avea de la toți nume bun și dragoste, de nu era a zice cum nu este harnic de domnie. Judecata cu blândéțe și fără fățăriiie o făcia.

Mai apoi văzându nevoia țărâi, că turcii pre obicéiul lor cel spurcat și neastâmpăratu de lăcomie, trimiseră de cerea bani, să le dea mai mult decât era adetul țărâi, făcu sfat cu boierii, ce vor face, cum vor putea rădica și alte dări, carile n-au mai fostu. Că nu-i de aceasta, că doară nu va putea plăti această dată țara, ci este că să face obicéi, carile nu va mai ieși și aceasta vor lua și altile vor izvodi, cum s-au și tâmplat. Și ș-au ales sfat aceștii nevoi, ca să să înceapă de la altul, iară nu de la dânsul. Și décii să găti să să ducă din țară, măcară că boierii cu toții apăra să nu să ducă din țară, ci să dea acea nevoie, că alții vor da și țara tot nu va

hălădui. Ci Pătru vodă nici într-un chip nu vru să să apuce de acea dare și să ia blestemul țării asupra sa. Ci își tocmi lucrul înainte și la scaun lăsă boieri să păzească scaunul, până le va veni alt domnu de la împărăție.

Iară el umplându domniei sale 7 ani și jumătate, s-au rădicatu cu fruntea boierilor, că boierii să temură a rămânea, să nu pață ca mai nainte cu lancul vodă, între carii au fostu Stroiciu logofătul cel mare, Ieremiia Movila vornicul și frați-său Simion păharnicul, carii mai apoi amândoi au căzut la domnie și fratile lor Toader spătariul și Andrei hatmanul și alții mulți, carii nu să îndura de dânsul. Și au trecut prin Țara Leșască, în Țara Nemțască și acolo s-au așezat. Unde spun că când au fost dându bani de chieltuiala bucatilor, au fostu plângându și au fost zâcându: „Acestea suntu lacrămile săracilor”. De acolo boierii s-au întorsu în Țara Leșască cu toții și s-au așăzat acolo, la târgu la Podhaeț și pre aiurea.

Și așa Pătru vodă putem să-i zicem cel Milostivu, că binile său au lipădat pentru țară, care ca acesta nu s-au mai aflat. Era domnu blându, ca o matcă fără ac, la judecată dreptu, nebețiv, necurvar, nelacom, nerăsipitoriu, putem să-i zicem că toate pre izvod le-au ținut, ca să nu să zmintescă. Acestu Pătru vodă au domnit

întru amândoao domniile doisprăzèce ani și jumătate.

De domnia lui Aron vodă cel Cumplit, care multă greotăte au adus țărâi, 7099 (1591)

După ce părăsi Pătru vodă domniia și țara, înțelegându turcii că țara este deșartă de domnu, cercară pre cine vor trimite în locul lui Pătru vodă. Ci norocul cel bun al țărâi să schimbă, că după noroc bun, iată veni și rău, ca cum ar fi de la Dumnezeu însemnat, după vréme bună și senin, să vie vréme rea și turburată, după domnie lină și blândă, să vie cumplită și amară. Aflară turcii pre Aron vodă, căruia i-au dat țara cu multă datorie, că fiind om fără suflet și umblându și alții pentru domnie, pre toți i-au umplut cu bani, luundu bani cu camătă de la turci. Așa după multă datorie și chieltuială ce împresurasă țara, ș-au scos domniia la Moldova și au venit în țară, de au șăzut la scaun în anii 7099 (1591).

Așa, după ce s-au așezat la domnie Aron vodă, nu-i era grijă de altă, numai afară de a prădarea și dinlăuntru, nu să sătura de curvie, de jocuri, de cimpoiași, carii îi ținea de măscării. Așijderea dabilile cu carile îngreuiasă țara, nu umbla numai dăbilarii singuri, ce și turci trimitea de umbla cu dăbilarii, de nu-și era țărani volnici

cu nimic, muierile nu era ale lor, fétile le ruşina, ce vrea să facă făcea. Dăbilariul pentru un potronic de-l vrea pârî la dânsul, nu-l judeca, ci acolo trimatea de-l pierdea. Pe boieri pentru avuţie îi omora, jupânésile le siliia şi domnind, nu alta, ci ciudése şi minuni făcea.

Acéstea şi altile mai multe făciia şi să văzu că este tuturora nevăzut şi urât, ci gândi ca să nu să încrează ţării şi lefeciilor de ţară, ci trase pre leafă unguri călăreţi şi pedestraşi şi făcu pedestraşilor odăi în curte, ca să fie pururea lângă dânsul. Mai apoi văzându că de datornici nu să va putea mântui, izvodi ca să ia de tot omul câte un bou. Şi așa trimisă în toată ţara cu turci, de strângea şi la carile nu să afla bou, lua ai cui era în satu, de la alţii îi lua toţi, câţi avea, pentru cei ce nu avea boi, că mulţi de răotăţi şi de dabile multe, boi nici de hrană n-avea.

Războiul lui Aron vodă, cându s-au bătut la Răut cu un domnişor, Bogdan vodă îi zicea, la anii 7100 (1592) şi când au pierit Bucium vornicul şi Bârlădeanul logofătul şi Paos vornicul

Într-acéste răotăţi şi belituri ce făciia Aron vodă, de nevoie mare nemaiputându suferi ţara, s-au rădicat orheienii şi sorocénii cu un domnişor ce-i zic lonaşco, pre carile îl alesése

dintru dânșii cap și-i puseră nume Bogdan vodă. Ce Aron vodă deaca au înțeles de aceasta, au dat știre alții țări să să strângă și el fără zăbavă au ieșit cu curtea și cu lefecii săi. Însă mai nainte, până a nu ieși din curte, au tăiat pre Bucium vornicul cel mare și pre Bârlădeanul logofătul și pre Paos vornicul, dându-le vină cum că ar fi cu știrea lor.

Décii au purces împotriva vrăjmașilor săi. Și mergându, pus-au pe Uréche logofăt mare. Și décii s-au tâmpinat oștile la Răut și dându războiu vitejaște dispre amândoașo părțile, izbândi Aron vodă și bătu pre toți și pre domnișoru încă l-au prinsu, ci i-au tăiat nasul și l-au călugărit. Décii, deaca au spart Aron vodă pre viclénii săi, nici un loc nu au lăsat să nu fie plin de vrăjmășia lui, că nu pierdea numai pre carii au fostu întru războiul acela, ce și semințiile lor, și vinovați și nevinovați.

De maziliia lui Aron vodă

Gătindu-să Aron vodă să facă mai mari vrăjmășii decât aceasta, iată i-au venit de la Țarigradu călărași cu cărți, de i-au datu știre cum l-au mazilit împărăția, că împăratul turcescu și sfatul, auzindu de atâta răotote ce făcea, cu morți și cu jafuri făr' de măsură, l-au mazilit. Déciia să mira Aron vodă, cum va face

să nu prinză oastea de véste și țara de mazilie, ca să nu-l omoară, că mulți era carii vrea fi bucuroși să auză una ca acéia, că le pierise părinții, altora frații, altora ficiorii, alții sărăcisă de multele răotăți. Ci pre taină au învățat pre călărași să nu scoată cuvântu pre afară și au trimis la lași la doamnă-sa, să să încarce și să purcează în jo s. Iară pre boieri i-au învățat de au chiebat gloatile și le-au mulțămît de slujbă ce au făcut și le-au zis să margă cineși pre acasă, gândindu că doară să vor duce și el să ia drumul spre Țarigrad.

A doao zi, părăndu-i cum să vor fi dus curténii, au încălicatu și au purces spre lași, și ce-i păruse că să vor fi dus, ca să silească și el mai tare, să nu oblicească cineva, iată gloatile mergea pre de toate părțile. Atuncea au chiebat boierii, de le-au zis: „Crezu, eu am slobozit oastea, să să ducă cineși pre la casile lor. Dară cine-i opreaște ?” Datu-i-au a înțelége cum o samă s-au dus, iară căroră le este calea spre lași și spre munte, aceasta li-i calea. Așa împreună au mersu până în sară, până ce au înserat. Décii noaptea, toată noaptea, au silit și nimica zăbavă n-au făcut la lași, ci au silit spre Țarigrad. Unde mergând, l-au timpinat capigii împărătești, viind ca să-l ia din scaun și să-l ducă la împărăție.

Daca înțeleaseră toți de maziliia lui Aron vodă, nu într-alt chip, ci cum după multă furtună și vreme rea, daca văd oamenii senin și liniște, să bucură toți, așa toată țara să bucurasă.

A doa domnie a lui Aron vodă cel Cumplit

După ce au mazilit împăratul pre Aron vodă, Dumnezeu încă nu-și umplușă certarea sa deplin, că Aron vodă încă nu au fostu ajunsu la Țarigrad, domniia iară i-o au dat-o și scaunul țării, că datornicii lui, turcii, cu toții au mersu la veziriul, de au strigat pentru dânsul și de nevoia datornicilor, iară i-au întorsu domniia.

Cându au trimis Aron vodă înainte la scaun pre Oprea armașul să prinză pre o samă de boieri

Aron vodă, după obiceiul său cel rău și daca înțeleasă că i-au dat domniia de iznoavă, cumu-și era vrăjmașu și cumplitu, nu să apucă de alta, ci iarăși gândi ca ce n-au putut umplea cu rău în domniia dintăi, să săvârșască cu a doao domnie. Dupre cale au răpezit pre credinciosul său, pre Oprea armașul cel mare cu cărți, ca să coprinză scaunul, și cu catastif, ca pre toți, pre câți au vrut el să-i piarză, ca să-i prinză și să-i ție la închisoare, până va veni și el la scaun.

Oprea armașul, după învățătura lui Aron vodă, de olac au venit și seara au intrat în Iași, nici aiurea au mersu în gazdă, ci la odăile dorobanților celor ungurești în curte au mersu. Și noaptea au venit la gazda lui Uréche logofătul, pre carile îl lăsase Aron vodă să păzască scaunul și i-au arătat porunca domnului său. Iar el degrabu, auzind de numele lui Aron vodă, cum au dobândit iarăși domnia, vrându să hălăduiască de dânsul, au dat răspunsul Oprei, zicând : „Acesta lucru cu bucurie priimescu și suntu gata să slujăscu. Ci numai să fie cu taină, ca să nu știe niminea. Bine că ai venit: până vom oblici pre toți, pre câți scrie catastiful, să-i prindem, carii unde vor fi, să nu cumva smintim, să oblicească, să fugă.” Și așa Oprea s-au amăgit cu acesta sfat și s-au așezat iară la dărăbani, într-acea zi și într-acea noapte.

Când au pribegit Uréchie logofătul cel mare

Înțelegând Uréche logofătul de venirea lui Aron vodă și de porunca ce-i trimisese pre Oprea armașul, nu cutează să-l aștepte în țară, știind câtă groază și câte răutăți făcuse mai nainte în domnia dentăi și acum a dooa oară mai de mari cazne va să să apuce.

Ci deaca s-au așăzatu Oprea la odăile

dorobanilor, aflându Uréche logofătul vréme și cale deșchisă de a să dăpărtarea și de a ieșirea den țară, învățat-au pre gazda sa, cine va întreba a dooa zi de dânsul, să spuie că s-au dus acasă la Cârligătură. Și așa, noaptea, toată noaptea și zioa, toată zioa, fugându, au ieșit pre la Soroca în Țara Leșască. A dooa zi seara, Oprea armașul, deaca s-au dusu la gazda lui Uréche să să sfătuiscă și nu l-au aflatu, cunoscând că l-au amăgit într-acesta chip, îndată au chiebat pre alții cari s-au tâmplat acoloa și au repezitu cu cărți în toate părțile, să cuprinză marginea. Iar deaca au aflatu că logofătul au trecut Nistrul și s-au dăpărtatu, n-au mai avutu ce face, ci s-au așăzat, de au ținut scaunul pân' la venirea lui Aron vodă. Iar Uréche deaca au trecut Nistrul, s-au dusu îndată unde era și alalți boieri pribegi strânși, de aștepta sfârșitul lucrului.

(SIMION DASCĂLUL) De domnia lui Pătru vodă Cazaculu vleato 7101(1593)

Scrie létopisețul cestu moldovenescu că încă până n-au fost sosit Aron vodă la scaun, iar Pătru Cazacul s-au rădicat den Țara Leșască, cu puținei pribégi, înțelegând că scaunul este deșărtu și sânguind să apuce scaunul, au intratu în țară și au apucat scaunul la Iași și au domnit 2 luni. Déciia au sosit și Aron vodă și au prinsu

pre Pătru Cazacul și l-au trimis la împărăție. Iară cronicariul cel leșăscu de această poveste ce spune că au venitu Pătru vodă Cazacul, de au apucat scaunul, nimica nu scrie.

Când s-au așezat Aronu Vodă al doilea rând la scaun, v leato 7101 (1593) meseța...

Aron vodă deaca s-au așăzatu la scaun al doilea rându (AXINTE URICARIUL:) au pusu pe Oprea armașul logofăt mare și pre Varticu vornic mare de Țara de Giosu și pe Ghiorghie vornic mare de Țara de Sus, pe Zota postelnic mare și pe Alexe stolnicu mare și pre Iane Călugărul visternic mare și pre Coci comis mare

și cumu-ș era vrăjmașu, nu de altele să apucă, ci iar de asupreale a face țărâi și de dabile mari. Și întâi, cu voia lui, turcii strângea dabilele cu dăbilarii. Mai apoi nu-i putea opri și silă mare pretiutindirile făcea: lua slujitorii de țară cu sila, de le rânii la cai, bucatele fără prețu și făr' de bani le lua.

Déciia, cunoscând Aron vodă că nu va fi până în sfârșit bine, că țara scârșca, pribégii sta întinați, gândi după toată răutatea ce făcuse, să să curățească și să arate țărâi că nu este den voia lui ce s-au lucratu, ci este din sila turcilor și socoti să să agiungă cu Mihai vodă, carele

domniia pre acéia vréme Țara Muntenească, ca să să dezbată de supt mâna turcilor.

Însă întâi socoti că, după atâtea răutăți ce făcuse, să să apuce să facă și vreun lucru bun, ca să nu-i vie cu osândă. Și s-au apucatu în anii 7102 (1593--1594), de au făcutu mănăstire în țarina lașiloru, carea să chiamă Aron vodă, pre numele domnului, unde este hramul svetii Nicolae.

**Cându au venitu Lobodă cu oaste
căzăceasca și au gonitu pre Aronu vodă
denŭ scaunu și au arsu târgulu lașii v leato
7103 (1594)**

Restul lipsește din toate manuscrisele.